

2/2015

Neljännenvuosijulkaisu
Kvartalspublikation

kvartti

**Miesten elinajanodotteessa
selkeitä alue-eroja
Helsingissä**

**Nuoret:
Koulu antaa
hyvät valmiudet
tulevaisuuteen**

Päätoimittaja | Ansvarig redaktör | Editor in Chief

TIMO CANTELL

Toimitus | Redaktör | Editor

TEEMU VASS

Käännökset | Översättning | Translations

MAGNUS GRÄSBECK

Kuviot | Figurer | Graphs

PIRJO LINDFORS

LOTTA HAGLUND (ss. 22–31)

Visuaalinen ilme | Formgivning | General Layout

PEKKA KAIKKONEN

Kansi | Pärm | Cover

PEKKA KAIKKONEN

Painoyhteys | Tryckerikontaktperson

Liaison with printers

TARJA SUNDSTRÖM-ALKU

Kansikuva | Pärmbild | Cover Photo

VISIT HELSINKI/

JUSSI HELLSTEN

Paino | Tryckeri | Print

TAMMERPRINT OY | Tampere 2015

Julkaisija

HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki

p. (09) 310 1612

Utgivare

HELSINGFORS STADS FAKTACENTRAL

PB 5500, 00099 Helsingfors stad

tel. (09) 310 1612

Publisher

CITY OF HELSINKI URBAN FACTS

P.O.BOX 5500, FI – 00099 City of Helsinki,

Finland

telephone +358 9 310 1612

Tilaukset, jakelu | Beställningar, distribution

p. | tel. (09) 310 36293

tilaukset.tietokeskus@hel.fi

Orders by phone, Distribution

telephone +358 9 310 36293

tilaukset.tietokeskus@hel.fi

ISSN 0788-1576 (painettu)

ISSN 1796-7279 (verkossa)

4

Haastattelussa | Intervju med **TIMO CANTELL**
Helsingillä on hyvä “kaupunkiobservatorio”
Helsingfors har ett bra “stadsobservatorium”

12

VESA KESKINEN

Koulu opettaa myös elämää varten
Skolan lär också för livet

22

SINI ASKELO

Mitä Helsingin vaalitulokset kertovat alueittain tarkasteluina?
Vad säger valresultatet ur lokalperspektiv i Helsingfors?

32

JONAS SJÖBLOM

Lähidemokratia Helsingissä – mitä tapahtui demokratiapilottien jälkeen?
Närdemokrati i Helsingfors – vad hände efter demokratipilotprojekten

42

NETTA MÄKI

Elinajanodotteen kehitys Helsingissä alueittain 1996–2014
Förväntad livslängd i olika delar av Helsingfors 1996–2014

59

EILA RATASVUORI

Miten yksilön tietosuoja toteutuu kunnan tilastoissa ja tutkimuksissa?
Hur uppfylls datasekretessen för enskilda i kommunens statistik och forskning?

68

UUTISIA

Yksin kaupungissa -sivustolla tutkitaan yksinelämisen erityispiirteitä
kaupunkiympäristössä
På webbplatsen “Ensam i stan” utreds särdrag i ensamboendet i stadsmiljö

70

SUMMARY IN ENGLISH

Timo Cantell: Helsingillä on hyvä "kaupunkiobserva torio"

Helsingfors har ett bra
"stadsobservatorium"

Huhtikuussa Helsingin kaupungin tietokeskuksen johtajana ja samalla *Kvartin* päätoimittajana aloittanut **TIMO CANTELL**

näkee uusia mahdollisuuksia kaupunkien digitalisoitumisessa. **TIETOKESKUS** on virastona tässä kehityksessä hyvissä asemissa.

"Tämän tapaista tietotaloa kutsuttaisiin eteläisessä Euroopassa ehkä kaupunkiobservatorioksi."

"Me keräämme, tallennamme ja analysoimme kaupunkia koskevaa tietoa ja jalostamme sitä kaupungin johdon, kaupunkilaisten ja muiden käyttöön. Näin Helsingin on helpompi hahmottaa kulloinkin tilanteensa ja siinä tapahtuvat muutokset."

Cantell huomauttaa, että jo tietokeskuksen sijainti **YMPYRÄTALOSSA** on jollakin tapaa symbolinen, koska toimitilojen ikkunoista avautuu lähes 360 as-

T**IMO CANTELL**, som i april tillträdde som direktör för Faktacentralen och samtidigt som chefredaktör för *Kvarti*, ser nya möjligheter i att städer digitaliseras. Som ämbetsverk har **FAKTACENTRALEN** en bra utsiktsplats i detta avseende.

"Ett sådant här kunskapshus skulle i södra Europa kanske kallas ett stadsobservatorium."

"Vi samlar in, förvarar och analyserar information om staden och förädlar den till stadsledningens, invånarnas och andras förfogande. På så sätt är det lättare för Helsingfors att få ett begrepp om sitt nuläge och de förändringar som sker."

Cantell påpekar att Faktacentralens läge i **RUNDA HUSET** på något sätt är symboliskt, i och med att man från våra fönster kan få en nästan 360 graders överblick av den omgivande staden.

teen kaassa näkymä ympäröivään kaupunkiin. ”Toimintamme luonteesta johtuen, eli koska palvelemme tilasto- ja tutkimustiedolla ja tiedon säilyttämisen asiantuntemuksella kaikkia kaupungin virastoja, tietokeskus on myös poikkeuksellisen monipuolisesti verkottunut kaupungin sisällä.”

Kaupungin mittakaavassa tietokeskus on pienimpiä virastoja, mutta Suomen ja jopa maailman mittakaavassa tällainen tietolaitos kaupungin organisaatiossa on suoranainen harvinaisuus.

Cantellin mukaan tämä kertoo Helsingin pitkäaikaisesta panostuksesta tiedolla johtamiseen.

”Helsinki on tiedon hyödyntämisessä eturivin kaupunkija”, hän sanoo.

Tietokeskus vietti neljä vuotta sitten satavuotisjuhliaan; sen edeltäjä kaupungin tilastokonttori perustettiin vuonna 1911.

”Osa Helsingin kaupungin tilastoaineistojen kaarista ulottuu tätäkin kauemmaksi, koska ensimmäiset on laadittu jo 1800-luvun puolella.”

Timo Cantellia kiehtoo ajatus, että tietokeskus

”Som följd av vår verksamhets natur, alltså eftersom vi med vår expertis i statistik, forskning och kunskapsförvaring betjänar alla stadens ämbetsverk, har Faktacentralen ett exceptionellt mångsidigt kontaktnät inom stadsförvaltningen.”

Inom stadsförvaltningen är Faktacentralen bland de minsta ämbetsverken, men i finländsk och till och med global proportion är ett sådant här kunskapsverk i en stads organisation en ovanlighet.

Enligt Cantell vittnar detta om Helsingfors stads långvariga satsning på styre genom kunskap.

”Helsingfors är bland de främsta städerna i att utnyttja kunskap”, säger han.

För fyra år sedan firade Faktacentralen sitt hundraårsjubileum: dess föregångare Helsingfors stads statistiska kontor grundades 1911.

”En del av Helsingfors stads statistiska material har ännu längre anor i och med att de första började uppgöras redan på 1800-talet.”

Timo Cantell tycker om tanken att Faktacentralen kan sin stad utgående från ett 500-årigt tidsper-

tuntee kaupunkinsa noin 500-vuotisella aikajänteellä. **KAUPUNGINARKISTO** on osa tietokeskusta, ja sen makasiinista löytyy Helsingin kaupungin vanhin dokumentti, kuningas Juhana III:n erioikeuskirje Helsingin porvareille vuodelta 1569.

”Vaikka suurin osa tilasto- ja tutkimustoiminnastamme keskittyy nykypäivään, meiltä löytyy myös esimerkiksi väestöennuste vuoteen 2050 asti”, hän huomauttaa.

”Katsomme tulevaisuuteen vaikkapa siinäkin, että meidän tehtävämme kaupungin asiakirjahallintoa ohjaavana virastona on varmistaa myös kaupungin asiakirjojen säilyminen pitkälle tulevaisuuteen, vuoden 2050 jälkeenkin. Kyse on kulttuuriperinnön vaalimisesta.”

Tiedon yhdistelyä ja ymmärtämistä tarvitaan

Tieto on tänä päivänä sähköisessä muodossa ja sitä syntyy erilaisin tavoin kuin ennen.

”Uskon, että digitalisaatio avaa kaupungeille ja meillekin uusia mahdollisuuksia”, Timo Cantell totea.

Digitaalisesti verkottuneessa kaupungissa niin ihmisten tekemisistä kuin vaikka kaupungin palveluistakin kertyy langattomien laitteiden ja tunnistimien kautta uskomattomia määriä tietoa joka päivä. Osa datasta on kaupungin käytettävissä, mutta ei kaikki.

”Emme tiedä vielä, millä kaikilla tavoin voimme jatkossa hyödyntää kasvavia tietomassoja kaupunkilaisten hyväksi.”

”Tietokeskuksen pitää kehittyä jatkuvasti siinä, miten päästään uusiin tietoaaineistoihin käsiksi ja hyödynnetään kaupungille kertyvät aineistot”, Cantell sanoo.

”Tulevaisuudessa varmasti korostuu erilaisten ja eri tahoilta tulevien aineistojen yhdistely uuden tiedon tuottamista varten. Julkisella sektorilla toimivien asiantuntijoiden yhteistyö yksityisten yritysten, yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa on yhä tärkeämpää.”

Datan kerryttäminen ei ole kaikki kaikessa, vaan pitäisi tuottaa yhä enemmän myös ymmärrystä erilaisten kaupunki-ilmiöiden taustalle, selittää mistä ne johtuvat.

spektiv. **STADSARKIVET** är en del av Faktacentralen, och i dess magasin finns bland annat det äldsta dokumentet i Helsingfors stad, det vill säga konung Johan III:s privilegiebrev till borgarna i Helsingfors anno 1569.

”Och trots att största delen av vårt statistik- och forskningsmaterial fokuserar på nuläget har vi ju faktiskt också till exempel en befolkningsprognos ända fram till år 2050”, påpekar han.

”Till framtiden ser vi också bland annat i den meningen att vårt åliggande som styrande ämbetsverk för stadens dokumentförvaltning handlar om att säkerställa att stadens dokument bibehålls långt in i framtiden, även efter år 2050. Det handlar om att värna om ett kulturarv.”

Det behövs kombinerad och förståelse av data

Kunskapen finns idag i elektronisk form, och den uppstår på andra sätt än förr.

”Jag tror digitaliseringen öppnar nya möjligheter för staden och för oss”, menar Timo Cantell.

I en digitalt uppkopplad stad uppstår det varje dag både genom folks verksamhet och stadens service otroliga mängder information via trådlösa apparater och identifikatorer. En del av dessa data står till stadens förfogande, men inte alla.

”Vi vet inte ännu på vilka alla sätt vi i framtiden kan utnyttja de växande informationsmassorna till stadsbornas bästa.”

”Faktacentralen måste hela tiden bli bättre på att komma åt nya informationsmaterial och göra något nyttigt av all den data som samlas inom staden”, menar Cantell.

”I framtiden kommer det högst troligen att bli allt viktigare att producera ny information genom att kombinera olika slags information från olika instanser, likaså att experter inom den offentliga sektorn allt mera samarbetar med företag, högskolor och forskningsinstitut.”

Att samla ihop en massa data är inte ett självändamål, utan det skulle också gälla att allt mera ge klarhet och insikter i olika stadsfenomen och vad de beror på.

”Hur utvecklar sig läget i Helsingfors i förhållande till liknande städer ute i världen, till exem-

”Miten esimerkiksi Helsingin tilanne seuraillee kansainvälisten verokkikaupunkien kuten Tukholman, Hampurin tai Tallinnan kehitystä, ja missä poikkeaa niistä?” Cantell pohtii.

Eräs kiinnostava kysymys on tutkia Helsinki–Tallinna-kaksoiskaupungin kehitystä. ”Siihen liittyvää tietoperustaa haluamme vahvistaa yhdessä Tallinnan kanssa.”

Tietokeskuksen perinteisiin ydintehtäviin kuuluu Helsingin väestörakenteen tunteminen ja enustaminen. ”Tässä meidän tietojamme käytetään paljon hyväksi päätöksiä tehtäessä.”

Myös Helsingin eri alueiden syvälinen tuntemus on tietokeskuksen vahvuuksia. Siihen liittyy muun muassa kaupungin sisäisten hyvinvointierojen ymmärtäminen. Tietoa on pitkälti ajanjaksolta, ja se auttaa tulkitsemaan ilmöissä tapahtuvat muutokset oikeassa asiayhteydessä.

”Kaupunkidynamiikan ymmärtäminen on olennaista”, Cantell huomauttaa. ”Esimerkiksi kaikki erilaisuus ei ole negatiivista, vaan dynaamisiin kehittyviin kaupunkeihin kuuluu aina tietty määrä eroja. Toisaalta on myös kehitykseen sisältyviä negatiivisia eroja ja nekin täytyy tunnistaa.”

Kaupunkilaisten ja virkamiesten osaaminen käyttöön

Helsinki on avoimen datan pioneerikaupunki. Tämän Timo Cantell kertoo jälleen toukokuussa kuulleensa kansainvälisiltä tutkijoilta Etelä-Amerikkaa myöten, kun hän isännöi kaupungin vastaanottoa yhteiskuntatieteiden *big dataa* käsitelleessä konferenssissa.

”He sanovat, että kunpa heilläkin olisi vastaavat mahdollisuudet hyödyntää paikallisia julkisia tietovarantoja.”

”Helsingillekään kunnia ei ole tullut ilmaiseksi. Tämä ei olisi onnistunut ilman kaupungin johdon vankkumatonta tukea ja virkamiesten uurastusta.”

Cantell muistuttaa myös, ettei urakka ole koskaan valmis ja eturivissä kulkeminen vaatii jatkuvaa päämäärätietoista kehittämistä.

Tietojärjestelmät, tilastot ja tutkimukset on ollut tähän asti tapana tuottaa visusti virastojen seinien sisällä, ja siellä niitä on myös pääasiassa käytetty.

”Tulevaisuudessa kaupunkilaisten pitää olla mukana kaupunkia koskevan tiedon tuottamisessa ja

pel Stockholm, Hamburg eller Tallinn, och vilka är skillnaderna”, funderar Cantell.

Ett intressant forskningsobjekt är hur tvillingstadsprojektet Helsingfors-Tallinn utvecklas. ”Den faktabasis som då behövs är något vi vill stärka tillsammans med Tallinn.”

Till Faktacentralens traditionella kärnåligganden hör kunskapen om och förutseendet av Helsingfors befolkningsstruktur. ”Våra befolkningsfakta används mycket inom beslutsfattandet.”

Även en grundlig kännedom om Helsingfors olika stadsdelar är en av Faktacentralens starka sidor. Det handlar bland annat också om att förstå lokala skillnader i välfärd. Det finns data som går långt tillbaka, och det gör det lättare att se dessa saker i sitt rätta sammanhang

”Att förstå stadens dynamik är väsentligt”, påpekar Cantell. ”Som exempel är allting som är annorlunda inte negativt, utan i dynamiska städer som utvecklas finns det alltid en viss mängd skillnader. Samtidigt finns det också negativa skillnader i utvecklingen, och även dem gäller det att se.”

Sätt stadsbornas och ämbetsmännens kunnande i rullning

Helsingfors är en pionjärstad inom öppen data. Detta omdöme berättar Timo Cantell att han senast i maj hört än en gång från utländska forskare, en del ända från Sydamerika, då han var värd för stadens mottagning vid en samhällsvetenskaplig konferens om *big data*.

”De sade att tänk om de själva hade motsvarande möjligheter att nyttja sina lokala offentliga dataförråd.”

”Denna ära har Helsingfors inte fått gratis. Det skulle inte ha gått vägen utan stadsledningens osvikliga stöd och tjänstemännens idoga arbete.”

Cantell påminner också om att man aldrig får tro att man är färdig och att det krävs ständigt och målmedvetet utvecklande om man vill hållas i täten.

Datasystem, statistik och forskning har man varit van vid att producera strikt inom ämbetsverkens hank och stör, och där har de i huvudsak använts.

”I framtiden behöver invånarna tas med i producerandet och tillämpandet av kunskap om staden.

Teksti | Text: TEEMU VASS

käyttämässä, samoin muiden paikallisten toimijoiden kuten yritysten. On hyvä tietää esimerkiksi kaupunkilaisten kokemuksista ja heidän tavoistaan käyttää kaupunkia”, Cantell sanoo.

Häntä kiinnostaa myös se, miten Helsinki voisi hyödyntää nykyistä paremmin sitä kokemuspohjaa, joka kertyy jokaisen työpäivän aikana kaupungin omille 40 000 työntekijälle. ”He ovat asiantuntijoita, jotka tarkastelevat kaupunkia mitä moninaisimmista näkökulmista.”

Jotta tietokeskus kykenisi kokoamaan yhteen tätä tietomassaa niin kaupunkilaisilta ja yksityisiltä kuin virkamiehiltä ja muilta asiantuntijoilta, sen on oltava tulevaisuudessakin hyvin verkostoitunut.

”Meidän pitää virittää tuntosarvemme havainnoimaan ympäröivää kaupunkielämää. Tässä on osattava ottaa kaikki irti sosiaalisista medioista ja muista sähköisistä viestintäkanavista.” ✨

Även andra lokala aktörer, såsom företagen, behöver fås med. Som exempel är det viktigt att känna till hur invånarna upplever saker och ting och hur de så att säga nyttjar sin stad”, fortsätter Cantell.

Han är också intresserad av hur Helsingfors bättre än hittills skulle kunna stöda sig på all den erfarenhet som varje arbetsdag samlas hos stadens 40 000 anställda. ”De är sakkunniga inom sina områden, och de ser på staden ur en myckenhet olika perspektiv.”

För att kunna bringa samman denna kunskapsmassa från invånare och privatpersoner, ämbetsmän och andra sakkunniga behöver Faktacentralen även i framtiden starka nätverk.

”Vi ska vässa våra känselspröt så vi kan fånga upp allt stadslivet omkring oss. Det gäller att kunna ta ut allt av sociala media och övriga elektroniska informeringskanaler.” ✨

5 kaupunkikysymystä • 5 stadsfrågor

Viihtyisä paikka Helsingissä? • Ett trivsamt ställe i Helsingfors?

Timo Cantell: ”Pitkospuut LAMMASSAAREEN ovat yksi lempipaikoistani kaupungissa. Tunnelma on kaksijakoinen, koska samaan aikaan näkee metron ja kuulee pelkkää linnunlaulua. Kaupunkikulttuuria aistin mielelläni HAKANIE-MEN TORILLA tai hallissa, toisaalta kahviloista GRAN DELICATO on sellainen paikka, johon palaan säännöllisesti.”

Timo Cantell: ”Stockspången ut till Fårholmen är ett av mina älsklingsställen i stan. Stämningen är lite kluven, i och med att man samtidigt ser metron men hör bara fågelsång. Stadskultur känner jag gärna in på Hagnäs torg eller saluhallen där, och bland caféerna är Gran Delicato ett ställe dit jag om och om igen återvänder.”

Viimeksi lukemasi kaupunkikirja? • Vilken stadsbok läste du sist?

”Voisin mainita James Joycen *Odyssuksen*, vaikka se onkin pitkän aikavälin projekti enkä ole vielä päässyt aivan loppuun. Dublinin kadut ja maamerkit ovat kirjassa tärkeässä osassa. Luen sitä Leevi Lehdon suomennoksena, joka on täynnä tietoa ja alaviitteet vievät joskus suuren osan sivusta.”

”Jag kunde nämna James Joyces *Odyssus*, fastän det är ett långtidsprojekt och jag ännu inte kommit riktigt till slutet. Gatorna och landmärkena i Dublin spelar en viktig roll i boken. Jag läser den i Leevi Lehtos finska översättning, som är så full av information att fotnoterna ibland tar en stor del av sidan.”

Kaupunkitutkimus, joka kannattaa lukea? • En stadsstudie som det lönar sig att läsa?

”Yritän itse lukea kerran vuodessa Louis Wirthin artikkelin *Urbanism as a Way of Life*. Olen sosiologi, ja tieteenalan hyveisiin kuuluu perinteisesti klassikkojen selailu. Joidenkin lähteiden mukaan tämä taitaa muuten olla sosiologian siteeratuin artikkeli.”

”Jag försöker själv en gång om året läsa Louis Wirths artikel *Urbanism as a Way of Life*. Jag är sociolog, och till dygderna inom vår disciplin hör att bläddra i klassikerna. Enligt vissa källor torde detta för övrigt vara den mest citerade artikeln inom sociologi.”

Kerro kaupunkifakta, jolla on sinulle henkilökohtainen merkitys. Nämna ett stadsfakta som haft stor betydelse för dig personligen.

”Merenrannan pituus on minulle juoksijana konkreettinen fakta, koska lenkkeilen usein Helsinginniellä rantoja pitkin. Helsingillä on rantaviivaa yli 130 kilometriä, tarkkaa lukemaa en tosin osaa sanoa!”

”Havsstrandens längd är ett konkret faktum för mig som löpare, eftersom jag ofta tar mina joggingrundor längs Helsingforsnäsets stränder. Över 130 kilometer strandlinje har ju Helsingfors – exakt på metern vet jag inte.”

TEKSTI • TEXT:
TEEMU VASS

VISIT HELSINKI/JUSSI HELLSTEN

Kiinnostava ajankohtainen kaupunki-ilmiö? • Ett intressant aktuellt stadsfenomen?

”Kaupunkiaktiivisuuden kasvu Helsingissäkin ja sen jatkuva muuntuminen ovat olleet yksi viime vuosien kiehtova ilmiö. Se voi näyttäytyä muun muassa ruokakulttuurina, kirpputoreina, paikallistapahtumina tai mielenosoituksina.”

”De senaste åren har den ökande stadsaktiviteten också i Helsingfors – och hur den levt med sin tid – varit väldigt intressant att följa. Den kan ta sig uttryck i till exempel matkultur, loppmarknader, lokala jippon eller demonstrationer.” ✨

Koulu opettaa myös elämää varten

VESA KESKINEN

KUN PUHUTAAN suomalaisesta koulusta, kiinnitetään paljon huomiota oppilaiden menestymiseen oppiaineessa ja kansainvälisissä vertailuissa. Tai sitten tarkastellaan resursseja, kuten lukiodien määrää, oppilaiden ryhmäkokoja tai tietoteknistä varustelua. Harvoin kuitenkaan puhutaan opetuksen sisällöistä ja miten niitä opetetaan ja opiskellaan. Vielä vähemmän tiedetään siitä, mitä tietoja ja taitoja nuoret ovat koulussa mielestään oppineet.

Skolan lär också för livet

DÅ DET TALAS OM skolorna i Finland fäster man ofta uppmärksamhet vid elevernas framgångar i läroämnen och i internationella jämförelser. Eller så ser man på resurserna, till exempel antalet gymnasier, gruppstorlekar i skolorna eller datateknisk utrustning. Sällan sägs det särskilt mycket om innehållet i lärdomen eller hur den undervisas och studeras. Ännu mindre vet vi om vilka kunskaper och färdigheter eleverna upplever att de fått.

UOSITTAIN TOTEUTETTAVA Nuorisobarometri mittaa 15–29-vuotiaiden suomalaisten nuorten arvoja ja asenteita. Pysyvien perusteemojen, työn ja koulutuksen, lisäksi pitkään seurattuja aiheita ovat olleet yhteiskunnallinen vaikuttaminen, asuminen, tulevaisuus ja sosiaalinen elämä sekä tyytyväisyys elämän eri osa-alueisiin. Tämän vuoden tutkimuksen erityisteemana oli arjenhallinta. Valtakunnalliseen kyselyyn vastasi 1 894 nuorta, joista helsinkiläisiä oli 269.

Helsingin kaupunki päätti osallistua vuoden 2015 tutkimukseen 1000 nuoren lisätöksellä. Lisätöksen tarve syntyi Nuorten hyvinvointikertomusta¹ tehtäessä, kun huomattiin, että monia vali-

¹) www.nuortenhyvinvointikertomus.fi

UNGDOMSBAROMETERN, som upprepas varje år, sonderar värderingar och inställningar bland 15–29-åringar i Finland. Förutom de varaktiga grundtemana arbete och utbildning har barometern länge mätt sådant som samhälleligt påverkande, boende, framtid och socialt liv, samt belåtenhet med olika livsområden. Specialtema för barometern år 2015 var hantering av vardagen. Enkäten besvarades av 1 894 unga, varav 269 var från Helsingfors.

Helsingfors stad beslöt delta i barometern 2015 med ett tilläggsurval à 1 000 unga. Behovet av ett extra urval konstaterades då Valfärdsberättelsen om de unga i Helsingfors (www.nuortenhyvinvointikertomus.fi) uppgjordes och man märkte att många

■ **NUORTEN** hyvinvointikertomuksesta nousi esiin nuorilta saatu kokemus siitä, että koulusta ei saa riittävästi taitoja, joilla pystyy pärjäämään. Esimerkiksi työnhakutaitoja ei opeteta riittävästi (Högnabba, Ranto ym. 2014, 15).

■ **VÄLFÄRDSBERÄTTELSEN** om unga lyfte fram de ungas erfarenhet att man i skolan inte får tillräckliga färdigheter för att kunna klara sig i livet. Till exempel konsten att söka arbete undervisas inte tillräckligt. (Högnabba et al. 2014, 15).

tun viitekehysten mukaisia indikaattoritietoja ei ollut saatavissa. Valtakunnallisen kyselyn lomaketta muokattiin ja joitakin kysymyksiä esitettiin vain helsinkiläisille. Helsingin aineisto kerättiin puhelinhaastatteluina helmi–maaliskuussa 2015.

Valmiuksia tulevaisuutta varten

Koulumaailmaan liittyviä kysymyksiä tutkittiin Helsingissä yhdeksän väittämän avulla. Mitä nuoret olivat mielestään peruskoulussa ja lukiossa tai ammattikoulussa oppineet?

Seuraavassa taulukossa kysytyt asiat on järjestetty paljon-sarakkeen mukaiseen järjestykseen. Vastauksista nousee kärkeen kolme koulussa opittua asiaa: ongelmien ratkaisutaidot, oppimaan oppiminen ja vuorovaikutustaidot. Tulos yllättää positiivisesti. Suomalainen koulu antaa nuorten mielestä paljon valmiuksia tulevaisuuteen. Koulu opettaa muutakin kuin perustietoja eri aineista.

Edellä mainitussa Nuorten hyvinvointikertomuksessa hyvinvoinnin kuvaamisen viitekehukseksi valittiin Nobel-taloustieteilijä Amartya Senin ja filosofi Martha Nussbaumin kehittämä toimintamahdollisuuksien teoria. Martha Nussbaumin mukaan (ks. Hart, Biggeri & Babic 2014, 24–25, 51) koulutuksen tulisi tarjota lapsille ja nuorille taitoja kriittiseen ajatteluun, vuorovaikutustaitoihin ja oppimaan oppimiseen.

Tulos saattaisi tosin olla hieman erilainen, jos vastausvaihtoehdoissa olisi ollut valittavana tavantomaisempia koulun opettamia asioita kuten esimerkiksi kielitaito ja historian tuntemus.

indikatorer som skulle ha behövts inte fanns att få. Så den riksomfattande enkätens blankett justerades, och vissa frågor ställdes enbart till helsingforsbor. Materialet för Helsingfors insamlades genom en telefonenkät i februari–mars 2015.

Färdigheter för framtiden

Frågor som gällde skolvärlden sonderades i Helsingfors med hjälp av nio påståenden om vad de unga tyckte att de lärt sig i grundskolan och gymnasiet eller yrkesskolan.

De saker som frågorna i följande tabell gällde har ordnats i samma ordning som i kolumnen *mycket*. Tre saker man lärt sig i skolan framträder starkt: kunskaper i problemlösning, inlärn timer och växelverkan. Detta rön är en glad överraskning. De unga i Finland tycker att skolan ger dem många färdigheter för framtiden. Skolan lär ut också annat än baskunskaper i olika ämnen.

Som referensram för sin beskrivning av välmåendet tog Valfärdsberättelsen om unga en teori om möjligheter att förverkliga. Den är utvecklad av nobelprisvinnaren Amartya Sen och filosofen Martha Nussbaum. Enligt Martha Nussbaum (se Hart, Biggeri & Babic 2014, 24–25, 51) borde undervisningen ge de unga kunskap i kritiskt tänkande, växelverkan och inlärn timersteknik.

I och för sig kunde resultatet ha varit lite annorlunda om svarsalternativen också omfattat mera konventionella färdigheter såsom språkkunskaper eller historiekunskaper.

Dessa rön motsvarar de förväntningar som ställts

TAULUKKO 1. Kuinka paljon koulussa oppii seuraavia asioita (N=1002), %

TABELL 1. Hur mycket om följande saker lär man sig i skolan (N=1002), %

(N=1002), %	ERITTÄIN PALJON VÄLDIGT MYCKET	PALJON MYCKET	EOS SVÅRT ATT SÄGA	JONKIN VERRAN LITE GRANN	EI LAINKAAN INGENTING	PALJON + ERITTÄIN PALJON MYCKET + VÄLDIGT MYCKET
Ongelmien ratkaisutaidot <i>Problemlösning</i>	6,3	50,6	0,8	38,5	3,9	56,9
Oppimaan oppiminen <i>Inlärn timer</i>	13,8	50,0	1,0	32,7	2,6	63,8
Vuorovaikutustaidot <i>Växelverkan</i>	19,3	47,3	1,0	29,0	3,3	66,6
Oman koulutuspolun löytäminen <i>Hitta sin egen utbildningsväg</i>	9,0	37,8	0,8	42,7	9,8	46,8
Työelämätaidot <i>Arbetslivsfärdigheter</i>	4,1	24,9	1,0	51,5	18,6	29,0
Oman ammattihaaveen löytäminen <i>Hitta sitt eget drömyrke</i>	7,2	23,7	0,9	48,7	19,5	30,9
Työnhakuun liittyvät taidot <i>Färdigheter i att söka arbete</i>	6,6	21,5	0,7	47,4	23,9	28,1
Arkielämän taidot (asunnon haku, taloudenhoito, velka) <i>Vardagslivsfärdigheter (söka bostad, sköta hushållet, skulder)</i>	3,1	11,9	0,9	41,7	42,4	15,0
Raha-asioiden hoitaminen <i>Sköta sina penningangelägenheter</i>	1,9	11,1	1,2	47,8	38,0	13,0

Tulos vastaa hyvin koulutukselle asetettuja vaatimuksia. Kaksi kärkeen nousutta asiaa, ongelmien ratkaisutaidot ja oppimaan oppiminen ovat luonteeltaan sellaisia, joita koulussa ei suoraan opeteta missään oppiaineessa. Kyse on kouluvuosien aikana kasautuneista taidoista. Ongelmien ratkaisutaidot liitetään pikemminkin yliopisto-opintoihin ja sielläkin pro gradu -vaiheeseen.

Vuorovaikutustaitoja sitä vastoin tarvitaan yhä enemmän ja niitä voidaan myös opettaa. Koulujen luokkahenki on vuoden 2013 kouluterveyskyselyn mukaan parantunut tasaisesti vuodesta 2006². Parantunut luokkahenki liittyy tutkimusten mukaan

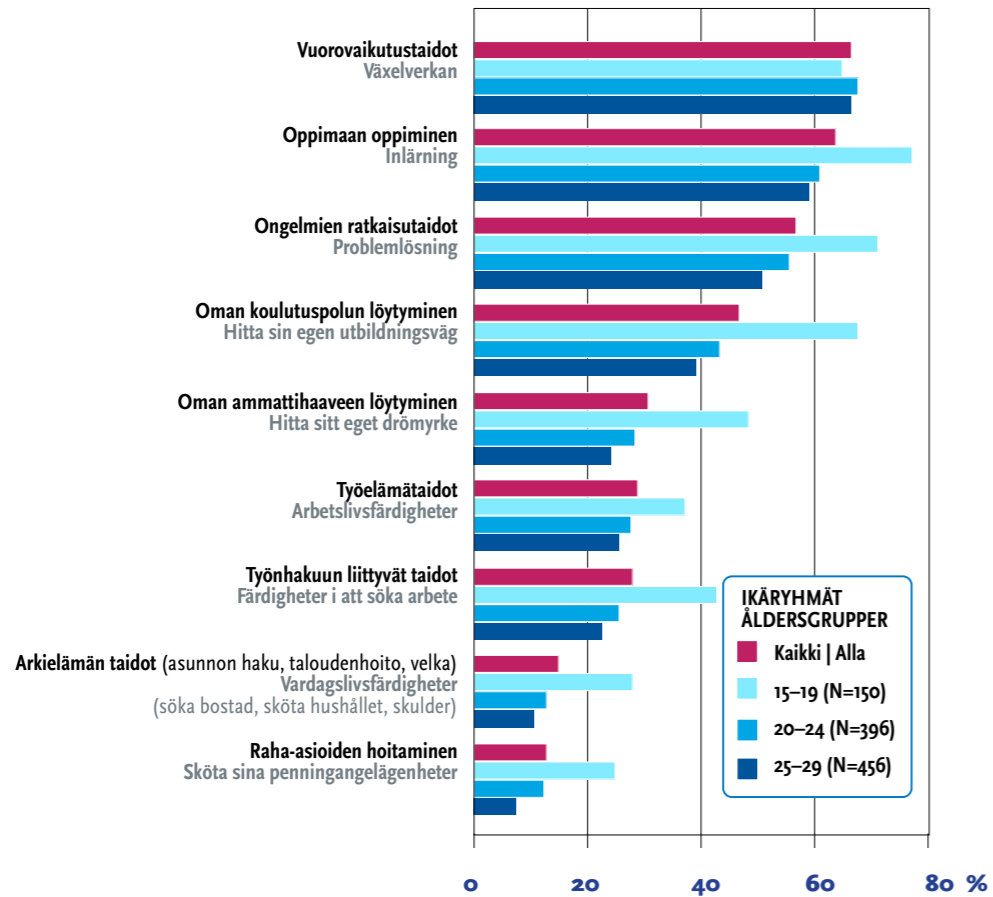
2) www.nuortenhvoinvointikertomus.fi/indikaattorit/tunteet-ja-vuorovaikutus

pä skolan. De två saker som placerade sig högst, dvs. problemlösningsförmåga och inlärn timerkunskap, är något som man i skolorna inte lär ut som sådana i något läroämne. Det handlar om kunskaper som man fått under åren i skolan. Problemlösningsförmåga brukar snarare förknippas med universitetsstudier, och närmast i slutarbetesskedet.

Förmåga till växelverkan behövs däremot allt mera, och sådant kan läras ut. Klassandan i skolorna har enligt 2013 år skolhälsoenkät stadigt förbättrats sedan år 2006². Den förbättrade klassandan har enligt forskningen i någon mån att göra med att elevernas sociala färdigheter förbättrats. Som exempel kan ett andligt klimat som uppmuntrar att uttrycka åsikter förbättra inlärn timerresultaten.

KUVIO 1. Koulussa oppii paljon tai erittäin paljon seuraavia asioita, vastaukset ikäryhmittäin (%), N=1002

FIGUR 1. Svar åldersgruppsvis på vilka saker man lär sig mycket eller väldigt mycket i skolan (%), N=1002

jossain määrin oppilaiden sosiaalisten taitojen parantumiseen. Esimerkiksi mielipiteiden ilmaisuun rohkaiseva ilmapiiri saattaa parantaa oppimistuloksia.

Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimuksen mukaan koulun työskentelyolosuhteet kehittyivät parempaan suuntaan vuosina 2000–2011 (Keskinen & Nyholm 2012). Tämä näkyi erityisesti oppilaiden kokemana vaikutusmahdollisuuksien lisääntymisenä ja vapaampana itseilmaisuna luokkatilanteessa.

Helsingin kaupungin opetusviraston opetus suunnitelman tavoite vuodelta 2011 näyttää toteutuneen hyvin: ”Helsingissä koulun työtapojen kautta toteutetaan ja vahvistetaan koulun arvoja ja perus-

Enligt enkäten Ung i Helsingfors 2011 hade arbetsförhållandena i skolorna utvecklats till det bättre åren 2000–2011 (Keskinen & Nyholm 2012). Detta märktes i synnerhet på att eleverna upplevde att deras påverkningsmöjligheter ökat och de hade större frihet att uttrycka sig själva i klassen.

Den målsättning som Helsingfors stads utbildningsverks läroplan uttrycker tycks ha efterlevts bra, nämligen att skolans värderingar och grundläggande uppdrag blir förverkligade genom skolornas arbetssätt och att inläring genom växelverkan, undervisning i att lära sig, arbete tillsammans och aktivt deltagande stärks.

tehtävää. Tavoitteena on vahvistaa vuorovaikutteista oppimista, oppimaan oppimisen taitoa sekä yhdessä työskentelyä ja aktiivista osallistumista.“

Miehet ja naiset vastasivat väittämiin yhtenevästi. Ainoastaan vuorovaikutustaitoja naiset mainitsivat saaneensa koulusta enemmän kuin miehet. Ero oli tilastollisesti merkitsevä.

Nuorimmat vastaajat eli 15–19-vuotiaat kertoivat oppineensa koulussa, vuorovaikutustaitoja lukuun ottamatta, kaikkia kysytyjä asioita selvästi enemmän kuin muut vastaajat. Tämä selittynee sillä, että nuorimpien arjessa koulu on vahvasti mukana arjessa, joten kysytyt asiat saavat helposti jopa ylipositivisia latauksia.

Helsingkiläisistä vastaajista yli puolet oli vielä koulun penkillä tai opiskeli. Reilu kolmasosa oli töissä. Opiskelijat olivat kolmen väittämän kanssa työssäkäyviä useammin samaa mieltä. Nämä olivat ongelmien ratkaisutaidot, oman ammattihaaveen löytäminen ja raha-asoiden hoitaminen. ✱

Manliga och kvinnliga svarare gav mycket likartade svar. Endast i växelverkan upplevde sig damerna ha fått mera utbildning än herrarna. Skillnaden var statistiskt signifikant.

De allra yngsta svararna, dvs. 15-19-åringarna, uppger sig klart mera än de övriga svararna ha lärt sig alla de saker frågorna gällde – utom växelverkan – i skolan. Detta torde förklaras av att skolan finns starkt med i de yngstas vardag, så de saker som frågorna gäller får lätt en rentav överpositiv laddning.

Av svararna i Helsingfors satt ännu över hälften på skolbanken eller studerade. En dryg tredjedel arbetade. De som studerade höll märkbart mera än de som förvärsarbetade med om tre saker som skolan lärt dem, nämligen:

- Problemlösningsförmåga
- Hitta sitt eget drömyrke
- Sköta sina penningangelägenheter. ✱

Nuori vaikuttaa ostopäätöksillä ja porukalla

Unga påverkar genom köpbeslut och i grupp

Mitä nykypäivänä tarkoitetaan nuorten yhteiskunnallisella osallistumisella ja vaikuttamisella? Perinteinen järjestösosallistuminen ja puoluepoliittinen toiminta ei ole nuoria innostanut enää pitkää aikaan. Sen sijaan nuoret osallistuvat muulla tavalla.

Vuoden 2013 nuorisobarometriin (Myllyniemi 2014, 21) vastanneista seitsemän prosenttia oli mukana poliittisessa toiminnassa. Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimuksen (Keskinen & Nyholm 2012, 112) mukaan 11–18-vuotiaista nuorista viisi prosenttia toimi järjestöjen kautta ja poliittisiin nuorisjärjestöihin kuului vain kolme prosenttia nuorista. Nuoret osallistuvat ja vaikuttavat nyky-yhteiskuntaan kuitenkin monilla muilla tavoilla.

Tätä jotakin muuta selvitettiin vuoden 2015 nuorisobarometrin Helsinki-kysymyksissä. Kaksitoistakohtaisen kysymyskokonaisuuden uusina näkökulmina mainittakoon sosiaalinen media ja itse tai porukalla tekeminen. Kysytyistä asioista viisi olivat samoja kuin vuoden 2013 nuorisobarometrissa³. Tu-

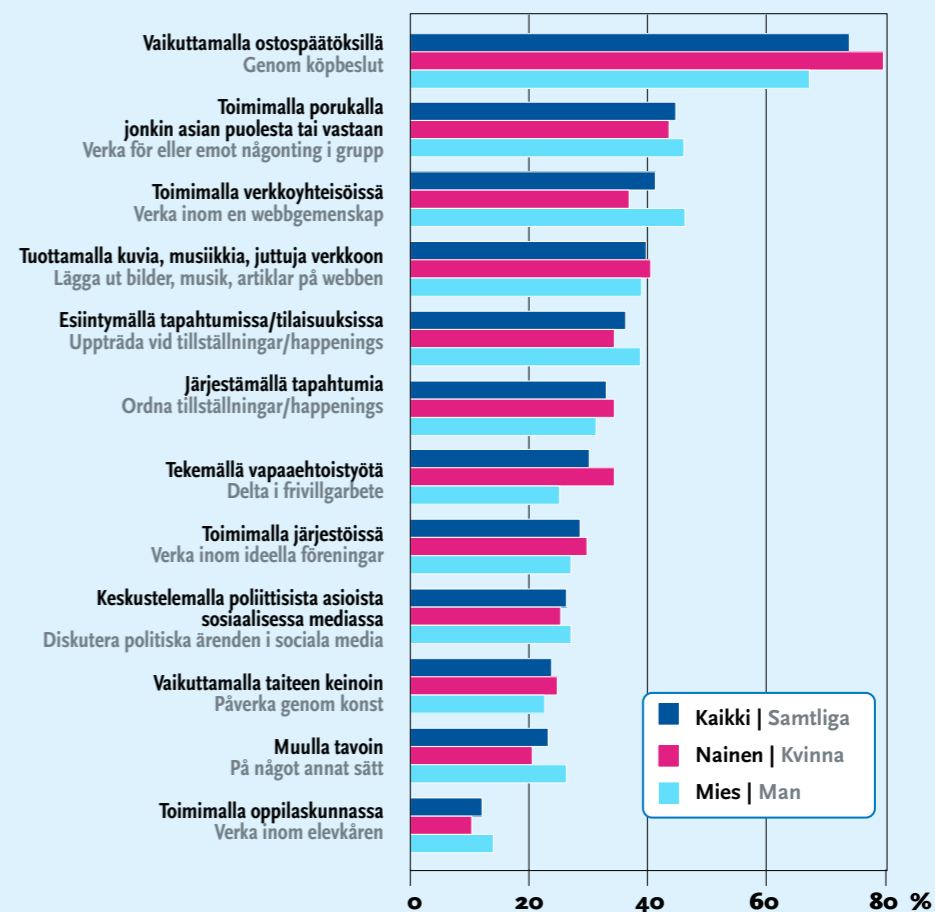
3) On huomioitava, että osa esitetystä kysymyksistä oli melko yleisluontoisia, joten vastaajat saivat itse määritellä, mitä he vastauksillaan tarkoittivat. Näin meneteltiin myös vuoden 2013 nuorisobarometrissa. Puhelinhaastattelussa varsinainen kysymys unohtuu helposti, kun vastataan moniosaiseen kysymykseen. Voidaan esittää pieni epäily siitä, että esimerkiksi kaikki toiminta verkko yhteisössä tai esiintymiset tilaisuuksissa olisivat todella vaikuttamista lähiympäristöön tai yhteiskuntaan. Lomakekyselyssä saataisiin ehkä pienempiä yhteiskunnallisia vaikuttamisosoituksia, kun varsinainen kysymys on koko ajan silmien edessä nähtävillä.

Vad avser man idag med samhälligt deltagande och påverkande bland unga? Traditionell föreningsverksamhet och partipolitisk verksamhet har inte på länge intresserat de unga. I stället deltar de på andra sätt.

Av dem som svarat på Ungdomsbarometern år 2013 (Myllyniemi 2014, 21) deltog sju procent i politisk verksamhet. Enligt undersökningen Ung i Helsingfors 2011 (Keskinen & Nyholm 2012, 112) verkade fem procent av 11–18-åringarna via en ideell organisation, och till en politisk ungdomsorganisation hörde endast tre procent av de unga. Men de unga deltar och påverkar samhälligt på många andra sätt idag.

Vilka dessa andra sätt var ville helsingforsfrågorna i Ungdomsbarometern 2015 klarlägga. Bland de nya infallsvinklarna i blocket med tolv frågor kan nämnas sociala media och verksamhet på egen hand eller i grupp. Av de saker frågorna gällde var fem samma som vid barometern år 2013³. Rönens jämförbarhet försämras av att frågan år 2015 i Hel-

3) Vi bör beakta att en del av de frågor som ställdes var av ganska allmän natur, så att svararna själva fick förklara vad de menade med sina svar. Så hade man också gjort vid Ungdomsbarometern 2013. I en telefonintervju glöms den egentliga frågan lätt bort om den består av många delar. Och vi kan uttrycka ett litet tvivel huruvida till exempel allt deltagande i webbgemenskaper eller framträdanden vid tillställningar verkligen innebär påverkan av närmiljön eller samhället. Med en formulärens kät skulle den samhällliga påverkan få en mindre roll då den egentliga frågan hela tiden syns på pappret.

KUVIO 2. Helsingkiläisnuorten (15–29-vuotiaat) vaikuttaminen lähiympäristönsä tai yhteiskunnan asioihin 12 kk aikana (N=1002)
FIGUR 2. Påverkande av saker i närmiljön och samhället bland 15-29-åringar i Helsingfors under de senaste 12 månaderna (N=1002)

losten vertailtavuutta heikentää se, että Helsingissä toimintaa mitattiin vuoden ajanjaksolta, kun taas vuoden 2013 valtakunnallisessa tutkimuksessa ajakajasta ei ollut.

Ostopäätöksillä ekologisempien valintojen tekeminen on helsinkiläisnuorten yleisin käsitys omasta tavastaan vaikuttaa maailman menoon. Näin oli menetellyt 75 prosenttia nuorista. Vuoden 2013 nuorisobarometrissa ostopäätöksillä oli vaikuttanut 60 prosenttia vastaajista (Myllyniemi 2014, 27). Ostopäätöksellä vaikuttaminen on kysytyistä asioista luonteeltaan eniten yksilöllinen ratkaisu; muut ovat ehkä enemmän kollektiivista toimintaa.

singfors gällde en ett år lång period, mot att år 2013 i riksenkäten inte ha haft någon tidsavgränsning.

Vanligaste sättet bland unga i Helsingfors att påverka världens gång är att medvetet fatta mera ekologiska köpbeslut. Det hade 75 procent av de unga gjort. Vid Ungdomsbarometer 2013 hade 60 procent av svrarna påverkat genom sina köpbeslut (Myllyniemi 2014, 27). Av de saker frågorna gällde var påverkande genom köpbeslut den mest individuella lösningen. De övriga handlade mera om kollektivt beteende.

Nästän varannan ung i Helsingfors uppgav att de i grupp verkat för eller mot någon sak. Lite färre, 41 procent, hade påverkat genom något slags webbgemenskap.

Porukalla jonkin asian puolesta tai jotakin vastaan ilmoitti vaikuttavansa lähes joka toinen helsinkiläisnuori. Verkkoyhteisössä vaikuttaneita oli hieman vähemmän, 41 prosenttia vastanneista.

Vapaaehtoistyötä helsinkiläisistä oli tehnyt noin joka kolmas. Tämä on selvästi pienempi osuus kuin vuoden 2013 valtakunnallisessa tutkimuksessa, jossa vapaaehtoistyötä oli tehnyt 43 prosenttia vastaajista. Ero saattaa johtua edellä mainitusta erosta kysymysten aikarajauksessa. Järjestöissä toimiminen on hieman vähäisempää kuin vapaaehtoistyö. Järjestöissä toimimiseen voi tulkita kuuluvan myös järjestöjen rahoittamisen.

Taiteen keinoin mainitsi vaikuttaneensa joka neljäs helsinkiläisnuori. Osuus on suuri verrattuna vuoden 2013 valtakunnalliseen kyselyyn, jossa vastaava osuus ilman vuoden aikarajasta oli 16 prosenttia. (Myllyniemi 2014, 27). Helsinkiin on keskittynyt monia taidealan oppilaitoksia mukaan lukien taidepainotteiset lukiot, joten potentiaalisia taiteen keinoin vaikuttajiaakin on paljon.

Vastaajan ikä ja sukupuoli erottelivat vastaajia muutamassa väittämässä. Naisista 80 prosenttia oli harrastanut eettisesti ja/tai ympäristöystävällisesti valikoivaa ostamista, miehistä 67 prosenttia. Ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Myös vapaaehtoistyö on enemmän naisten kuin miesten toimintaa. Sen sijaan verkkoyhteisöissä miehet toimivat naisia yleisemmin.

Kysymys oppilaskunnissa vaikuttamisesta koskee lähinnä vain nuorinta 15–19-vuotiaiden ikäryhmää. Heistä joka viides (22 %) oli toiminut oppilaskunnassa. Ostopäätöksiin vaikuttaminen ja järjestöissä toimiminen lisääntyvät iän myötä.

Tulokset perustuvat valtakunnallisen Nuorisobarometri 2015:n Helsinki-osion tuhannen nuoren lisäotokseen. Puhelinhaastattelun kohteena olivat 15–29-vuotiaat. Aineisto kerättiin helmi–maaliskuussa 2015. *

VESA KESKINEN on Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkija.

VESA KESKINEN är forskare vid Helsingfors stads faktacentral.

Omkring var tredje ung i Helsingfors hade deltagit i frivilligarbete. Det är en klart mindre andel än vid den riksomfattande barometern år 2013, där 43 procent av svararna uppgav sig ha deltagit i frivilligarbete. Skillnaden kan bero på ovan nämnda skillnad i tidsavgränsning för frågorna. Att delta i ideella organisationers arbete är lite ovanligare än frivilligarbete. Att delta i ideella organisationers arbete kan också tolkas omfatta finansiering åt organisationerna.

Genom konsten uppgav sig var fjärde ung i Helsingfors ha påverkat. Det är en stor andel jämfört med den riksomfattande barometern 2013, där motsvarande andel var 16 procent – utan tidsavgränsning (Myllyniemi 2014, 27). I Helsingfors ligger många av läroninrättningarna inom konst, inklusive de konstinriktade gymnasierna, så det finns gott om potential i staden för att påverka genom konst.

Svararnas ålder och kön särskilde svaren på vissa frågor. Av kvinnorna hade 80 procent gjort etiskt och/eller miljövänligt selektiva köpbeslut, av männen 67 procent. Statistiskt är detta en mycket signifikant skillnad. Även deltagande i frivilligarbete är vanligare bland kvinnor än män. I webbgemenskaperna är däremot männen aktivare.

Den fråga som gäller påverkan inom elevkåren berör närmast bara den yngsta gruppen, 15–19-åringarna. Var femte (22 %) hade verkat inom elevkåren. Påverkan genom köpbeslut och inom organisationer ökar med åldern.

Rönen bygger på helsingforsdelen – ett tilläggsurval å 1000 unga – i den riksomfattande Ungdomsbarometern 2015. 15–29-åringar intervjuades per telefon. Materialet insamlades i februari–mars 2015. *

Lähteet | Källor:

Hart Caroline Sarojini, Biggeri Mario & Babic Bernhard (eds.) (2014). Agency and Participation in Childhood and Youth International Applications of the Capability Approach in Schools and Beyond. Bloomsbury.

Högnabba Stina, Sanna Ranto, Vesa Keskinen, Pirjo Mattila, Tiina Nurmi & Harri Taponen (2014). Kooste nuorten hyvinvointikertomuksesta 2014. Helsingin kaupungin tietokeskus. Työpapereita 2014:3.

Keskinen Vesa & Anna Sofia Nyholm (2012). Nuoret Helsingissä 2011. Vapaalla, kouluissa, vaikuttamassa.

Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2012:2.

Myllyniemi Sami (2014): Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisosian neuvottelukunta. Nuorisotutkimusverkosto.

Opetusvirasto (2011). Helsingin kaupungin suomenkielisten peruskoulujen opetussuunnitelman muutokset ja täydennykset. 12.5.2011.

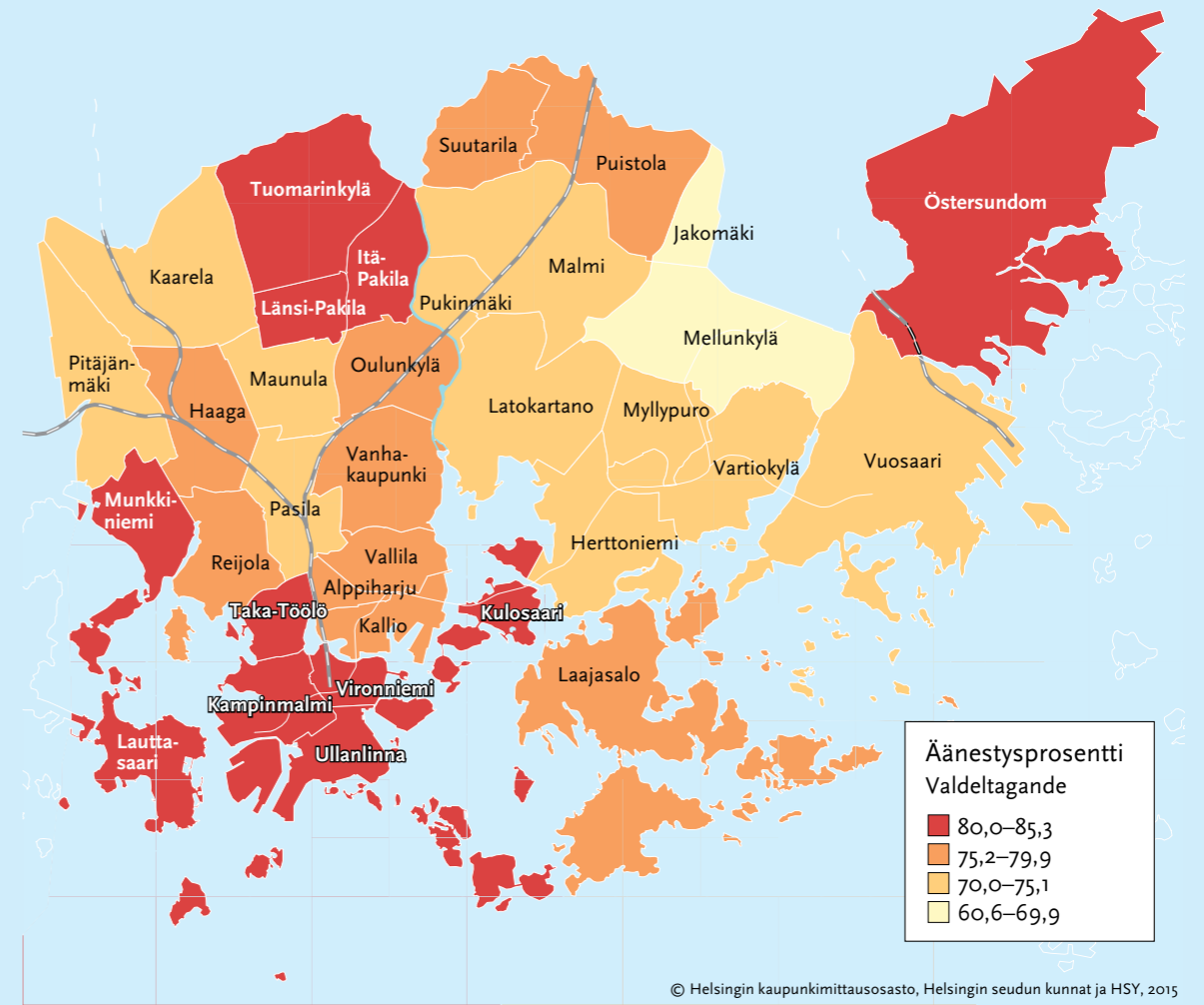
Mitä
Helsingin
vaalitulokset kertovat
alueittain tarkasteltuina?

Vad säger
valresultatet
ur lokalperspektiv
i Helsingfors?

Eduskuntavaalin tuloksista havaitaan muun muassa, että kannatus jakautui joillakin Helsingin alueilla monen puolueen kesken, kun toisilla alueilla äänet taas keskittyivät varsin vahvasti kahdelle puolueelle.

SINI ASKELO

Valresultaten vid riksdagsvalet visar bland annat att väljarstödet i vissa delar av Helsingfors splittrat upp sig på många partier, medan det i andra starkt riktat in sig på bara två partier.

KARTTA 1: Äänestysaktiivisuus (%) Helsingin peruspiireissä eduskuntavaaleissa 2015
KARTTA 1: Valdeltagande (%) i distrikten i Helsingfors vid riksdagsvalet 2015

Helsingkiläisistä äänioikeutetuista 75,1 prosenttia äänesti vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Se on hiukan vähemmän kuin vuonna 2011, jolloin äänestämässä kävi 75,5 prosenttia. Helsingkiläiset kävivät äänestämässä edelleen muuta Suomea aktiivisemmin. Äänestysaktiivisuus koko maassa oli 70,1 prosenttia.

Tuomarinkylässä äänestettiin vilkkaimmin

Helsingissä peruspiirien korkein äänestysprosentti oli Tuomarinkylän (86,6 %) ja Länsi-Pakilan (85,2

Vid riksdagsvalet våren 2015 röstade 75,1 procent av de röstberättigade i Helsingfors. Det var en lite mindre andel än vid riksdagsvalet 2011, då 75,5 procent röstade. Ändå var helsingforsbornas valdeltagande fortfarande aktiva- re än medeltalet i hela landet, där 70,1 procent av de röstberättigade röstat.

Livligaste valdeltagandet i Domarby

Av distrikten i Helsingfors hade Domarby högsta valdeltagandet, 86,6 procent, och Västra Baggböle

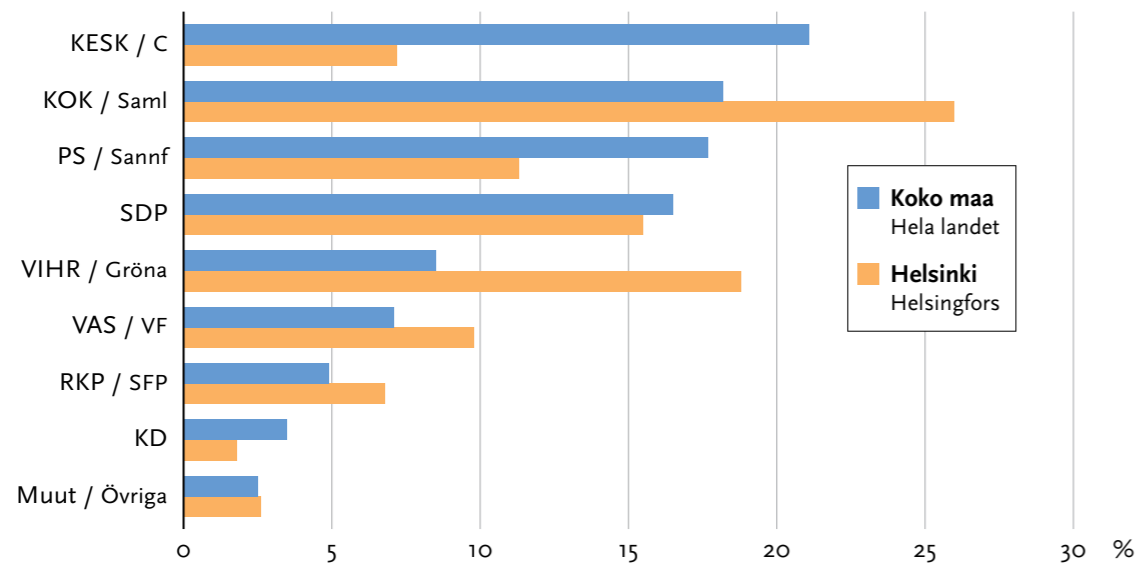
(%) peruspiireissä. Alimmillaan äänestysaktiivisuus oli Jakomäen (60,6 %) ja Mellunkylän (65,8 %) peruspiireissä.

Vuoden 2011 eduskuntavaaleihin verrattuna äänestysaktiivisuus nousi viidessätoista 34 peruspiiristä. Äänestysaktiivisuus nousi eniten Länsi-Pakilassa, 1,5 prosenttiyksikköä, ja Alppiharjun peruspiirissä, 1,2 prosenttiyksikköä. Äänestysaktiivisuuden lasku oli voimakkainta Vartiokylän ja Mellunkylän peruspiireissä, joissa pudotusta oli 2,1 ja 2,4 prosenttiyksikköä.

nästä högsta med 85,2 procent. Lägst var valdeltagandet i Jakobacka (60,6 %) resp. Mellungsby (65,8 %) distrikt.

I femton av Helsingfors 34 distrikt steg valdeltagandet jämfört med riksdagsvalet 2011. Mest steg det i Västra Baggböle, med 1,5 procentenheter, och Åshöjden med 1,2 dito. Mest sjönk valdeltagandet i distrikten Botbyåsen och Mellungsby, med 2,1 resp. 2,4 procentenheter.

KUVIO 1: Puolueiden kannatus Helsingissä ja Suomessa vuoden 2015 eduskuntavaaleissa.
 FIGUR 1: Partiernas väljarstöd i Helsingfors och hela Finland vid riksdagsvalet 2015.

Helsingiläiset äänestävät yhä eri tavoin kuin muu Suomi

Helsingissä eniten kannatusta saanut puolue oli kokoomus, joka sai 26 prosenttia äänistä. Seuraavaksi suurimmat puolueet ovat vihreät, 18,8 prosenttia äänistä ja SDP, 15,5 prosenttia äänistä. Koko maan suurin puolue oli keskusta (21,1 %), seuraavana kokoomus (18,2 %) ja kolmantena perussuomalaiset (17,7 %).

Helsinki poikkeaa poliittiselta kavaltaan muusta Suomesta, vaikka yhdistävänä tekijänä onkin kokoomuksen kuuluminen kolmen suuren puolueen joukkoon (Kuvio 1). Selvimmin ero Helsingin ja muun Suomen välillä näkyy keskustan ja vihreiden kannatuksessa. Kun keskustan kannatus Helsingissä oli 7,2 %, kannatti keskustaa suomalaisista 21,1 %. Vihreiden kannatus Helsingissä oli vuorostaan 18,8 % ja koko maassa 8,5 %.

Kokoomus oli suurin puolue yhdeksässätoista Helsingin 34 peruspiiristä (ks. Kartta 2). Korkeimmillaan kokoomuksen kannatus oli Tuomarinkylän peruspiirissä, missä puoluetta kannatti 45,1 prosenttia äänestäneistä. Suurella osalla kokoomuksen vahvoista kannatusalueista myös äänestysprosentti oli kaupungin keskitasoa korkeampi.

Helsingforsborna röstar fortfarande annorlunda än medelfinländaren

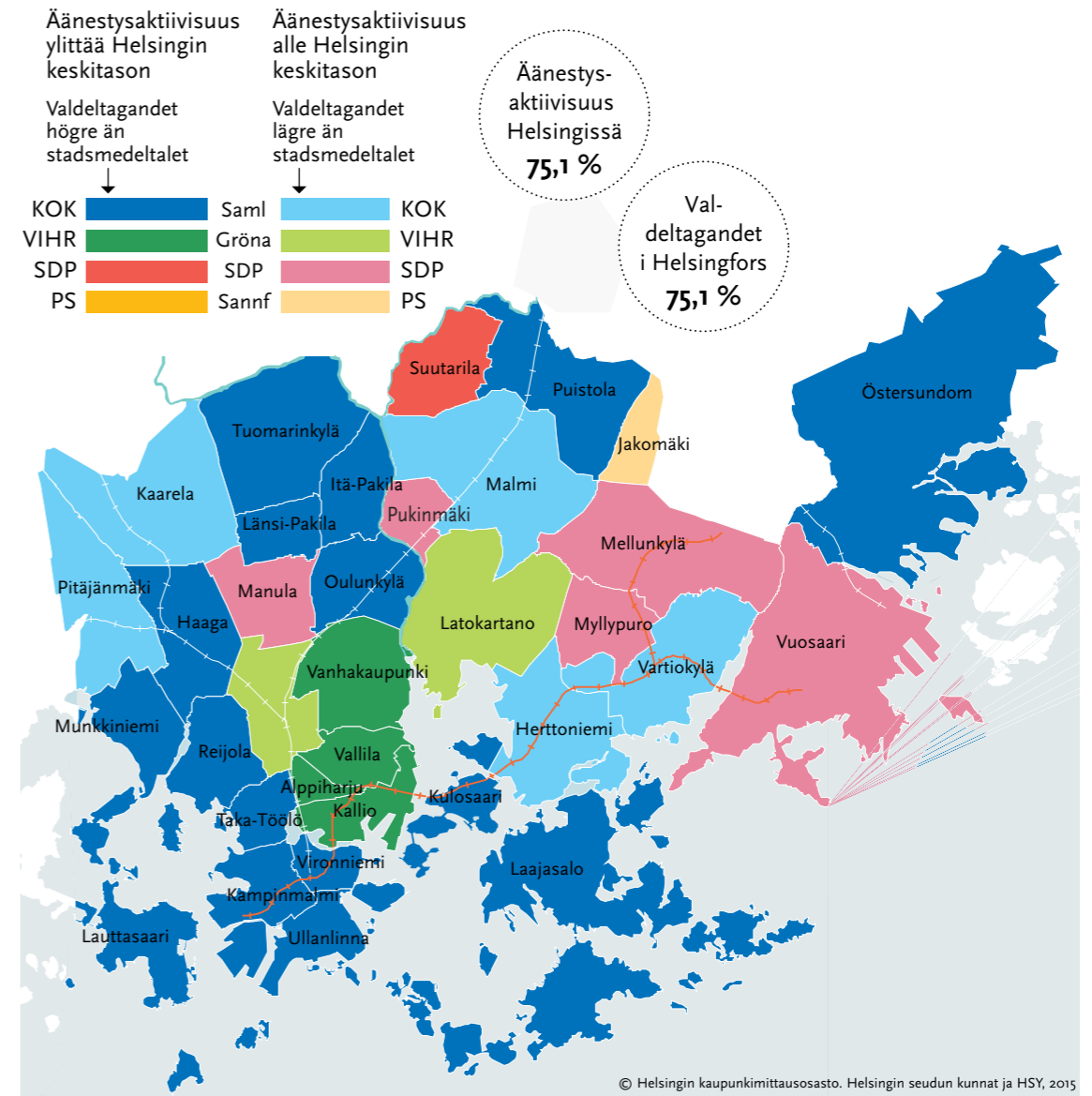
Det parti som fick största väljarstödet i Helsingfors var Samlingspartiet, med 26 procent av rösterna, följt av De Gröna (18,8 %) och Socialdemokraterna (15,5 %). I Finland som helhet gavs mest röster åt Centerpartiet (21,1 %), Samlingspartiet (18,2 %) och Sannfinländarna (17,7 %).

Till sin politiska profil avviker Helsingfors från övriga Finland, trots att en förenande faktor är att Samlingspartiet hör till de tre största partierna (Figur 1). Klarast syns skillnaden mellan Helsingfors och övriga Finland på Centerns och De Grönas väljarstöd. I Helsingfors var Centerns väljarstöd 7,2 procent, i Finland som helhet 21,1 procent. De Grönas väljarstöd var 18,8 procent i Helsingfors, mot 8,5 procent i hela landet.

Samlingspartiet var största parti i 19 av Helsingfors 34 distrikt (se Kartta 2). Störst var partiets väljarstöd i distriktet Domarby, där 45,1 av dem som hade röstat stödde Samlingspartiet. I en stor del av de områden där Samlingspartiet fick många röster var valdeltagandet också högre än stadsmedeltalet.

I alla distrikt i Mellersta stordistriktet var De

Peruspiirin eniten kannatusta saanut puolue / Det parti som fick mest röster

KARTTA 2: Peruspiirissä eniten kannatusta vuoden 2015 eduskuntavaaleissa saanut puolue
 KARTTA 2: Distrikten i Helsingfors enligt vilket parti som fått mest röster vid riksdagsvalet 2015

Vihreät oli suurin puolue kaikissa Keskisen suurpiirin peruspiireissä sekä Latokartanon ja Herttoniemen peruspiireissä. Vihreiden kannatus ylsi korkeimmillaan 28,6 prosenttiin Kallion ja Alppiharjun peruspiireissä. Äänestysprosentti vihreiden vahvoilla kannatusalueilla ylitti kaupungin keski-

Gröna största parti och dessutom i distrikten Ladugården och Hertonäs. De Grönas väljarstöd var som högst 28,6 procent, nämligen i distrikten Berghäll och Åshöjden. I De Grönas starka områden var valdeltagandet högre än stadsmedeltalet i alla distrikt i Mellersta stordistriktet utom Böle.

Selvimmän ero Helsingin ja muun Suomen välillä näkyy keskustan ja vihreiden kannatuksessa.

tason Keskisen suurpiirin peruspiireissä Pasilaa lukuun ottamatta.

SDP oli suurin puolue Kaarelan, Maunulan, Pukinmäen, Suutarilan, Jakomäen, Myllypuron, Mellunkylän ja Vuosaaren peruspiireissä. Vain Suutarilassa peruspiirin äänestysprosentti ylitti niukasti kaupungin keskitason. SDP:n kannatus oli korkeimmillaan Mellunkylän peruspiirissä, missä puoluetta kannatti 26,7 prosenttia äänestäneistä. Perussuomalaiset oli suurin puolue Jakomäessä, missä puoluetta kannatti 27,3 % äänestäneistä.

Kannatus keskittyi osassa alueista vahvasti kahdelle puolueelle

Puolueiden kannatusta peruspiireittäin voi arvioida myös tarkastelemalla, miten puolueet ylittivät kussakin peruspiirissä oman kaupunkitason kannatuksensa (Kartta 3). Esimerkiksi kun vihreiden kannatus kaupungin tasolla oli 18,8 %, se oli Kalliossa 28,6 %. Yleisimmin eli useimmissa peruspiireissä kaupunkitason kannatusosuutensa ylittää kolme tai neljä puoluetta.

Yhdeksässä peruspiirissä ainoastaan kaksi puoluetta oli ylittänyt keskimääräisen tasonsa. Kokoomus ja ruotsalainen kansanpuolue olivat kaksi hyvin menestynyttä puoluetta Lauttasaassa, Munkkiniemessä ja Kulosaassa. Tuomarinkylässä, Länsi-Pakilassa ja Itä-Pakilassa kaksi kaupunkitason kannatuksensa ylittänyttä puoluetta olivat keskusta ja kokoomus. Yhtenäistä poliittista ilmapiiriä luonailla alueilla kokoomuksen korkea kannatusosuus, mitä RKP tai keskusta täydentävät selvästi pienemällä ääniosuudellaan.

Keskisen suurpiirin viidestä peruspiiristä Kallio, Alppiharju ja Vallila olivat kahden menestyneen puolueen peruspiirejä. Niissä menestyivät Vihreä

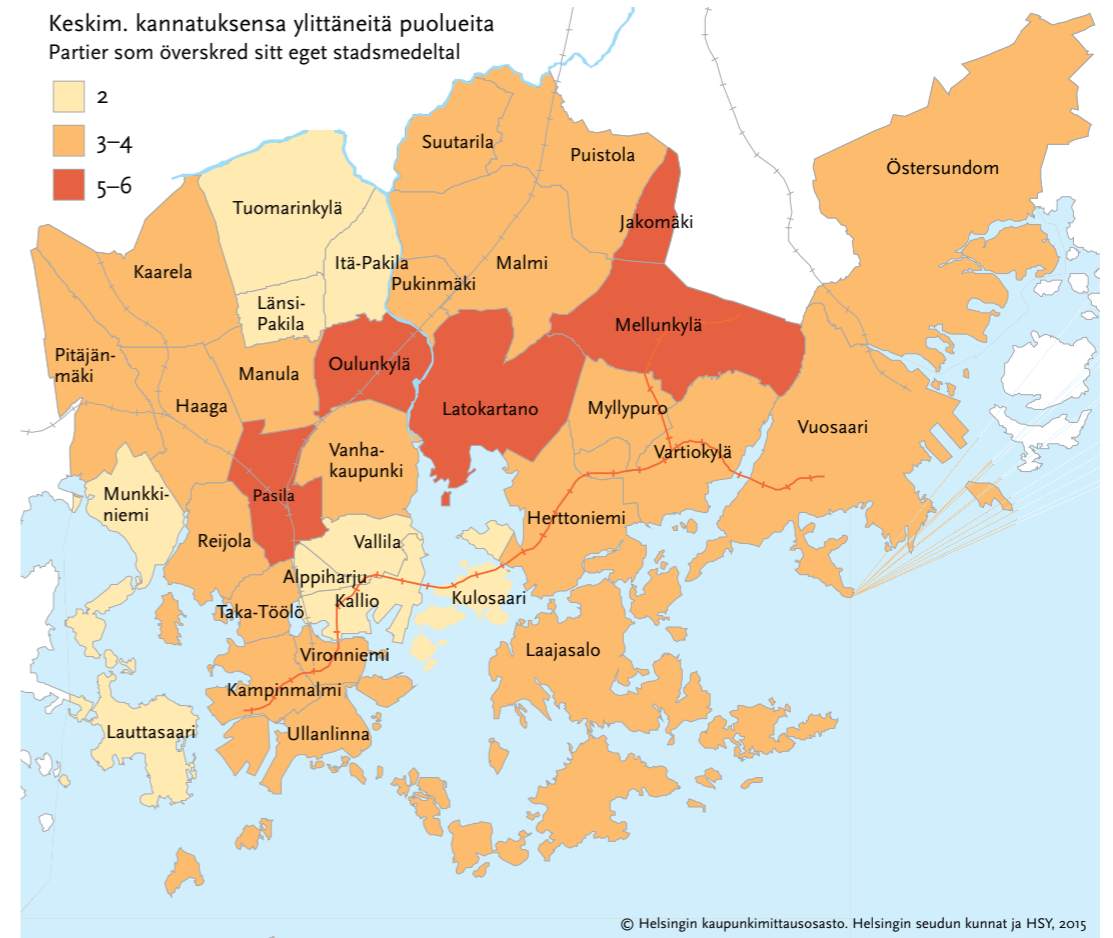
Socialdemokraterna var största parti i distriktet Kårböle, Månsas, Bocksbäcka, Skomakarböle, Jakobacka, Kvarnbäcken, Mellungsby och Nordsjö. Bara i Skomakarböle nådde valdeltagandet över stadsmedeltalet, om ock knappt. Största stödet fick SDP i distriktet Mellungsby, där 26,7 av dem som röstat gav sin röst åt det partiet. Sannfinländarna var största parti i Jakobacka, där 27,3 procent av dem som röstat gav sin röst åt dem.

Väljarstödet starkt koncentrerat på två partier i vissa distrikt

Partiernas röstandelar distriktsvis kan bedömas också genom att jämföra hur partierna i de enskilda distrikten nådde över sitt genomsnittliga väljarstöd i staden (Karta 3). Där som till exempel De Gröna fick 18,8 procent av rösterna i hela staden fick de 28,6 procent i Berghäll. I de flesta distrikt överskred tre eller fyra partier sitt respektive stads-genomsnitt.

I nio stordistrikt var det bara två partier som överskred sin genomsnittliga nivå. I Drumsö, Munksnäs och Brändö var Samlingspartiet och Svenska folkpartiet de två framgångsrika partierna. I Domarby, Västra Baggböle och Östra Baggböle var det Centern och Samlingspartiet som överskred sina respektive stadsmedeltal. Dessa distrikt får ett enhetligt politiskt klimat i och med Samlingspartiets stora väljarstöd kompletterat av SFP:s eller Centerns, vilka ändå är klart mindre.

Av de fem distrikten i Mellersta stordistriktet hörde Berghäll, Alphyddan och Vallgård till dem som hade två framgångsrika partier, nämligen De Gröna och Vänsterförbundet. De Gröna är största parti i dessa områden, men klart mera jämnspelet med Vänsterförbundet än i de distrikt med två

KARTTA 3: Kaupunkitasoisen kannatuksensa (%) eduskuntavaaleissa 2015 ylittäneiden puolueiden lukumäärä peruspiireittäin.
KARTTA 3: Antal partier som i de olika distrikten vid riksdagsvalet 2015 överskred sitt genomsnittliga väljarstöd (%) i staden.

liitto ja Vasemmistoliitto. Vihreät ovat näiden alueiden suurin puolue, mutta Vasemmistoliiton kanssa selvästi tasavahvempi kuin kokoomuksen hallitsemilla kahden puolueen alueilla. Kaikissa näissä yhdeksässä peruspiirissä äänestysaktiivisuus oli keskimääräistä korkeampi.

Peruspiirejä, joissa kaupunkitason kannatuksensa ylittäneitä puolueita oli useita (viisi tai kuusi), oli yhteensä viisi kappaletta. Näitä useiden keskimääräistä paremmin menestyneiden puolueiden alueita olivat Pasila, Oulunkylä, Latokartano, Jakomäki ja Mellunkylä. Kaikkia näitä monipuolisen poliittisen ilmaston alueita luonnehtii SDP:n, perussuomalais-

starka partier där Samlingspartiet dominerade. I alla dessa nio distrikt var valdeltagandet högre än stadsmedeltalet.

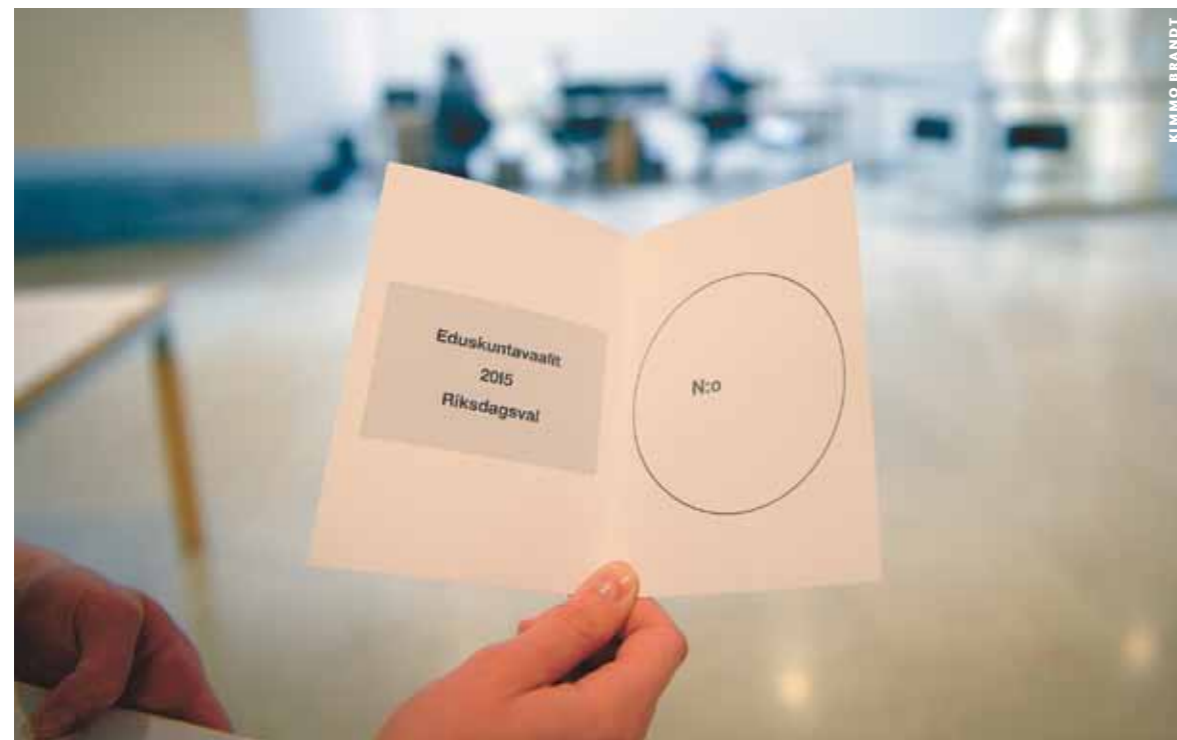
De distrikt där många (fem eller sex) partier överskred sina respektive stadsmedeltal uppgick till fem stycken. Ett dylikt mångsidigt politiskt klimat rådde i Böle, Åggelby, Ladugården, Jakobacka och Mellungsby. Dessa distrikt kännetecknas alla av att SDP, Sannfinländarna och Centern samtidigt hade ett ganska stort väljarstöd. En förenande faktor för fyra av de fem distrikten var också ett ganska lågt valdeltagande: bara i Åggelby var det högre än stadsmedeltalet.

TAULUKKO 1. Puolueiden vahvin ja heikoin kannatusalue 2015.
TABELL 1. Partiernas bästa och sämsta områden 2015

PUOLUE PARTI	Korkeimman äänisyyden äänestysalue Röstningsområde med högsta väljarstödet	Osuus äänistä Andel av rösterna %	Heikoimman äänisyyden äänestysalue Röstningsområde med lägsta väljarstödet	Osuus äänistä Andel av rös- terna %
KOK Saml	Munkkiniemi B Munksnäs B	52,6	Jakomäki B Jakobacka B	8,9
VIHR Gröna	Kallio D Berghäll D	33,6	Santahamina Sandhamn	7,6
SDP	Kontula A Gårdsbacka A	30,1	Kaartinkaupunki / Munkkiniemi B / Santahamina Gardesstaden / Munksnäs B / Sandhamn	5,1
PS Samf	Jakomäki A Jakobacka A	29,5	Ullanlinna C Ulrikasborg C	2,8
VAS VF	Kumpula Gumtåkt	24,1	Östersundom	2,1
KESK C	Viikki A Vik A	13,3	Eira	3,6
RKP SFP	Kaartinkaupunki Gardesstaden	23,3	Jakomäki A Jakobacka A	1,5
KD	Tapulikaupunki Stapelstaden	3,9	Eira / Ullanlinna B Eira / Ulrikasborg B	0,6

VISIT HELSINKI/JUSSI HELLENEN

KIMMO BRANDT

ten ja keskustan yhtäaikainen korkeahko kannatus. Neljää näistä viidestä alueesta yhdisti myös verrattain matala äänestysaktiivisuus; vain Oulunkylässä se oli yli kaupungin keskiarvon.

Äänestysalueittain kannatus heitteli rajummin

Helsingin äänestysalueilla puolueiden kannatus vaihtelee peruspiirejä voimakkaammin. Taulukosta 1 (ks. s. 30) käy ilmi kunkin puolueen korkein ja matalin kannatus äänestysalueittain. *

SINI ASKELO toimii yliaktuaarina Helsingin kaupungin tietokeskuksessa. Artikkelin perustuu tilastojulkaisuun Eduskuntavaalit Helsingissä 2015 (Helsingin kaupungin tietokeskus, Tilastoja 2015:20).

Röstningsområdesvis varierade väljarstödet starkare

Partiernas väljarstöd varierar mera mellan röstningsområdena än mellan distrikten i Helsingfors. Tabell 1 (se s. 30) visar för varje parti de röstningsområden där de hade högsta resp. lägsta väljarstödet. *

SINI ASKELO verkar som överaktuarie vid Helsingfors stads faktacentral. Artikeln bygger på statistikpublikationen Eduskuntavaalit Helsingissä 2015 (Helsingfors stads faktacentral, Statistik 2015:20).

Lähidemokratia **Helsingissä**

– mitä tapahtui demokratiapilottien jälkeen?

Helsingissä on voimistunut asukkaiden osallistumiseen ja itseohjautuvaan toimintaan perustuva kulttuuri. Mitä kokemuksia jäi käteen kahden vuoden takaisista demokratiapilottihankkeista, joissa haettiin uusia käytäntöjä osallisuuteen ja vuorovaikutukseen?

Närdemokrati i Helsingfors

– vad hände efter demokratipilotprojekten?

JONAS SJÖBLOM

I Helsingfors har en kultur baserad på invånardeltagande och självstyrd verksamhet blivit allt starkare. Vilka erfarenheter gav demokratipilotprojekten för ett par år sedan, då man sökte ny praxis för delaktighet och växelverkan?

VISIT HELSINKI/JUSSI HELLENEN

VISIT HELSINKI/JUSSI HELLENEN

Viime vuosina Helsingissä on korostunut asukkaiden tarve suoralle yhteiskunnalliselle ja poliittiselle osallistumiselle, mikä kertoo uudenlaisesta demokratiakäsityksestä. Monelle kaupunkilaiselle ei enää riitä pelkkä edustuksellinen demokratia ja äänestäminen kuntavaaleissa kerran neljässä vuodessa.

Nyt halutaan tehdä itse ja vaikuttaa itse oman asuinalueen asioihin. Suoran osallistumisen haasteiksi koetaan kuitenkin muun muassa vaikuttamisen kanavien puute, kaupungin johdon irtautuminen kaupunkilaisista sekä tiedon puute (Lahti & Laine 2013, 31).

Osallistumiskulttuurin muutoksesta kertovat esimerkiksi suosionsa vakiinnuttaneet pop up -tapahtumat, kuten Ravintolapäivä ja Siivouspäivä,

De senaste åren har ett behov av direkt samhälleligt och politiskt deltagande stigit fram bland invånarna i Helsingfors. Detta vittnar om en ny uppfattning om demokrati. För många invånare räcker det inte längre till med en folkvald demokrati och kommunalval vart fjärde år.

Nu vill man göda det själv och inverka på saker och ting i ens bostadsområde. Utmanande för direkt deltagande är dock, upplever man, bristen på påverkningskanaler, att stadens styre alieneras från invånarna och att det saknas kunskaper (Lahti & Laine 2013, 31).

Om förändringen i deltagandekulturen vittnar bl.a. de allt mer varaktigt populära pop-up-evenemangen såsom Restaurangdagen och Städningen, samt de lokala rörelser i stil med Berghällrörelsen,

sekä perinteisten kaupunginosayhdistysten rinnalle syntyneet kaupunginosaliikkeet, kuten Kallio-liike (ks. Rissanen 2012).

Kehitykseen on vaikuttanut vahvasti sosiaalinen media sekä Helsingin kaupungin päätös avata päätöksentekoaan avoimena datana kaikkien kaupunkilaisten käyttöön. Erilaiset toimintaryhmät järjestäytyvät sosiaalisessa mediassa ketterästi, ja kuntalaiskeskustelu kaupunkikehittämisestä käy vilkkaana muun muassa Lisää kaupunkia Helsinkiin -Facebook-ryhmän kaltaisilla foorumeilla. (ks. Sjöblom 2014.)

Politiikan tutkimuksessa on puhuttu demokratiakäsityksen deliberatiivisesta käänteestä, ja esimerkiksi John S. Dryzekin (2002) mukaan 1990-luvulla länsimaissa alkoi merkittävä muutos demokratian ihannetilän ymmärtämisessä. Deliberatiivinen lähidemokratia perustuu ajatukseen, että

som stigit fram vid sidan av de traditionella stadsdelsföreningarna (se Rissanen 2012).

Till denna trend har i hög grad bidragit dels den sociala median, dels Helsingfors stads beslut att offentliggöra sitt beslutsfattande i form av öppen data för allmänheten. Olika aktionsgrupper kan behändigt organisera sig i sociala media, och invånarbatten om utvecklande av staden har varit livlig vid olika forum i stil med facebookgruppen Lisää kaupunkia Helsinkiin ("Mera stad i Helsingfors") (ks. Sjöblom 2014.)

Inom politisk forskning har man talat om en deliberativ vändning i folks uppfattning om demokrati, och enligt till exempel John S. Dryzek (2002) började man på 1990-talet i västländerna få en märkbart ny uppfattning om demokratins idealtillstånd. Deliberativ närdemokrati bygger på tanken att jämställda invånare kommer samman till exempel i ett

yhdenvertaiset kansalaiset kokoontuvat keskustelemaan ja neuvottelemaan asuinalueen asioista esimerkiksi asukasraatiin tavoitteenaan valaistunut kansalaismielipide (Vartiainen et al. 2012).

Apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauri toteaa hiljattain ilmestyneessä kirjassaan Julkishallinto ja sosiaalinen media (2015), että sosiaalinen media on ytimeltään toimintakulttuuri, ei pelkkä viestintäteknologia – ja se tekee sen vallankumoukselliseksi. Sosiaalinen media rikkoo tietoon ja valtaan liittyvät hierarkiat, ja sen avulla keskusteluun voi osallistua kaikki organisaation tai yhteisön jäsenet muodollisesta asemasta riippumatta. Sosiaalisessa mediassa on siis paljon samaa kuin deliberatiivisessa demokratiakäsitteessä.

Mitkä demokratiapilotit?

Helsinki etsi ja kokeili vuoden 2013 aikana uudenlaisia osallistumisen ja vuorovaikutuksen keinoja asukkaiden ja hallinnon välillä alueellisen osallistumisen kokeilussa. Vuonna 2012 toimineen demokraatiaryhmän aloitteesta alkunsa saanut kokeilu sisälsi yhteensä kymmenen pääosin asukasvetoista demokratiapilottia, ja hankkeesta käytetäänkin yleisemmin nimeä Helsingin demokratiapilotit.

Pilottihankkeita haettiin avoimen haun kautta, ja kaupunginhallitus päätti valita piloteiksi ne hankkeet, joiden katsottiin sisältävän tavoitteita uusista toimintamalleista asukasosallistumiseen ja -vaikuttamiseen.

Kokeiluun valittiin kymmenen pilottia: Arabianranta, Toukola ja Vanhakaupunki demokraattisen päätöksenteon kasvualustana, Itä-Pasilan demokraatiahanke, Mainio Malminkartano, Maunulan demokraatiahanke, Vetoa ja voimaa Mellunkylään, Lähidemokratiaa Vuosaaren, Kaupunkilaisten raati - kaupunkilaisten ääni päätöksenteon tueksi, Helsingin pyöräilevät kaupunginosat, RuutiBudjetti sekä Me asumme täällä! — Lähidemokratiatyökalu testissä Tapaninvainiossa.

Erikoistutkija Stina Högnabba arvioi pilottien tuloksia alkuvuodesta 2014 ja toi esille, että kaupungin virastoilla on hyvin erilaisia vuorovaikutuksen käytäntöjä ja toimintatapoja asukkaiden ja asukas-yhdistysten kanssa. Högnabban arvion mukaan mu-

medborgarråd för att dryfta ärenden i bostadsområdet. Målet är att formulera en upplyst medborgarsikt (Vartiainen et al. 2012).

Biträdande stadsdirektör Pekka Sauri konstaterar i sin nyligen utkomna bok Julkishallinto ja sosiaalinen media (2015) om offentlig förvaltning och sociala media att den sociala median innerst inne handlar om verksamhetskultur snarare än bara kommunikationsteknologi, och att detta gör den revolutionär. Socialmedien bryter hierarkierna kring kunskap och makt, och via den kan alla medlemmar av en organisation eller ett samfund delta i debatten oavsett formell ställning. Det finns alltså mycket gemensamt i socialmedia och deliberativ demokrati.

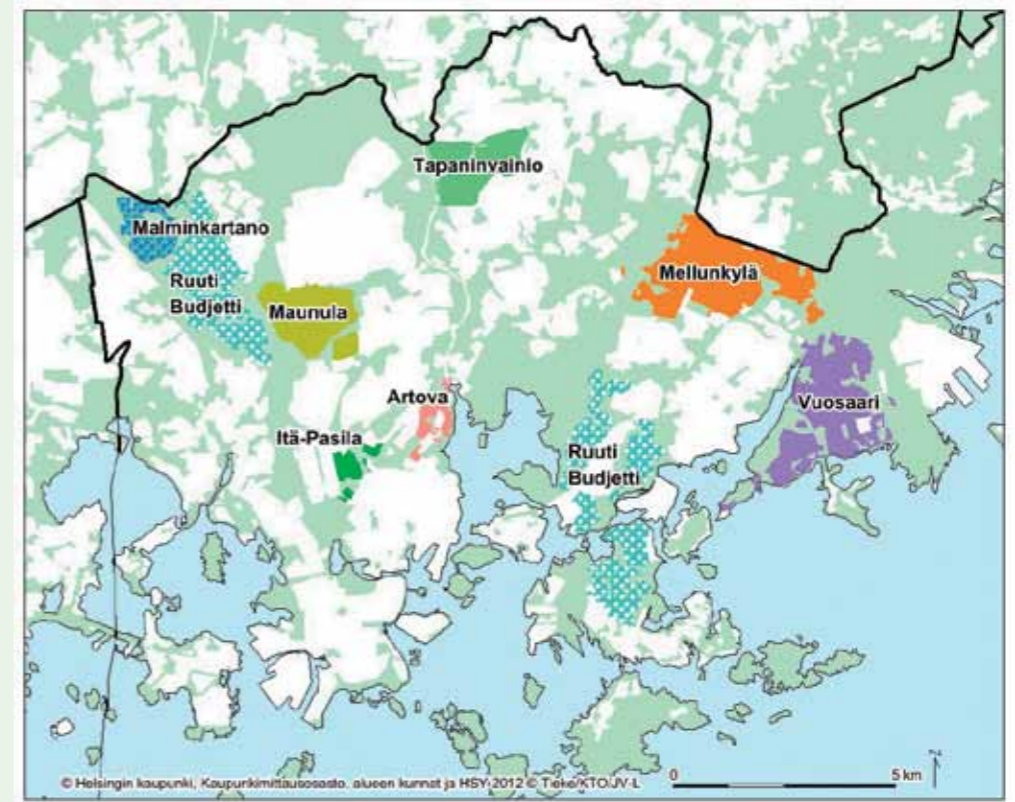
Vad då för demokrati-piloter?

År 2013 sökte man och prövade nya former av deltagande och växelverkan mellan invånare och förvaltning i Helsingfors inom ett experiment med lokalt deltagande. Experimentet, som kommit till på initiativ av den så kallade demokratigrupp som verkade år 2012, omfattade inalles tio i huvudsak invånarstyrda demokrati-pilotprojekt, och projektet kallas därför oftast Demokrati-pilotprojekten i Helsingfors.

Pilotprojekten valdes ut genom öppen ansökan, och Stadsstyrelsen beslöt att välja sådana projekt som upplevdes innehålla målsättningar för nya modeller för invånardelaktighet och invånarpåverkan.

Tio pilotprojekt utvaldes för experimentet: Ett projekt om Arabiastranden, Majstad och Gammelstaden som grogrund för demokratiskt beslutsfattande; Demokratiprojektet för Östra Böle; Mainio Malminkartano (i Malmgård); Demokratiprojektet för Månsas; Vetoa ja voimaa Mellunkylään (i Mellungsby); Närdemokrati i Nordsjö; Stadsbornas råd – stadsbornas röst som stöd för beslutsfattandet; De cyklade stadsdelarna i Helsingfors; Ruuti-Budjetti ("KrutBudget"); samt Me asumme täällä! — Lähidemokratiatyökalu testissä Tapaninvainiossa ("Vi bor här! – närdemokrati-verktyg testas i Stafansslätten").

Specialforskare Stina Högnabba bedömde i början av år 2014 resultatet av demokrati-pilotprojekten och förde fram att stadens ämbetsverk har sinsemellan mycket olika praxis för växelverkan med invåna-

kana olleilla asukasaktiiveilla oli pilottivuoden aikana korkeammat odotukset työnsä vaikuttavuudesta kuin vuodessa oli mahdollista toteuttaa. (Högnabba 2014, 20 ja 22.) Demokratiapilotit kohtasivat julkisessa keskustelussa kritiikkiä heikosta tunnettuudesta ja vähäisestä medianäkyvyydestään (esim. HS 26.4.13).

Demokratiapiloteista vastaavana viranhaltijana vuonna 2013 toimi kaupunginsihteeri Anja Vallittu. Vallitun mukaan projekti sujui rajallisista resursseistaan huolimatta odotusten mukaisesti ja se poiki monenlaista toimintaa.

"Kaupungin toiminnassa on usein niukat resurssit, ja oli hienoa, että saimme palkattua piloteille kaksi kokopäiväistä koordinaattoria. Sisällöllisesti vuodesta jäi paljonkin käteen. Esimerkiksi Arabianrannassa kokeiltua asukasraatia on hyödynnetty uudistetun Vallilan kirjaston suunnittelussa ja osallistuva budjetointi on laajentunut koko nuorisosaiaikeskuksen toimintaperiaatteeksi", Vallittu kertoo.

re och invånarföreningar. Enligt hennes bedömning hade de invånare som var med i pilotprojektet högre förväntningar på sitt arbetes verkningsfullhet än vad som var möjligt att uppnå på ett år (Högnabba 2014, 20 och 22.) Pilotprojekten fick kritik i den offentliga debatten för att de var så lite kända och synes så lite i media (t.ex. HS 26.4.13).

Som ansvarig tjänsteman för demokrati-pilotprojekten verkade år 2013 stadssekreterare Anja Vallittu. Enligt henne framskred projektet trots sina begränsade resurser enligt förväntningarna, och det ledde till många slags ny aktivitet.

"Ofta är det ju så att staden har knappa resurser, så det var fint att vi kunde få avlöna två koordinatörer på heltid. Och visst gav året en hel del också innehållsmässigt. Som exempel har det invånarråd man prövade på i Arabiastranden utnyttjats vid planeringen av det förnyade biblioteket i Vallgård, och den delaktiga budgeteringen har blivit en verksamhetsprincip för hela Ungdomscentralen", berättar Vallittu.

Piloteista asukasyhteistyöhön

Vuorovaikutus ja osallisuus on keskeinen osa Helsingin kaupungin strategiaohjelmaa vuosille 2013—2016. Yksi strategian viidestä kehittämisteemasta on demokratian ja osallisuuden vahvistuminen, joka käsittää vuorovaikutuksen ja osallistumisen tavoitteet sekä avoimen datan linjaukset ja kehittämistimet.

Strategiaohjelma jatkaa edellisen valtuustokauden linjalla: edustuksellista demokratiaa vahvistetaan, kaupunkilaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisätään, niitä koskevia menetelmiä parannetaan sekä tuetaan nuorten äänen kuulumista ja kasvua aktiiviseen kansalaisuuteen. Alueellisen demokratian kehittämistä jatketaan strategiakauden aikana piloteista saatujen kokemusten pohjalta.

Kaupunginkansliaan perustettiin pilottivuoden jälkeen erillinen asukasyhteistyötiimi, joka kehittää ja koordinoi asukkaiden ja kaupungin välistä vuorovaikutusta.

Asukasyhteistyöpäällikkö Janne Typpi vahvistaa tutkimuksessakin esiin tulleen huomion, että pilottivuoden aikana asukkailla ja kaupungin työntekijöillä oli erilaiset käsitykset siitä, minkälainen kehittäminen on pilottivuoden aikana mahdollista. Typin mukaan pilottien asukasaktiivit toivoivat hallinnon näkökulmasta suuria muutoksia alueelleen ja sitten pettyivät, kun toiveisiin ei pystytty vastaamaan.

”Pilottivuoden tavoitteena oli kerätä yhteen hyviä toimintamalleja, joita voitaisiin sitten integroida osaksi kaupungin toimintaa jatkossa. Toimintamalleja onkin hyödynnetty pilottivuoden jälkeen muun muassa Keskustakirjaston ja Vallilan kirjaston suunnittelussa”, Typpi sanoo.

Typpi tuo esille, että asukkaiden osallisuuden kehittäminen on laaja hallinnollinen kysymys ja vaatii kaikkien hallintokuntien sitoutumista yhteiseen tavoitteeseen.

”Helsingin kaupunki on iso organisaatio, ja asukaslähtöinen suunnittelu on monelle kaupungin työntekijälle uudenlaista toimintakulttuuria. Vie oman aikansa ennen kuin kaikki virastot lähtevät tähän mukaan”, Typpi toteaa.

Vuoden 2015 aikana asukasyhteistyötiimi järjestää muun muassa neljä ylipormestarin asukasiltaa,

Från pilotprojekt till invånarsamarbete

Växelverkan och delaktighet är ett centralt element i Helsingfors stads strategiprogram för åren 2013–2016. Ett av de fem utvecklingssteman i strategin är att demokrati och delaktighet stärks. Det innebär målsättningarna för växelverkan och delaktighet samt linjedragningarna och utvecklingsåtgärderna för öppen data.

Strategiprogrammet fortsätter på samma linje som under föregående fullmäktigeperiod: den folkvalda demokratin stärks, stadsbornas möjligheter att delta och påverka utökas och metoderna förbättras, samtidigt som stöd ges för att få de unga att ta till orda och växa till aktivt medborgarskap. Utvecklandet av lokal demokrati fortsätter under strategiperioden utgående från de erfarenheter som pilotprojekten givit.

Efter pilotåret bildades vid Stadskansliet ett skilt invånarsamarbetesteam, som utvecklar och koordinerar växelverkan mellan invånare och stad.

Invånarsamarbetschef Janne Typpi bestyrker en observation som man också gjort inom forskningen, nämligen att invånare och stad under pilotåret haft olika uppfattningar om vilka slag av utvecklande som var möjliga under pilotåret. Enligt Typpi vill de aktiva invånarna ha sådana förändringar som ur förvaltningens synvinkel är stora. Då kan också besvikelsen bli stor när staden inte kan uppfylla önskemålen.

”Syftet med pilotåret var att samla ihop goda verksamhetsmodeller som sedan skulle kunna integreras i stadens verksamhet i framtiden. Och verksamhetsmodellerna har de facto utnyttjats efter pilotåret bland annat vid planeringen av Centrumbiblioteket och Vallgårds bibliotek”, säger Typpi.

Typpi framhåller att utvecklandet av invånardelaktigheten är en vidsträckt administrativ fråga och att den förutsätter att alla förvaltningar förbinder sig till en gemensam målsättning.

”Helsingfors stad är en stor organisation, och sådan planering som utgår från invånarna innebär ett nytt slags tänkande får många av stadens anställda. Det tar sin tid förrän alla ämbetsverk sluter upp bakom tanken”, fortsätter Typpi.

Under år 2015 ordnar invånarsamarbetesteamet bland annat fyra gånger en Överborgmästarens in-

uudistaa Helsingin asukastalotoiminnan hallintomallia yhdessä sosiaali- ja terveystieteiden ja rakennusviraston kanssa sekä kehittää erilaisia kaupungin palautejärjestelmiä.

Myös asukasyhteistyötiimi on pyrkinyt hyödyntämään sosiaalista mediaa osallisuuden kehittämissä.

”Olemme mukana sekä Facebookissa että Twitterissä. Sosiaalinen media on yksi avaintekijöistä asukkaiden ja kaupungin välisen vuorovaikutuksen kehittämisessä”, vuorovaikutuspäällikkö Johanna Seppälä sanoo.

Arabian alue demokraattisen päätöksenteon kasvualustana

Itäisessä kantakaupungissa sijaitsevan Arabian alueen Kulttuuri- ja kaupunginosayhdistys Artova ry oli mukana alueellisen osallistumisen kokeilussa vuonna 2013. Artova mahdollistaa Arabianrannan, Toukolan ja Vanhakaupungin asukkaille muun muassa asukastalotoimintaa, harrastekursseja, kaupunkiviljelyä, kierrätystapahtumia ja elokuvakerhoa. Toimintaa rahoitetaan jäsenmaksujen kautta ja kaupungin tuen avulla.

Artovan demokriatipilotti oli nimeltään *Arabianranta, Toukola ja Vanhakaupunki demokraattisen päätöksenteon kasvualustana*, ja siinä kokeiltiin sosio-demografisesti edustavaa deliberatiivista asukasraatia rantapuiston suunnittelussa sekä kehitettiin asukastalojen, Kääntöpaikan ja Bokvillanin, toimintaa. Artovan toimintamallin ideana ovat itseohjautuvat ja omaehtoiset toimintaryhmät, jotka eivät toimi varsinaisesti yhdistyksen hallituksen alaisuudessa.

Artovan demokriatipilotti pyörähti käyntiin maaliskuussa 2013 avoimella ”sessiolla” Arabianrannan kirjastossa, jossa muodostettiin toimintaryhmiä ajamaan muun muassa kahvilan ja ympäristötaiteteoksen saamista alueelle. Keskeisessä roolissa Artovan demokriatipilotissa oli projektikoordinaattorien ja kaupungin tietokeskuksen kanssa yhteistyössä koolle kutsuttu asukasraati, joka tuotti julkilausuman rantapuiston kehittämisestä keväällä 2013.

Artovan puheenjohtajana pilottivuotena toiminnut Lauri Alhojärvi kertoo, että julkilausuma luovu-

vänarkväll, förnyar i samarbete med Social- och hälsovårdsverket och Byggnadskontoret förvaltningsmodellen för Helsingfors invånarhusverksamhet, och utvecklar olika responssystem för staden.

Även invånarsamarbetsteamet har försökt dra nytta av sociala media i sitt arbete för att utveckla delaktigheten.

”Vi är med både på Facebook och Twitter. Den sociala median är en av nyckelfaktorerna inom utvecklandet av växelverkan mellan invånare och stad”, säger växelverkanschef Johanna Seppälä.

Arabiaområdet som grogrund för demokratiskt beslutsfattande

Artova ry., en kultur- och stadsdelsförening för Arabias område i östra innerstaden, var med i ett experiment för lokal delaktighet år 2013. Artova ger invånarna i Arabiastranden, Majstad och Gammelstaden möjlighet att delta i bland annat invånarhusverksamhet, hobbykurser, urban odling, återanvändningsjippon och en filmklubb. Verksamheten finansieras genom medlemsavgifter och stöd från staden.

Artovas demokriatipilotprojekt hette *Arabianranta, Toukola ja Vanhakaupunki demokraattisen päätöksenteon kasvualustana* (”Arabiastranden, Majstad och Gammelstaden som grogrund för demokratiskt beslutsfattande”), och det provade ett sociodemografiskt representativt deliberativt invånarråd inom planeringen av en strandpark. Man utvecklade också invånarhusens, Kääntöpaikkas och Bokvillans verksamhet. Idén i Artovas verksamhetsmodell är verksamhetsgrupper som styr sig själva på egna villkor och som inte lyder under någon egentlig förenings styrelse.

Artovas demokriatipilotprojekt startade i mars 2013 med en öppen ”session” i Arabiastrandens bibliotek, och där bildade man verksamhetsgrupper för att få bland annat ett kafé och ett miljökonstverk till området. En central roll intogs då av ett invånarråd sammankallat i samarbete mellan projektkoordinatorerna och Faktacentralen. Rådet utgav våren 2013 en kommuniké om utvecklandet av strandparken.

Lauri Alhojärvi, som under pilotåret var ordförande för Artova berättar att kommunikén hös-

tettiin syksyllä 2013 rakennusvirastolle, joka kertoi ottavansa sen huomioon päätöksissään. Kirjallista palautetta ei hänen mukaansa tullut. Rantapuiston sa ei Alhojärven mukaan ole tapahtunut julkilausumassa esiin tuotuja muutoksia.

”Ympäristötäiteosryhmä jatkoi hetken aikaa toimintaansa, haki apurahoja muttei saanut ja lopetti. Muut ryhmät jäivät odottamaan kaupungin toimia. Keskeisenä ongelmana oli se, että demokriatipilotilla ei ollut aitoa vaikutusta kaupungin päätöksentekoon”, Alhojärvi summaa.

Artovan demokriatipilottiä koskevan tutkimuksen (Sjöblom 2014) mukaan hankkeen toimijoilla oli erilaiset näkemykset siitä, miten lähidemokratiaa tulisi alueella kehittää, eikä hanketta liitetty uskotavalla tavalla edustukselliseen päätöksentekojärjestelmään. Tulokset tukevat aikaisempien tutkimusten (ks. esim. Kuokkanen 2013) huomioita siitä, että kunnallisilla osallistumishankkeilla on vaarana jäädä näennäisdemokratiaksi, jos niiden vaikuttavuudesta ei erikseen huolehdita. ✨

JONAS SJÖBLOM toimii Helsingin kaupungin tietokeskuksen tiedottajana.

ten 2013 överlämnades till stadens byggnadskontor, som sade sig beakta den i sina beslut. Någon skriftlig respons kom enligt honom aldrig, och de förändringar som kommunikén lade fram för strandparken har inte heller gjorts.

”Miljökonstverksgruppen fortsatte med sin verksamhet ett tag, ansökte om anslag men fick inget, och slutade. De övriga grupperna avvaktade stadens åtgärder. Det stora problemet var att demokriatipilotprojektet inte fick någon äkta verkan för stadens beslutsfattande” summerar Alhojärvi.

Enligt en undersökning om Artovas demokriatipilotprojekt (Sjöblom 2014) hade de olika aktörerna inom projektet olika syner på hur närdemokratin borde utvecklas, och projektet sammankopplades inte trovärdigt med det folkvalda beslutsfattningssystemet. Rönen stöder de iakttagelser som tidigare forskning gjort (se t.ex. Kuokkanen 2013), nämligen att kommunala delaktighetsprojekt löper risken att bli skendemokrati om man inte ser till att de får verkningar. ✨

JONAS SJÖBLOM verkar som informatör vid Helsingfors stads faktacentral.

Lähteet | Källor:

Dryzek, John S. (2002) *Deliberative Democracy and Beyond: Liberals, Critics, Contestations*. Oxford: Oxford University Press.

Högnabba, Stina (2014) ”Unelmia, pikavoittoja ja demokriatipohinää” – Helsingin demokriatipilottien tulokset. Tutkimuskatsauksia 2014:1. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Kuokkanen, Kanerva (2013) *Assessing the Democratic Qualities of Programmes and Projects: A Case from Finnish Urban Policy*. *Scandinavian Journal of Public Administration* 17(2), 127–146.

Lahti, Tanja & Laine, Markus (2013) *Kaupungin toiminta tutummaksi ja vuorovaikutus vahvemmaksi* Helsingiläisten näkemyksiä kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta vuonna 2012. Tutkimuskatsauksia 2013:2. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Rissanen, Outi (2012) *Omaehtoista osallistumista – tapaustutkimus Kallio-liikkeestä 2010-luvun kaupunginosatoimintana*. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen laitos.

Sauri, Pekka (2015) *Julkishallinto ja sosiaalinen media*. KAKS – Kunnallisalan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisu nro 98. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Sjöblom, Jonas (2014) *Lähidemokriatipilotti – bacchilainen tapaustutkimus suoran osallistumisen kehittämisestä Arabian alueella Helsingissä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Sosiaalietieteiden laitos.

Uusitupa, Ismo (2013) *Piloteilla demokriatiaa*. Helsingin Sanomat, Merkintöjä 26.4.2013.

Vartiainen, Pirkko & Mäkinen, Eija ym. (2013) *Deliberatiivinen käänne lähidemokriatissa: Ikäihmisten näkemyksiä osallistumisesta*. Futura 4/2012.

NETTA MÄKI

Elinajanodotteen kehitys Helsingissä alueittain 1996–2014

~ **KOKONAISUUDESSAAN HELSINKILÄISTEN ELINAJANODOTE** on kasvanut niiden vajaan kahden vuosikymmenen aikana, joita tässä artikkelissa tarkastellaan. Viimeisten neljän vuoden aikana kasvu on kuitenkin hidastunut etenkin naisten osalta. Niin ikään kehitys ei ole ollut yhtä positiivista kaikilla alueilla, vaan joissakin suurpiireissä elinajanodote on jopa hieman pienentynyt edeltävään viisivuotiskauteen verrattuna. Alue-erot elinajanodotteissa ovat miehillä huomattavasti suuremmat kuin naisilla, mutta keskimäärin ne ovat miesten osalta pienentyneet, naisten osalta sen sijaan hieman kasvaneet. Keskeisimmät kuolemansyyt alue-erojen taustalla ovat verenkiertoelinten sairaudet, alkoholikuolemansyyt sekä tapaturmat ja väkivalta.

Förväntad livslängd i olika delar av Helsingfors 1996–2014

~ **SOM HELHET BETRÄKTAD HAR HELSINGFORSBORNAS** förväntade medellivslängd stigit under de knappt två årtionden som föreliggande artikel granskar. Under de senaste tre åren har ökningen visserligen blivit långsammare i synnerhet för kvinnornas del. Ej heller har utvecklingen varit lika positiv i alla delar av staden: i vissa stordistrikt har den förväntade medellivslängden rentav minskat jämfört med föregående femårsperiod. De lokala skillnaderna i förväntad medellivslängd är betydligt större för män än för kvinnor, men i medeltal har de minskat för männen och istället ökat lite för kvinnorna. De viktigaste dödsorsakerna i bakgrunden till skillnaderna är cirkulationsorganens sjukdomar (dvs. blodloppet), alkoholrelaterade dödsfall samt olycksfall och våld.

VIT **NETTA MÄKI** toimii tutkijana Helsingin kaupungin tietokeskuksessa. PD **NETTA MÄKI** verkar som forskare vid Helsingfors stads faktacentral.

Taustaa

Suomalaisten terveydentila kokonaisuudessaan vaikuttaa monen mittarin mukaan kohentuneen viimeisten parinkymmenen vuoden aikana (esim. Koskinen ym. 2012). Sen sijaan terveyden ja kuolleisuuden väestöryhmittäiset (Valkonen ym. 2007; Mäki 2010) ja alueelliset (Blomgren ym. 2011) erot ovat pysyneet ennallaan tai jopa kasvaneet. Niin Helsingin kuin koko pääkaupunkiseudun osalta varhaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että alueelliset erot kuolleisuudessa ja elinajanodotteessa ovat huomattavan suuret (Valkonen ja Kauppinen 2001), minkä lisäksi niillä alueilla, joilla elinajanodote on entuudestaan ollut korkein, se on kasvanut niin suhteellisesti kuin absoluuttisesti eniten (Valkonen ym. 2007b). Vuoden 2005 jälkeisestä kehityksestä Helsingissä ei kuitenkaan ole tietoa.

Alueellinen eriytyminen esimerkiksi sosioekonomisen aseman mukaan ja huono-osaisuuden mahdollinen kasautuminen ovat viime aikoina olleet keskeisesti esillä niin kansainvälisessä kuin suomalaisessakin tutkimuksessa ja poliittisessa keskustelussa. Kysymykset ovat puhuttaneet myös Helsingissä, ja alueiden välistä erojen kasvua onkin tutkimuksen mukaan tapahtunut. Asuinalueiden sosioekonominen ja etninen eriytyminen näkyy pääkaupunkiseudulla suhteellisen selkeänä ja osin jopa voimistuneena, vaikkakaan varsinaisessa huono-osaisuuden kierteessä olevia alueita ei pääkaupunkiseudulla ole (Vilkama ym. 2014).

Alueellisen eriytyksen mahdollisesta peilautumisesta kuolleisuuden ja elinajanodotteen muutoksiin ei ole tuoretta tutkimustietoa. Tässä artikkelissa esitelläänkin ajan tasalle päivitettyjä tietoja elinajanodotteen kehityksestä Helsingissä ja sen alueilla. Elinajanodote on paljon käytetty, selkeä ja hyvin ymmärretty kuolleisuuden mittari. Se tiivistää yhteen lukuun ikäryhmittäisen kuolleisuuden, jolloin väestön ikärakenteen muuttuminen ajassa tai väestön osaryhmien erilaiset ikärakenteet eivät vaikuta siihen. Näkökulmaa laajennetaan lisäksi esittelemällä terveiden elinvuosien odotteita suurpiireittäin. Kyseinen menetelmä jakaa elinajanodotteen valitun terveyttä tai sairautta kuvaavan mittarin mukaisesti terveisiin ja sairaisiin elinvuosiin.

Bakgrund

Många mätare pekar på att finländarnas hälsotillstånd som helhet har förbättrats under de senaste ca. tjugo åren (t.ex. Koskinen m.fl. 2012). Däremot har skillnader i hälsa och dödlighet mellan dels befolkningsgrupper (Valkonen m.fl. 2007; Mäki 2010) dels områden (Blomgren m. fl. 2011) varit oförändrade eller rentav vuxit. Både för Helsingfors och hela Huvudstadsregionens del har tidigare studier visat att lokala skillnader i dödlighet och förväntad medellivslängd varit märkbart stora (Valkonen och Kauppinen 2001), och dessutom har den förväntade medellivslängden i de områden där den från förr varit högst stigit både relativt och absolut sett mest (Valkonen m. fl. 2007b). För utvecklingen efter år 2005 finns det i och för sig inga data för Helsingfors.

Lokal differentiering enligt till exempel socioekonomisk ställning samt eventuell anhopning av social marginalisering har på sistone starkt förts fram i såväl internationell som finländsk forskning och politisk debatt. Dessa frågor har väckt diskussion även i Helsingfors, och forskningen visar på att det faktiskt skett en ökning i skillnaderna områden emellan. Den socioekonomiska och etniska differentieringen bostadsområden emellan framstår rätt klart och delvis rentav starkare, trots att det i Huvudstadsregionen inte i egentlig bemärkelse finns områden som glidit in i en ond utslagningscirkel (Vilkama m.fl. 2014).

Det finns inga färsk forskningensdata om eventuell återspeglning av lokal differentiering på förändringarna i dödlighet och förväntad medellivslängd. Vår artikel lägger därför fram uppdaterad aktuell information om hur den förväntade medellivslängden utvecklats i Helsingfors och dess olika delar. Förväntad medellivslängd, här även kortare kallad "livslängdsförväntning", är en mycket anlitad, klar och begriplig dödlighetsmätare. Den förenar i ett och samma tal dödlighetstalen åldersgruppsvis, och då påverkas den inte av att åldersstrukturen med tiden förändras eller av att olika befolkningsgrupper har olika åldersstrukturer. Infallsvinkeln breddas därutöver genom en presentation av förväntade friska levnadsår stordistriktsvis. Denna metod delar upp livslängdsförväntningen i friska och sjuka levnadsår beroende på om man valt mätare för att beskriva hälsa eller sjukdom.

TAULUKKO 1. Vastasyntyneen elinajanodote ja 95 prosentin luottamusväli Helsingissä suurpiireittäin 2011–2014.

TABELL 1. Förväntad medellivslängd för nyfödda och 95 procents konfidensintervall stordistriktsvis i Helsingfors 2011–2014.

ALUE REGION	MIEHET MÄN		NAISET KVINNOR	
	Elinajanodote, vuotta Livslängds-förväntning, år	(95% LV) (95% KI)	Elinajanodote, vuotta Livslängds-förväntning, år	(95% LV) (95% KI)
Eteläinen Södra	79,5	(78,7–80,2)	85,7	(85,1–86,3)
Läntinen Västra	78,5	(77,8–79,2)	84,1	(83,5–84,7)
Keskinen Mellersta	74,6	(73,7–75,4)	82,8	(82,1–83,6)
Pohjoinen Norra	79,8	(78,7–80,9)	84,1	(83,0–85,0)
Koillinen Nordöstra	77,7	(77,0–78,4)	83,0	(82,3–83,7)
Kaakkoinen Sydöstra	78,7	(77,8–79,7)	82,8	(81,8–83,7)
Itäinen Östra	76,6	(75,9–77,3)	83,3	(82,7–84,0)
Koko Helsinki, asuntoväestö Hela Helsingfors, bostads-befolkningen	77,8		83,8	
Koko Helsinki Hela Helsingfors	77,3		83,2	
Suomi Finland	77,5		83,6	

Aineisto ja menetelmät

Tämän artikkelin analyysiin käytettiin Tilastokeskuksen muodostamia rekisteripohjaisia taulukoituja, monimuuttujaisia aineistoja (TK-52 – 197–14 ja TK-52 – 140–15). Ne sisältävät vuosittaiset tiedot väkiluvusta ja kuolleista luokiteltuna sukupuolen ja iän mukaan sekä alueellisesti suur- ja peruspiireittäin. Elinajanodotteet laskettiin kuolleisuus- ja eloonjäämistaulun avulla. Elinajanodotteen alueellista vaihtelua ja muutosta arvioitiin tarkemmin laskemalla elinajanodotteen keskipoikkeama kaupungin keskitasosta: alueiden väkiluvulla painotettuna luku kertoo, ovatko alue-erot elinajanodotteissa mahdollisesti suurentuneet vai pienentyneet. Elinajanodotteen muutosta kahden ajanjakson välillä tarkasteltiin myös niin, että otettiin huomioon kuolemansyyn mukaisessa kuolleisuudessa tapahtunut muutos ja sen vaikutus elinajanodotteen kasvuun. Analyysi tehtiin käyttäen niin kutsuttua dekomponointi-menetelmää. Kuolemansyiden mukaisen kuolleisuuden ikävakiointissa käytettiin vakioväestönä koko Helsingin ikärakennetta. Terveiden elinvuosien odote puolestaan laskettiin niin kutsutulla Sullivanin (1971) menetelmällä. Me-

Data och metoder

För analyserna i denna artikel användes registerbaserade tabeller från Statistikcentralen TK om ett flertal variabler (TK-52 – 197–14 och TK-52 – 140–15). De innehåller årliga data om folkmängd och dödlighet grupperade enligt kön och ålder samt lokalt enligt distrikt och stordistrikt. De förväntade medellivslängderna beräknades med hjälp av en tabell över dödlighet och överlevnad. Lokal variation och förändring i livslängdsförväntningen beräknades noggrannare genom att kalkylera genomsnittsavvikelsen från stadens medeltal. Viktat med områdenas folkmängd berättar talet huruvida skillnaderna i livslängdsförväntning områden emellan eventuellt vuxit eller minskat. Förändringen i livslängdsförväntning mellan två tidsavsnitt granskades också sålunda, att förändringen i dödlighet enligt dödsorsak beaktades, liksom förändringens roll för en växande livslängdsförväntning.

Analysen gjordes genom att använda en så kallad dekompositionsmetod. Vid åldersstandardiseringen av dödligheten enligt dödsorsak användes som standardbefolkning åldersstrukturen i hela Helsing-

netelmässä käytetään terveyttä tai sairautta kuvaavan muuttujan jakaumaa ei ikäryhmissä ja jaetaan sen avulla kokonaiselinajanodote terveenä ja sairaana elettyihin elinvuosiin. Tässä artikkelissa sairauden mittarina toimii työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuus: työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen edellyttää todettua, huomattavaa toimintakyvyn rajoitetta ja se sopiikin hyvin kuvaamaan sairaiden osuutta. Osassa taulukoista on näytetty koko Helsingin elinajanodotteen lisäksi asuinväestön elinajanodote, sillä alueelliset laskelmat sisältävät vain asuinväestön, ei laitospöestöä.

Artikkelin analyyseissä on käytetty hieman erilaista aineistoa kuin aikaisemmissa tutkimuksissa. Esimerkiksi tieto kuolemien lukumääristä on saatu kaikenikäisille, jolloin tulokset voidaan esittää vastasyntyneen elinajanodotteina, mutta toisaalta yksilöitä kuvaavia muuttujia on hieman vähemmän kuin aikaisemmissa tutkimuksissa. Jotta tämän artikkelin tulokset olisivat yhtenäiset ja ajallisesti vertailukelpoiset, ne esitellään osittain samalle ajanjaksolle, minkä aikaisemmat tutkimukset jo kattavat.

Tulokset

ELINAJANODOTTEEN ALUE-EROT ERITTÄIN SUURIA HELSINGISSÄ. Vuosina 2011–2014 vastasyntyneen elinajanodote Helsingissä oli 77,5 vuotta miehillä ja 83,3 vuotta naisilla (Taulukko 1). Elinajanodote on tyypillisesti ollut Helsingissä hieman koko maata lyhyempi, ja tämän tuoreimman ajankohdan osalta ero oli miehillä 0,2 vuotta ja naisilla 0,4 vuotta. Erot Helsingin sisällä ovat kuitenkin suuret: suurpiirien välillä enimmillään 5,3 vuotta miehillä ja 3,0 vuotta naisilla. Pisimmät elinajanodotteet olivat Eteläisessä ja Pohjoisessa suurpiirissä ja naisilla lisäksi Läntisessä suurpiirissä, pienin Keskeisessä suurpiirissä. Vaikka luottamusvälit ovat melko leveät, miesten kohdalla Keskeisen suurpiirin alhaisempi elinajanodote erosi muista alueista tilastollisesti merkitsevästi, ja esimerkiksi Eteläisen ja Pohjoisen suurpiirin korkeampi elinajanodote erosi useimpien suurpiirien luvuista. Naisten osalta voidaan vastaavasti todeta, että Eteläisen suurpiirin korkeampi elinajanodote erosi tilastollisesti merkitsevästi kaikista muista alueista lukuun ottamatta Pohjoista suurpiiriä.

fors. Föväntningen för friska levnadsår beräknades med den så kallade Sullivanmetoden (1971). I den används fördelningen inom olika åldersgrupper för den variabel som beskriver hälsa eller sjukdom, och med dess hjälp delas helhetslivslängdsföväntningen upp i friska resp. sjuka levnadsår. Som mätare för sjukdom använde vi andelen invånare som fick invalidpension: invalidpension förutsätter en konstaterad betydande begränsning av handlingsförmåga, och därför passar den bra för att beskriva andelen sjuka. En del av tabellerna visar förutom livslängdsföväntningen för Helsingfors hela befolkning även bostadsbefolkningens livslängdsföväntning, eftersom de lokala kalkylerna omfattar bara bostadsbefolkningen, inte anstaltsbefolkningen.

Analyserna i artikeln bygger på lite annorlunda material än vid tidigare undersökningar. Som exempel har data om antalen döda fått för alla åldrar, varvid rönen kan presenteras som livslängdsföväntning för nyfödda. Men å andra sidan finns det lite färre sådana variabler som beskriver individer än vid tidigare undersökningar. För att göra rönen av denna artikel enhetliga och jämförbara i tiden presenterar vi dem delvis för en tidsperiod som tidigare undersökningar redan täcker.

Rönen

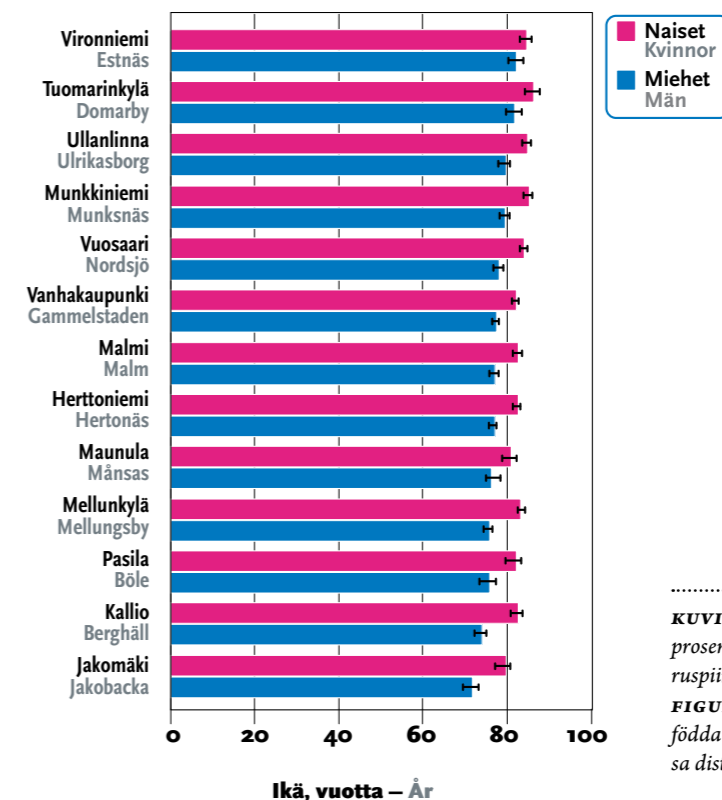
**MYCKET STORA LOKALA SKILLNADER I FÖRVÄNTAD MED-
ELLIVSLÄNGD INOM HELSINGFORS.** Livslängdsföväntningen för nyfödda i Helsingfors åren 2011–2013 var 77,5 år för gossebarn och 83,3 för flickebarn (Tabell 1). Livslängdsföväntningen har i regel varit lägre i Helsingfors än i hela landet, och nu vid denna förskaaste tidpunkt var skillnaden 0,2 år för männens och 0,4 år för kvinnornas del. Också inom Helsingfors är skillnaderna stora: stordistrikt emellan upp till 5,3 år för män och 3,0 år för kvinnor.

Högst var den föväntade medellivslängden i Södra resp. Norra stordistriktet och för kvinnorna dessutom i Västra stordistriktet. Lägst var den i Mellersta stordistriktet. Trots att konfidensintervallen är ganska breda avvek den lägre livslängdsföväntningen för män i Mellersta statistiskt signifikant från övriga stordistrikt, och den högre livslängdsföväntningen i till exempel Södra resp. Norra stordistriktet avvek från talen

Kuviossa 1 on esitetty muutamia esimerkkejä elinajanodotteiden suuruudesta peruspiireillä ajanjaksolla 2009–2014. Peruspiirit eroavat huomattavasti väkilukunsa puolesta ja jotta tilastollinen epävarmuus ei vaikuttaisi tuloksiin, mukaan valittiin jokaisesta suurpiiristä joko suurimpia peruspiirejä tai sellaisia, joissa kuolleisuus poikkeaa paljon kaupungin keskiarvosta. Peruspiirien välillä erot elinajanodotteessa ovat luonnollisesti suuremmat kuin karkeammalla aluejaolla tarkasteltaessa. Ero suurimman ja pienimmän elinajanodotteen alueen välillä olikin miehillä 10,5 vuotta ja naisilla 6,5 vuotta. Erittäin tärkeä tulos oli se, että tarkastelluista peruspiireistä kahdella eli Vironniemellä ja Tuomarinkylässä miestenkin elinajanodote ylsi yli 80 vuoteen eikä Vironniemellä ero miesten ja naisten välillä ollut tilastollisesti merkitsevä.

för de flesta stordistriktet. För kvinnornas del kan vi på motsvarande sätt konstatera att den högre livslängdsföväntningen i Södra stordistriktet avvek statistiskt signifikant från alla övriga stordistrikt utom Norra.

Figur 1 visar några exempel på den föväntade medellivslängden i distriktet under åren 2009–2014. Distriktet är mycket olika i folkmängdshänseende, och för att den statistiska osäkerheten inte skall påverka resultatens valdes från varje stordistrikt antingen de största distriktet eller sådana där dödligheten avviker mycket från stadens medeltal. Distrikt emellan är skillnaderna i livslängdsföväntning givetvis större än på den grövre stordistriktsnivån. Skillnaden mellan de distrikt som hade högsta resp. lägsta livslängdsföväntningen var sålunda hela 10,5 år för män och nästan 6,5 år för kvinnor. Ett mycket viktigt rön var att männens livslängdsföväntning var över 80 år i två av de granskade distriktet, dvs. Estnäs och Domarby, och att den i Estnäs inte skilde sig statistiskt signifikant från kvinnornas.

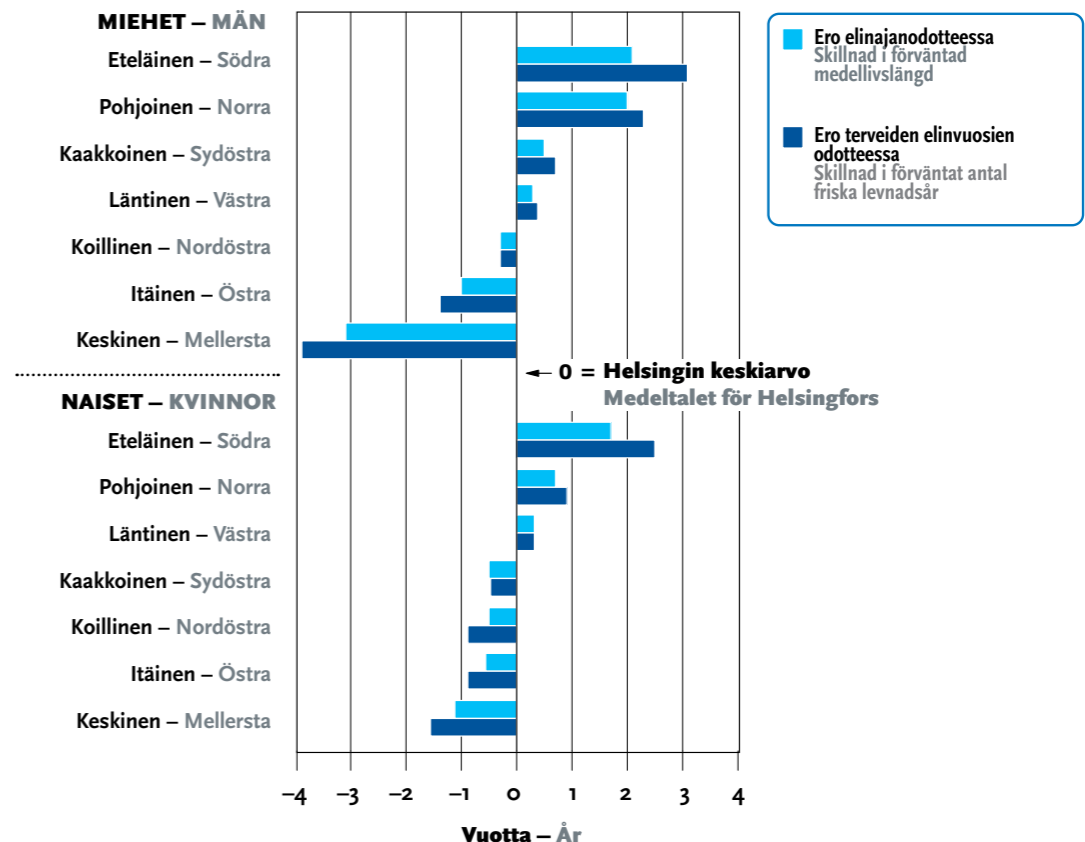
.....
KUVIO 1. Vastasyntyneen elinajanodote ja 95 prosentin luottamusväli erällä Helsingin peruspiirialueilla 2009–2014
FIGUR 1. Föväntad medellivslängd för nyfödda och 95 procents konfidensintervall i vissa distrikt i Helsingfors 2009–2014

Elinajanodotetta voidaan tarkastella myös niin, että se jaetaan terveiden ja sairaiden elinvuosien odotteeseen. Näiden suuruus riippuu hyvin paljon valitusta sairauden tai toimintakyvyn puutteen mittarista. Toisaalta tulee myös miettiä mittarin validiteettia. Tämän artikkelin analyysissä käytettiin sairauden mittarina työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuutta. Se mittaa eroja ainoastaan työikäisillä, ja vastasyntyneen elinajanodotteesta sairaana elettyjen elinvuosien määrä jääkin melko vähäiseksi. Mittari on kuitenkin erittäin validi ja sopii hyvin aluevertailujen tekemiseen. Kuvio 2 kuvaa sitä, missä määrin eri alueet poikkeavat koko kaupungin keskiarvosta niin elinajanodotteen kuin terveiden elinvuosien odotteen suhteen vuosien 2010–2014 aikana. Kun miesten elinajanodote oli Eteläisessä suurpiirissä kaksi vuotta suurempi kuin Helsingissä keskimäärin, terveiden elinvuosien odote oli kolme vuotta suurempi. Vastaavasti Keski- ja Eteläisessä suurpiirissä miesten elinajanodote oli noin kolme vuotta pienempi kuin kaupungissa keskimäärin, mutta terveiden elinvuosien odote olikin lähes neljä vuotta pienempi. Ero elinajan odotteessa suurimman ja pienimmän suurpiirin välillä oli siis noin viisi vuotta, mutta terveiden elinvuosien osalta ero oli peräti seitsemän vuotta. Naisilla tulokset olivat hyvin samansuuntaiset, mutta erot ääripäiden välillä olivat pienemmät: vajaa kolme vuotta elinajanodotteen osalta, mutta neljä vuotta terveiden elinvuosien osalta. Erityisesti Keski- ja Eteläisessä suurpiirissä miesten elinajanodote on siis keskimäärin lyhyempi kuin koko Helsingissä, mutta väestö näillä alueilla myös elää sairaampana tämän lyhyemmän elinaikansa.

ELINAJANODOTTEEN ALUE-EROJEN MUUTOS. Kaiken kaikkiaan tässä artikkelissa tarkasteltujen ajanjaksojen 1996–2000 ja 2011–2014 välillä helsinkiläisten miesten elinajanodote on kasvanut 4,5 ja naisten 3,0 vuotta (Kuvio 3.). Tuoreimpien ajanjaksojen 2006–2010 ja 2011–2014 välillä elinajanodote on suurentunut 1,7 vuotta miehillä mutta vain 0,6 vuotta naisilla. Jos katsotaan suurpiirejä tarkemmin, miesten osalta elinajanodotteen kasvua on tapahtunut kaikilla alueilla vaikkakin Eteläisessä suurpiirissä vain hyvin vähän. Sen sijaan naisten osalta elinajanodote on

Livslängdsförväntningen kan också granskas så, att man delar upp den i förväntade friska resp. sjuka levnadsår. Hur många dessa blir beror i hög grad på vilken mätare för sjukdom eller funktionsförmåga man väljer. Samtidigt bör man också överväga mätarens validitet. I analyserna i denna artikel användes som sjukdomsmätare andelen personer med invalidpension. Den mäter skillnader enbart för folk i arbetsför ålder, och för nyfödda blir antalet sjuka levnadsår av den förväntade medellivslängden ganska liten. Ändå är mätaren mycket valid och lämpar sig bra för jämförelser av olika områden. Figur 2 beskriver i vilken mån olika områden avviker från stadsmedeltalet beträffande både förväntad medellivslängd och förväntat antal friska levnadsår åren 2010–2014. Medan männens livslängdsförväntning var två år högre i Södra stordistriktet än i Helsingfors i medeltal, var de förväntade friska levnadsåren tre år flera. På motsvarande sätt var männens livslängdsförväntning i Mellersta stordistriktet ca. tre år lägre än i staden i medeltal, medan de förväntade friska levnadsåren var nästan fyra år färre. Skillnaden mellan de stordistrikt som hade högsta resp. lägsta förväntade medellivslängden var alltså ca. fem år, men beträffande de förväntade friska levnadsåren var den rentav sju år. För kvinnornas del var rönerna mycket likartade, men skillnaderna mellan ytterligheterna var mindre: knappt tre år för livslängdsförväntningens del och fyra år för de friska levnadsårens del. I synnerhet i Mellersta men också i Östra stordistriktet är befolkningens förväntade medellivslängd alltså i medeltal kortare än i Helsingfors som helhet, och i dessa områden är befolkningen dessutom sjukare än under sin kortare livstid.

FÖRÄNDRING I DE LOKALA SKILLNADERNA I LIVSLÄNGDSFÖRVÄNTNING. Allt som allt hade den förväntade medellivslängden i Helsingfors stigit med 4,5 år för männen och 3,0 år för kvinnorna mellan tidsavsnitten 1996–2000 och 2011–2014 (Figur 3). Mellan de färskaste tidsavsnitten, dvs. 2006–2010 och 2011–2014, steg den med 1,7 år för männen men bara 0,6 år för kvinnorna. Om vi ser noggrannare på stordistriktet har livslängdsförväntningen för männen del stigit i alla stordistrikt, om än bara en aning i Södra. För kvinnorna däremot har den inte stigit

KUVIO 2. Ero (vuosia) elinajanodotteessa ja terveiden elinvuosien odotteessa suurpiirien ja Helsingin keskimääräisten lukujen välillä 2010–2014.

FIGUR 2. Skillnad (antal år) i förväntad medellivslängd och förväntat antal friska levnadsår mellan stordistriktet och medeltalet för hela Helsingfors 2010–2014

kasvanut ainoastaan Eteläisessä, Läntisessä ja Keski- ja Eteläisessä suurpiirissä, muilla alueilla se on joko pysynyt ennallaan tai jopa laskenut.

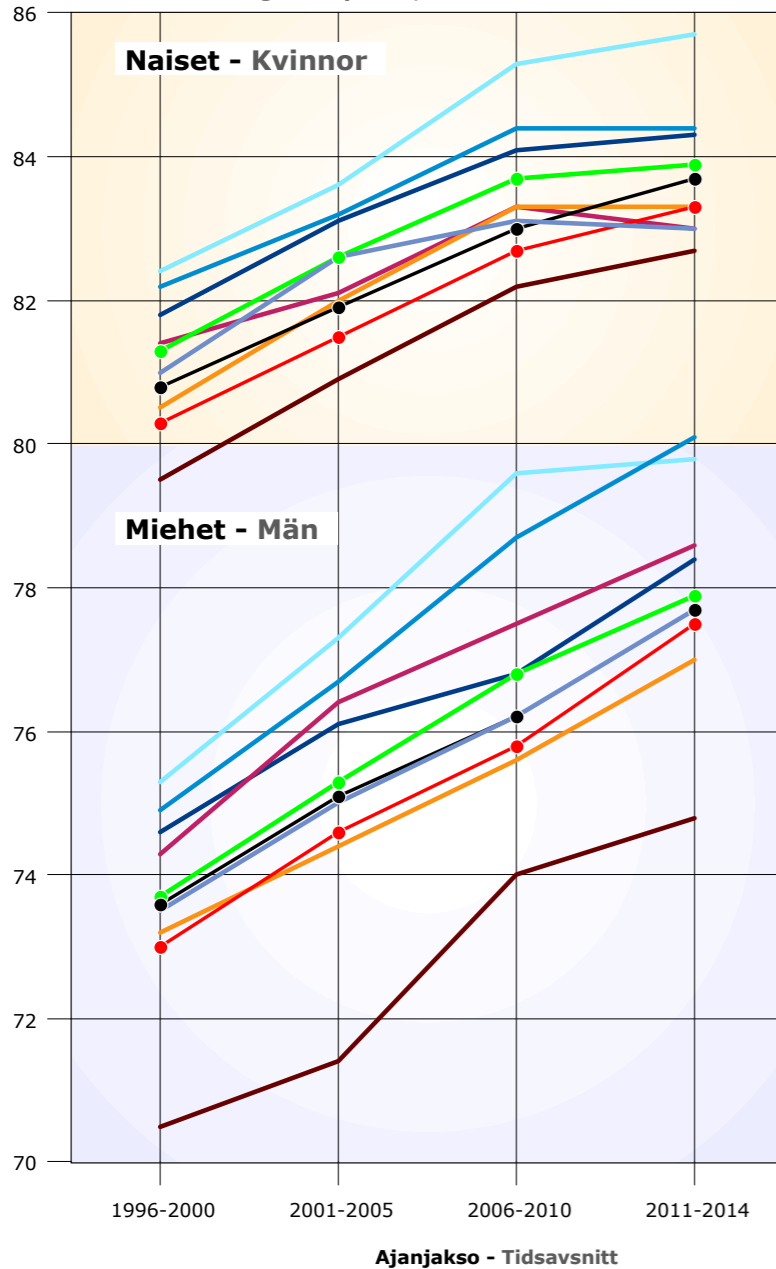
Tuloksia tulee kuitenkin tulkita varauksella, sillä luottamusvälit olivat melko leveät varsinkin tuoreimman ajanjakson osalta, joka kattaa vain neljä vuotta. Ero pienimmän ja suurimman elinajanodotteen suurpiirin välillä ei kuitenkaan ole ainakaan merkittävästi kasvanut ajassa. Miehillä ero näyttäisi olevan hieman pienempi kuin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä ja naisille puolestaan vähän suurempi kuin aiemmin. Elinajanodotteen alueellista vaihtelua ja muutosta voidaan katsoa tarkemmin laskemalla elinajanodotteen keski- ja

annat än i Södra, Västra och Mellersta stordistriktet och antingen hållits oförändrad eller rentav sjunkit i de övriga.

Dessa rön bör dock tolkas med ett visst förbehåll, eftersom konfidensintervallen är ganska breda i synnerhet för det färskaste tidsavsnittet som ju täcker bara fyra år. Skillnaden mellan de stordistrikt som har lägsta resp. högsta livslängdsförväntningen har ändå inte vuxit åtminstone kännbart med tiden. För männen ser skillnaden ut att vara lite mindre än under 2000-talets första årtionde och för kvinnorna lite större än tidigare.

Den lokala variationen och förändringen i förväntad medellivslängd kan granskas noggrannare

Vastasyntyneen elinajanodote, vuotta
Förväntad medellivslängd för nyfödda, år

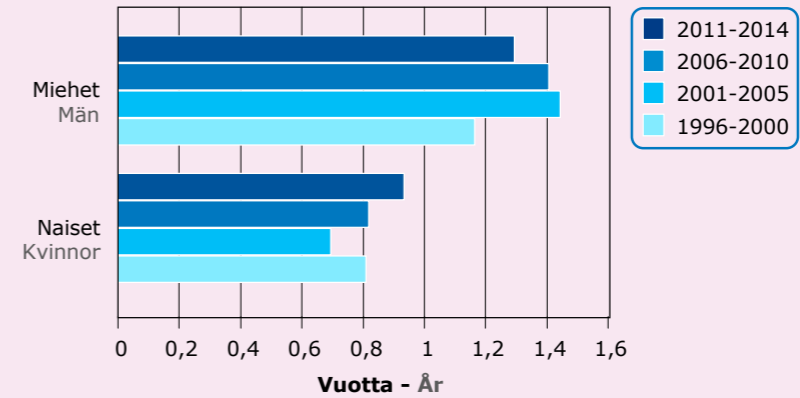

Suurpiiri - Stordistrikt

- Naiset - Kvinnor**
- Eteläinen - Södra
 - Pohjoinen - Norra
 - Läntinen - Västra
 - Koko Helsinki, asuntoväestö
 - Bostadsbefolkningen i Helsingfors
 - Suomi - Finland
 - Itäinen - Östra
 - Koko Helsinki Helsingfors hela befolkning
 - Koillinen - Nordöstra
 - Kaakkoinen - Sydöstra
 - Keskinen - Mellersta

- Miehet - Män**
- Pohjoinen - Norra
 - Eteläinen - Södra
 - Kaakkoinen - Sydöstra
 - Läntinen - Västra
 - Koko Helsinki, asuntoväestö
 - Bostadsbefolkningen i Helsingfors
 - Koillinen - Nordöstra
 - Suomi - Finland
 - Koko Helsinki Helsingfors hela befolkning
 - Itäinen - Östra
 - Keskinen - Mellersta

KUVIO 3. Vastasyntyneen elinajanodote Helsingin suurpiireissä ajanjaksojen 1996–2000 ja 2011–2014 välillä
FIGUR 3. Förväntad medellivslängd för nyfödda i stordistriktet i Helsingfors periodvis 1996–2014

KUVIO 4. Elinajanodotteen alueellista vaihtelua kuvaava keskipoikkeama (elinajanodotteen / vuotta) suurpiireille laskettuna
FIGUR 4. Genomsnittsavvikelsen, som beskriver den lokala variationen i förväntad medellivslängd, stordistriktvis (år av förväntad livslängd)

keama. Se kuvaa, kuinka monta vuotta suurpiiri- en elinajanodotteet poikkeavat keskimäärin koko Helsingin keskitasosta. Keskipoikkeamassa otettiin huomioon alueiden väkilukumäärä eli se laskettiin painotettuna keskiarvona alueittaisten poikkeamien itseisarvoista. Mitä suurempi keskipoikkeama on, sitä suuremmat ovat elinajanodotteen alueelliset erot. Miesten osalta elinajanodotteen alue-erot ovat suuret, mutta ne eivät ole kasvaneet enää viime vuosina (kuvio 4). Sen sijaan naisten osalta elinajanodotteen alue-erot näyttäisivät olevan hienoisessa kasvussa.

KUOLEMANSYYT EROJEN TAUSTALLA. Kuolemansyitäinen tarkastelu auttaa ymmärtämään elinajanodotteen muutoksen ja alueittaisten erojen taustaa, sillä eri kuolemansyillä on erilainen vaikutus elinajanodotteen muutokseen ja toisaalta kuolleisuus eri kuolemansyihin vaihtelee ainakin jossain määrin alueittain. Tässä artikkelissa päädyttiin tarkastelemaan kuolemansyiden merkityksen muutosta ajanjaksojen 2001–2005 ja 2011–2013 välillä. Tämä ajanjakso on kiinnostava erityisesti siitä syystä, että kevään 2004 aikana tehtiin merkittäviä muutoksia alkoholin tuontimäärärajoituksiin ja toisaalta alkoholin hinta pieneni huomattavasti alkoholiveron laskun seurauksena. Toisaalta elinajanodote on

genom att beräkna den genomsnittliga avvikelsen. Den beskriver med hur många år stordistriktens livslängdsförväntningar i medeltal avviker från medelvärdet för Helsingfors. Genomsnittsavvikelsen beaktade områdenas folkmängd, dvs. den beräknades som ett vägt medeltal av områdenas avvikelser absoluta värden. Ju större genomsnittsavvikelse, desto större lokala skillnader i förväntad medellivslängd. För männens del är de lokala skillnaderna i förväntad livslängd stora, men de har inte längre vuxit de senaste åren (Figur 4). För kvinnorna däremot ser de lokala skillnaderna i förväntad medellivslängd ut att växa något.

BAKOM SKILLNADERNA: DÖDSORSAKERNA. En granskning enligt dödsorsak hjälper oss förstå vad som ligger bakom förändringarna och de lokala skillnaderna i förväntad medellivslängd. Olika dödsorsaker har nämligen olika inverkan på livslängdsförväntningen, och dödligheten i olika dödsorsaker varierar lokalt åtminstone i någon mån. I vår artikel beslöt vi analysera förändringen i dödsorsakernas roll från tidsavsnittet 2001–2005 fram till tidsavsnittet 2011–2013. Denna period är intressant i synnerhet därför att man under våren 2004 gjorde märkbara förändringar i begränsningarna på införsel av alkohol i landet samtidigt som priset på alkohol-

ajanjaksojen aikana kasvanut tarpeeksi, jotta muutoksen analysointi on järkevää.

Ajanjaksojen 2001–2005 ja 2011–2013 välillä helsinkiläisten elinajanodote kasvoi 2,7 vuotta miehillä ja 1,8 vuotta naisilla. Kuvio 5 kuvaa, miten eri kuolemansyyt vaikuttivat tähän kasvuun. Useimpien kuolemansyiden osalta kuolleisuus on pienentynyt, ja esimerkiksi verenkiertoelinten kuolleisuuden pienentyminen on tuonut noin vuoden lisää elinajanodotteeseen. Lisäksi erityisesti miehillä kuolleisuus tapaturmiin ja väkivaltaan on pienentynyt. Sen sijaan kuolleisuus alkoholisairauksiin ja -myrkytykseen (alla alkoholikuolemansyyt) on lisääntynyt siinä määrin, että vaikutus elinajanodotteen kasvuun on ollut negatiivinen. Niin ikään kuolleisuus dementiaan ja Alzheimerin tautiin on kasvanut. Kuvion luvuissa on ikärakenteen muutoksen vaikutus otettu huomioon, mutta osittain tämän kuolemansyyn yleistymistä selittää parantunut diagnostiikka (Tilastokeskus 2012).

Kuolemansyiden analysointi alueittainen on haastavaa, sillä kuolemantapauksia kertyy esimer-

drycker sjönk märkbar som följd av sänkt alkoholskatt. Ändå steg livslängdsförväntningen tillräckligt mycket för att göra en analys av förändringen meningsfull.

Från tidsavsnittet 2001–2005 till tidsavsnittet 2011–2013 steg helsingforsbornas förväntade medellivslängd med 2,7 år för män och 1,8 år för kvinnor. Figur 5 visar hur olika dödsorsaker spelat in. För de flesta dödsorsaker hade dödligheten minskat, och till exempel i fallet cirkulationsorganens sjukdomar hade minskningen givit omkring ett år till i förväntad medellivslängd. Och i synnerhet bland män hade dödligheten i olyckor och våld minskat. Däremot hade dödligheten i alkoholrelaterade sjukdomar och förgiftning (nedan kallade alkoholdödsorsaker) stigit så till den grad att det inverkat negativt på livslängdsförväntningens stigning. Också i dementi och Alzheimer's sjukdom hade dödligheten stigit. Figuren beaktar i och för sig att förändringar i åldersstrukturen spelat in, men till en del förklarar denna dödsorsaks ökning av förbättrad diagnostisering (Tilastokeskus – Statistikcentralen 2012).

kiksi suurpiireittäin siinä määrin vähän, että satunaisuuden merkitys vaikeuttaa tulosten tulkintaa. Tässä artikkelissa päädyttiin yhdistelemään suurpiirejä vastaavalla tavalla kuin Valkonen ja kumppanit (2008) ovat aiemmin tehneet eli yhdistämällä Eteläisen ja Pohjoisen, Läntinen ja Kaakkoinen sekä Itäinen ja Koillinen suurpiiri. Alueiden lisäksi yhdisteltiin tarkasteltavia vuosia ja näin analyysiin kohteeksi tulivat tuoreimmat kuusi vuotta, joilta kuolemansyitäistä tietoa alueittain on saatavilla, eli ajanjakso 2006–2012. Alueittaiset kuolemansyyn mukaiset kuolleisuusluvut näytetään suhteessa koko Helsingin keskimääräiseen kuolleisuuteen vastaavassa kuolemansyissä, jota merkitään luvulla 100.

Sekä miehillä että naisilla kuolleisuus kaikkiin tässä tarkasteltaviin kuolemansyihin erosi selkeästi alueittain (Kuvio 6). Lähes kaikkien kuolemansyiden osalta kuolleisuus oli pienintä Eteläisen ja Pohjoisen suurpiirin alueilla ja selvästi suurinta Keskisen suurpiirin alueella. Esimerkiksi kun tarkastellaan tautikuolleisuutta kokonaisuudessaan, nähdään että kuolleisuus oli Eteläisen ja Pohjoisen suurpiirin alueilla tilastollisesti merkitsevästi pienempää ja Keskisen suurpiirin alueella puolestaan suurempaa verrattuna sekä koko kaupungin keskiarvoon että muihin alueisiin.

Lisäksi Eteläisen ja Pohjoisen suurpiirin alueilla miesten kuolleisuus verenkiertoelinten sairauksiin, alkoholikuolemansyihin sekä tapaturmiin ja väkivaltaan oli pienempää kuin Helsingissä keskimäärin. Naisten osalta kuolleisuus oli tällä alueella kaupungin keskimääräistä kuolleisuutta pienempää kaikkiin muihin tutkittuihin kuolemansyihin paitsi dementiaan ja Alzheimerin tautiin. Myös miehillä syöpäkuolleisuus ja erityisesti keuhkosityöpäkuolleisuus oli pienempää, mutta ero alueen ja koko kaupungin välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevä.

Keskisen suurpiirin alueella kuolleisuus oli koko kaupungin keskiarvoon verrattuna suurempaa verenkiertoelinten sairauksiin, alkoholikuolemansyihin sekä tapaturmaan ja väkivaltaan molempien sukupuolien osalta. Lisäksi miehillä kuolleisuus syöpiin sekä naisilla dementiaan ja Alzheimerin tautiin oli suurempaa kuin Helsingissä keskimäärin.

Läntisen ja Kaakkoinen suurpiirin alueilla kuolleisuus näytti useimpien kuolemansyiden osalta ole-

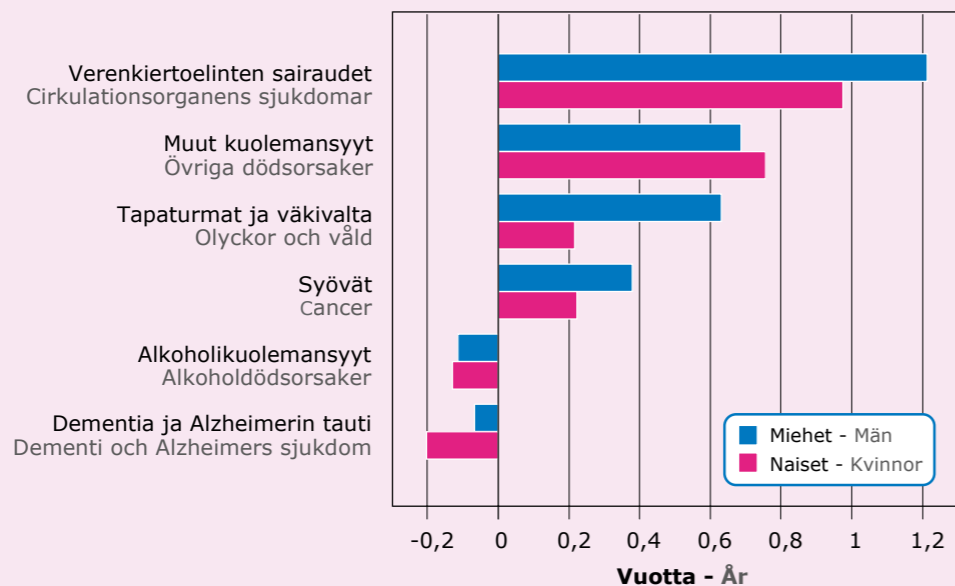
Att analysera dödsorsakerna områdesvis är en utmaning i och med att det på till exempel stordistriktsnivå sker såpass få dödsfall att slumpen kan inverka, vilket försvårar tolkningen. Vi löste saken så att vi slogs samman stordistrikt på samma sätt som Valkonen m.fl. (2008) gjort, dvs. Södra med Norra, Västra med Sydöstra och Östra med Nordöstra stordistriktet. Dessutom slog vi ihop de år som vår granskning gällde, och sålunda kom analysen att gälla de färskaste sex år som det finns dödsorsaksdata för, dvs. åren 2006–2012. De lokala dödlighetstalen enligt dödsorsak visas i förhållande till medeltalet för hela Helsingfors i respektive dödsorsak, som vi gav värdet 100.

Både för män och kvinnor fanns det en klar lokal variation i dödligheten i alla de dödsorsaker vi granskat (Figur 6). För nästan alla dödsorsaker var dödligheten lägst i Södra och Norra stordistriktet och klart högst i Mellersta. Om vi till exempel tittar på dödligheten i sjukdomar som helhet ser vi att den i Södra och Norra stordistriktet var statistiskt signifikant lägre och i Mellersta högre än både stadsmedeltalet och de övriga områdena.

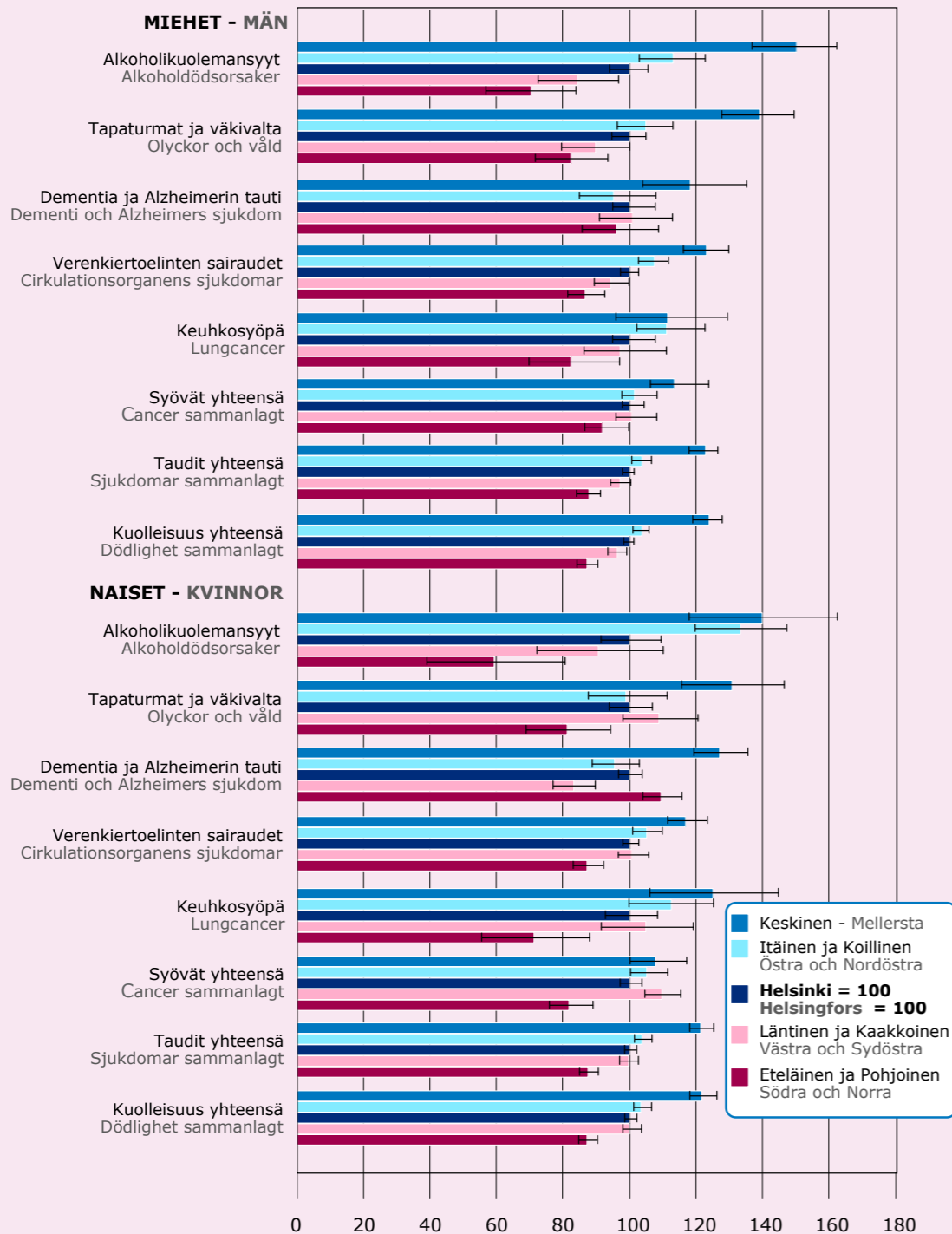
Dessutom var männens dödlighet i cirkulationsorganens sjukdomar, alkoholdödsorsaker samt olycksfall och våld lägre i Södra och Norra stordistriktet än i Helsingfors i medeltal. För kvinnornas del var dödligheten i detta stordistriktsområde lägre än medeldödligheten i staden i alla de dödsorsaker vi undersökt utom dementi och Alzheimer. Även bland männen var dödligheten i cancer, i synnerhet lungcancer, lägre än stadsmedeltalet, men skillnaden mellan områdets och hela stadens värden var inte statistiskt signifikant.

I Mellersta stordistriktet var dödligheten högre än stadsmedeltalet för bägge könen i cirkulationsorganens sjukdomar, alkoholdödsorsaker samt olycksfall och våld. Dessutom var männens dödlighet i cancer och kvinnornas i dementi och Alzheimer högre än i Helsingfors i medeltal.

I Västra och Sydöstra stordistriktet tycktes dödligheten i de flesta dödsorsaker vara lägre än i hela staden i medeltal, men för det mesta var skillnaden inte statistiskt signifikant. Undantaget var att kvinnorna hade lägre dödlighet i dementi och Alzheimer. I Östra och Nordöstra stordistriktet var

KUVIO 5. Eri kuolemansyiden osuus elinajanodotteiden muutoksessa ajanjaksojen 2001–2005 ja 2011–2013 välillä
 FIGUR 5. Olika dödsorsakers roll i förändringen i förväntad medellivsläng mellan 2001–2005 och 2011–2013

KUVIO 6. Suhteellinen ikävakioidu kuolleisuus (Helsinki keskimäärin = 100) eri kuolemansyihin sukupuolen mukaan suurpiireittäin 2006–2012 sekä 95 prosentin luottamusvälit

FIGUR 6. Relativ åldersstandardiserad dödlighet (medeltalet för Helsingfors = 100) i olika dödsorsaker enligt kön stordistriktvis 2006–2012 samt 95 procents konfidensintervall

van pienempää kuin koko kaupungissa keskimäärin, mutta pääsääntöisesti ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Poikkeuksena oli naisilla pienempi kuolleisuus dementiaan ja Alzheimerin tautiin. Vastaavasti Itäisen ja Koillisen suurpiirin alueilla kuolleisuus oli sekä miehillä että naisilla eri kuolemansyiden osalta hieman suurempaa kuin Helsingissä keskimäärin, mutta ainoastaan verenkiertoelinten sairauksien osalta miehillä ja alkoholitautien osalta naisilla ero oli tilastollisesti merkitsevä.

Lopuksi

Helsingkiläisten elinajanodote on kasvanut tässä artikkelissa tarkastelujen ajanjaksojen aikana, vaikkakin naisten kohdalla elinajanodotteen kasvu on hidastunut aivan viimeisten vuosien aikana. Elinajanodotteen kasvun taustalla on se, että kuolleisuus useimpiin kuolemansyihin, kuten verenkiertoelinten sairauksiin, tapaturmiin ja väkivaltaa sekä syöpään on pienentynyt Helsingissä. Toisaalta kuolleisuus alkoholikuolemansyihin sekä dementiaan ja Alzheimerin tautiin on yleistynyt siinä määrin, että se on vaikuttanut elinajanodotetta pienentävästi.

Alue-erot elinajanodotteessa ovat edelleen hyvin suuret. Erot ovat miehillä huomattavasti suuremmat kuin naisilla, mutta ne eivät ole kasvaneet tarkastelujakson aikana. Naisten osalta sen sijaan näyttäisi siltä, että alueelliset erot ovat jopa hieman kasvaneet. Tämä tosin näyttäisi pitkälti johtuvan siitä, että elinajanodote on kasvanut eteläisen suurpiirin alueella nopeammin kuin muualla Helsingissä. Miesten kohdalla Keskinen suurpiiri erottuu edelleen selkeästi korkeamman kuolleisuuden alueena. Verrattuna muihin Helsingin alueisiin kuolleisuus oli suurempaa lähes kaikissa tarkastelluissa kuolemansyissä. Yleisyytensä takia verenkiertoelinten sairaudet ovat merkittävä eroja tuottava kuolemansyy, mutta lisäksi suhteelliset erot olivat suuret alkoholikuolemansyiden sekä tapaturman ja väkivallan kohdalla.

Kuolleisuuden pysyminen Keskinen suurpiirin alueella huomattavasti muuta kaupunkia korkeampana on hieman yllättävää, sillä alue on muutunut sosiaalisesti paljon ja muistuttaakin monin, kuolleisuuden kannalta relevantein mittarein tar-

dödligheten både bland män och kvinnor i olika dödsorsaker lite högre än stadsmedeltalet, men endast för männens dödlighet i cirkulationsorganens sjukdomar och kvinnornas i alkoholdödsorsaker var skillnaden statistiskt signifikant.

Slutkläm

Helsingforsbornas förväntade medellivslängd har stigit under den tid som föreliggande studie gällde. För kvinnornas del har ökningen i livslängdsförväntning blivit långsammare de allra senaste åren. I bakgrunden till den stigande livslängdsförväntningen finns en minskning i dödlighet i de flesta dödsorsaker såsom cirkulationsorganens sjukdomar, olycksfall och våld samt cancer. Men samtidigt har dödligheten i alkoholdödsorsaker samt dementi och Alzheimers ökat så till den grad att den inverkat sänkande på den förväntade medellivslängden i Helsingfors.

Skillnaderna i förväntad medellivslängd mellan olika delar av Helsingfors är fortfarande mycket stora. Bland män är de klart större än bland kvinnor, men de växte inte under den tid vi analyserat. För kvinnorna däremot ser det ut som om de lokala skillnaderna vuxit en aning. Det tycks visserligen bero ganska mycket på att livslängdsförväntningen stigit snabbare i Södra stordistriktet än i övriga Helsingfors. För männens del framstår Mellersta stordistriktet fortfarande klart som ett område med högre dödlighet. I Mellersta var den högre än i andra områden i Helsingfors för nästan alla de dödsorsaker som fanns med. Sjukdomarna i cirkulationsorganen är genom sin utbreddhet en viktig avgörande dödsorsak, och därutöver var de relativa skillnaderna stora för alkoholdödsorsakernas samt olyckornas och våldets del.

Att dödligheten förblivit så klart högre i Mellersta än i de övriga stordistriktet är litet överraskande med tanke på att området förändrats klart i socialt hänseende och idag också ligger nära stadsmedeltalet för många relevanta dödlighetsmätare. Till exempel beträffande utbildning har andelen invånare med enbart grundskoleutbildning minskat snabbare än i staden i medeltal sedan början av 2000-talet, och nu är andelen näst minst i stordistriktet. Andelen invånare som avlagt högskoleexamen har vuxit så att den är större än stadsmedeltalet

kasteltuna Helsingin keskiarvoa. Esimerkiksi koulutuksen osalta vain perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus on pienentynyt koko kaupungin osuutta nopeammin 2000-luvun alkupuolelta, niin että nyt osuus on suurpiirejä vertailtaessa toiseksi pienin. Korkea-asteen suorittaneiden osuus puolestaan on kasvanut niin, että se ylittää koko kaupungin tason. (Helsingin kaupungin tietokeskus 2013; Tilastokeskus 2012). Toisaalta tulee muistaa, että alueen asuntokunnista huomattavasti kaupungin keskiarvoa suurempi osuus on yksin asuvien asuntokuntia ja lapsiperheiden osuus on selkeästi pienempi kuin Helsingissä keskimäärin (Helsingin seudun aluesarjat 2015), mikä voi olla yhteydessä alueen korkeampaan kuolleisuuteen.

Alueen suhteellisen kuolleisuuden korkean tason taustalla saattaa olla polarisoitumiskehitystä. Vaikka monen mittarin mukaan alue keskimäärin kehittyisi myönteiseen suuntaan, tietyn väestöosan kuolleisuus jostain syystä pysyy korkealla tasolla. Esimerkiksi vain peruskoulun suorittaneiden pienentyvä ryhmä voi olla entistä valikoituneempi ja haavoittuvaisempi monin osin muuttavassa yhteiskunnassa. Keskiössä suurpiirissä on niin ikään enemmän asunnottomien ja alkoholisten asumispalveluja kuin muissa suurpiireissä, ja kun näiden väestöryhmien kuolleisuus on suurempaa kuin muun väestön, voi tämä osaltaan selittää alueen matalampaa elinajanodotetta. On hyvä huomata, että nämä ryhmät tulevat nykyään tilastoiduksi asuntoväestöön, kun viime vuosien aikana on yleisesti siirrytty laitosasumisesta palveluasumiseen. Tehdyn skenaariolaskelman mukaan tämän väestöryhmän korkeampi kuolleisuus vaikuttaa Keski- ja suurpiirien alueen elinajanodotteen kuitenkin korkeintaan 0,6 vuotta. Se selittää siis vain pienen osan alueen matalammasta elinajanodotteesta. Lisäksi täytyy muistaa, että vastaavia asumispalveluja on myös muualla Helsingissä, ja kaikkien suurpiirien elinajanodote nousisi hieman ylöspäin, jos tämä otettaisiin huomioon, jolloin erot alueiden välillä suurin piirtein säilyisivät. Toisaalta kahdensuuntainen muutos voi myös olla suurpiirin sisäistä, jolloin esimerkiksi peruspiirit kehittyvät eri suuntiin. Näihin kysymyksiin olisi tärkeää pystyä vastaamaan tulevaisuudessa.

(Helsingin kaupungin Tietokeskus – faktacentralen 2013; Tilastokeskus – Statistikcentralen 2012). Vi bör å andra sidan komma ihåg att andelen ensamboende är betydligt större och andelen barnfamiljer klart mindre i Mellersta än i Helsingfors i medeltal (Helsingin seudun aluesarjat – Områdesdatabasen 2015), och att det kan ha ett samband med den högre dödligheten i Mellersta.

Det kan hända att polarisering är en bakgrund till den höga relativa dödligheten i Mellersta stordistriktet. För trots att ett område enligt många mätare i medeltal utvecklas positivt kan dödligheten i en viss del av befolkningen av någon anledning förbli hög. Som exempel kan den minskande gruppen invånare med enbart grundskoleutbildning vara mer utlämnad och sårbar än förr i ett samhälle där mycket förändras. Likaså finns det i Mellersta mera boendeservice för bostadslösa och alkoholister än i andra stordistrikt, och då dödligheten i dessa befolkningsgrupper är högre än i den övriga befolkningen kan detta vara en bidragande orsak till den lägre livslängdsförväntningen i området. Det kan vara bra att notera att dessa grupper numera statistikförs som bostadsbefolkning i och med att man de senaste åren allt mer övergått från anstaltsboende till serviceboende. Men enligt en scenarioräkning är verkan på livslängdsförväntningen av den högre dödligheten i denna grupp högst 0,6 år. Den förklarar alltså bara en liten del av den lägre livslängdsförväntningen i området. Ytterligare bör man komma ihåg att det finns liknande boendeservice också på annat håll i Helsingfors, och livslängdsförväntningen skulle stiga i alla stordistrikt om dessa togs i betraktande – och då skulle ju skillnaderna stordistrikt emellan förbli ungefär oförändrade. Å andra sidan kan en förändring i två riktningar även vara intern till exempel sålunda att distriktet utvecklas åt skilda håll. På dessa frågor vore det viktigt att få ett svar i framtiden.

Vår jämförelse av livslängdsförväntningen i olika distrikt bjöd också på en överraskning. I Estnäs fanns ingen statistiskt signifikant skillnad mellan männens och kvinnornas livslängdsförväntning, och även för männen var den, precis som i Domarby, över 80 år. Detta visar att även männens genomsnittliga förväntade medellivslängd kan vara hög. Det handlar alltså

Kun elinajanodotteita tarkasteltiin muutamien peruspiirien osalta, saatiin melko yllättävä tulos. Miesten ja naisten elinajanodotteissa ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa Vironniemellä, jossa – samoin kuin Tuomarinkylässä – miesten elinajanodote ylsi yli 80 vuoteen. Tulos osoittaa, että miestenkin keskimääräinen elinajanodote voi nousta hyvin korkeaksi. Merkittävää on se, että kyse on väestöryhmästä eikä yksittäisistä, poikkeuksellisen pitkäikäisistä yksilöistä. Kuolemansyittäistä tarkastelua näiden alueiden osalta ei tässä artikkelissa esitellä, sillä pienten tapausmäärien takia tuloksiin liittyy satunnaisuutta, mutta analyysit viittaavat siihen, että kuolleisuus erityisesti verenkiertoelinten tauteihin mutta myös alkoholisairauksiin on Tuomarinkylässä ja Vironniemellä huomattavasti pienempää kuin Helsingissä keskimäärin.

Tulokset elinajanodotteiden alue-eroista tuottavat soveltamisen kannalta keskeistä tietoa esimerkiksi palveluiden tarpeen ja tuottamisen näkökulmasta. Tutkimuksellisesti puolestaan mielenkiintoista olisi tarkastella erityisesti, missä määrin erot johtuvat niin kutsutusta kompositiovaikutuksesta eli siitä, että eri alueilla asuvat ihmiset ovat erilaisia vaikkapa sosiaalisten piirteidensä osalta, ja missä määrin alueiden sosiaalisilla ominaisuuksilla on yhteyttä elinajanodotteen eroihin. Näitä kysymyksiä on Helsingin osalta tarkasteltu aiemmin, mutta viimeisimmät tulokset koskevat vuotta 2005, joten jatkotutkimukselle on tämänkin lähestymistavan osalta tarvetta. *

Kirjallisuus | Litteratur:

- Blomgren J, Mikkola H, Hiilamo H, Järvisalo J (2011): Suomalaisten terveydentila ja terveyteen liittyvät etuudet: indikaattoriseuranta 1995–2010. Helsinki: Kela, Nettityöpapereita 28.
- Helsingin kaupungin tietokeskus (2013): Väestön koulutusrakenne Helsingissä. Tilastoja 2013:38.
- Helsingin seudun aluesarjat (2015): <http://www.aluesarjat.fi/>
- Koskinen S, Lundqvist A ja Ristiluoma N (toim) (2012): Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011. Terveystietokeskus ja hyvinvoinnin laitos (THL), Raportti 68/2012. Helsinki: THL.
- Mäki N (2010): Not in all walks of life? Social differences in suicide mortality. University of Helsinki: Discipline of Sociology, Research Reports no. 262.

om en hel befolkningsgrupp och inte enskilda ovanligt långlivade personer. Någon analys enligt dödsorsak läggs inte fram för dessa distrikt i vår studie, i och med att de små populationerna innebär slumpmässighet. Ändå tyder analyserna på att dödligheten i synnerhet i cirkulationsorganens sjukdomar men också i alkoholsjukdomar är betydligt lägre i Domarby och Estnäs än i Helsingfors i genomsnitt.

Rönen om de lokala skillnaderna i förväntad medellivslängd innebär i tillämpningshänseende vital information med tanke på behovet och produktionen av service. I forskningshänseende vore det intressant att undersöka särskilt i vilken mån skillnaderna beror på så kallade kompositverkningsförhållanden – alias på att folk som bor på olika håll till exempel har olika sociala drag – och alltså vilket samband det skulle finnas mellan områdenas sociala profil och skillnaderna i förväntad medellivslängd. Dessa frågor har för Helsingfors del granskats även förr, men de färskaste rönen gäller år 2005, så även ur denna synvinkel finns det behov av uppdaterad fortsatt forskning. *

Sullivan D F (1971): A single index of mortality and morbidity. HSMHA Health Reports, 86, 347–354.

Tilastokeskus (2012): Väestön koulutusrakenne-tiedot. Helsingin kaupungin tietokeskuksen erillistilaus.

Tilastokeskus (2013): Kuolemansyyt 2012. Helsinki: Tilastokeskus.

Valkonen, T., Kauppinen, T.M. (2001). Miesten kuolleisuuden alue-erot ja sosiaalinen segregatio pääkaupunkiseudulla. Kvartti 1/2001.

Valkonen T, Martikainen P ja Remes H (2007): Sosiaaliryhmien väliset elinajanodote-erot ovat pysyneet suurina 2000-luvulla. Suomen Lääkärilehti 62, 3891–3896.

Valkonen, T., Martikainen, P., Kauppinen, T. M. & Tarkiainen, L. (2007b). Elinajanodotteen kehitys Helsingissä ja sen väestön osaryhmissä 1991–2005. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vilkama K, Lönnqvist H, Väliniemi-Laurson ja Tuominen M (2014): Erilaisuus pääkaupunkiseudun Sosioekonomiset erot alueittain 2002–2012. Tutkimuksia 2014/1. Helsinki: Tietokeskus.

Miten yksilön tietosuoja toteutuu kunnan tilastoissa ja tutkimuksissa?

Hur uppfylls datasekretessen för enskilda i kommunens statistik och forskning?

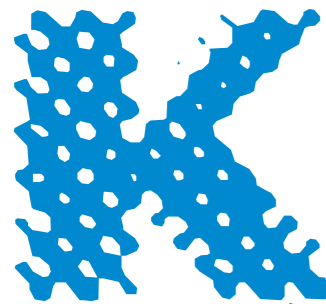
Viranomaiset poikkeavat tilasto- ja tutkimustiedon laatijoina yksityisistä tiedontuottajista. Julkisuuslaki asettaa niille erilaiset vaatimukset kerätyn tiedon julkisuudesta ja julkistamisesta. Mutta mikä tieto on julkista ja mikä ei? Kun kunnat panostavat yhä vahvemmin avoimeen tietoon, mitkä seikat turvaavat tutkittavien yksityishenkilöiden tietosuoja?

Som producenter av statistik och forskningsrön avviker myndigheterna från privata informationsproducenter. Offentlighetslagen ställer olika krav på dem för hur insamlad information får offentliggöras. Men vilken information är offentlig? När kommunerna nu satsar allt mera på öppen data, vad är det som tryggar dataskyddet för de personer som undersökningar gäller?

EILA RATASVUORI

VISIT HELSINKI/JUSSI HELLSTEN

Kunnat laativat ja laadittavat tilastoja, tutkimuksia ja selvityksiä voidakseen tehdä päätöksiä tuottamiensa palvelujen ja yleensä kunnan toiminnan kehittämisestä. Tutkimukset, selvitykset ja tilastot voidaan laatia joko kunnan omana toimintana tai ostopalveluna.

Yhä useammin ne myös julkaistaan avoimessa tietoverkossa ja entistä yleisemmin myös avoimena datana. Voi toki olla, että joitakin tutkimustuloksia

kommuner uppgör och låter uppgöra statistik, undersökningar och utredningar för att kunna fatta beslut om hur den service de producerar – och kommunens verksamhet överlag – skall utvecklas. Undersökningarna, utredningarna och statistiken kan göras av kommunen själv eller köpas av en annan producent.

Allt oftare publiceras de också i ett öppet datanätverk och allt mera även som öppen data. Det kan för all del hända att vissa forskningsresultat inte

ei välttämättä mielellään julkaistaisi lainkaan, jos ne esimerkiksi vaikuttaisivat kielteisesti kunnan tai sen päättäjien imagoon.

Tilastot ja tutkimukset edellyttävät perusaineistoa, jota voidaan ostaa tai saada valtion tilastokeskukselta tai muulta tietojä kerääväältä valtion laitokselta tai suoraan väestörekisterissä olevista tiedoista. Kunnat voivat myös itse kerätä aineistoa kyselyillä tai keräyttää niitä ostopalveluina.

Tutkimusten ja tilastojen perusaineistoon sisältyy usein yksityisiä henkilöitä koskevia tietoja tai yritys- ja liiketietoja. Osa niistä voi olla vapaaehtoisesti kyselyissä annettuja, jolloin tietoja kerättäessä luvataan pitää yksityistä henkilöä tai yritystä koskevat tiedot salassa (luottamuksellisina). Osa perus-

nödvändigtvis gärna publiceras alls om de till exempel skulle inverka negativt på kommunens eller dess beslutsfattarens image.

För statistik och forskning behövs det utgångsdata som kan köpas eller fås från statens Statistikcentral eller övrig statlig inrättning som samlar data, eller direkt från Befolkningsregistercentralen. Kommuner kan även själva samla in material genom enkäter eller låta någon annan göra det som köpt tjänst.

Utgångsdata för forskning och statistik innehåller ofta data om privatpersoner eller företag. En del av dem kan ha uppgivits frivilligt vid enkäter, där man vid insamlandet lovar hemlighålla sådana data som gäller privatpersoner eller företag (konfidentiellt). En del utgångsdata fås från upp-

tiedoista saadaan valtion lain perusteella keräämistä tiedoista tai rekistereistä, joiden tiedot on kerätty pääasiallisesti muuhun kuin tilasto- tai tutkimustarkoitukseen kuten esimerkiksi väestörekisteristä. Näissäkin tapauksessa yksityisen henkilön tai yrityksen tietoja ei ole tarkoitettu julkaistaviksi.

Kunnallisen viranomaisen tilasto- ja tutkimustoiminnassa voi herätä seuraavia kysymyksiä: Onko tilastot ja tutkimukset annettava niitä pyytävälle tai julkaistava verkossa? Onko tulokset julkaistava avoimena datana? Miten käsitellään henkilötietoja, jotka ovat tutkimuksen ja tilaston perusaineistossa? Miten yksityinen henkilö voi näkyä tutkimuksessa tai tilastossa? Onko perusaineiston henkilö- tiedoista annettava tieto sitä pyytävälle?

Sovellettava lainsäädäntö

Viranomaisen tutkimus- ja tilastotoiminnassa henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan sekä lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta että henkilötietolakia. Laeissa säädetään perustuslain kahden osittain vastakkaisen perusoikeuden eli hallinnon julkisuuden ja yksityisyydensuojan toteuttamisesta käytännössä.

Henkilötietolaissa säädetään henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaatteista, rekisteröidyn oikeuksista sekä henkilötietojen käsittelyn valvonnasta ja seuraamuksista. Laissa tarkoitettuja henkilötietojen käsittelyn yleisiä periaatteita ovat huolellisuusvelvoite, käsittelyn suunnittelu, rekisteriselosteen laatiminen henkilörekisteristä ja tietojen suojaaminen.

Laissa viranomaisen toiminnan julkisuudesta (myöhemmin julkisuuslaki) säädetään viranomaisen asiakirjojen julkiseksi tulemisesta, salassa pidettävistä asiakirjoista ja salassa pidettävien asiakirjojen antamisesta sekä viranomaisen henkilörekisterissä olevien tietojen luovuttamisesta.

Tilastolaissa säädetään lisäksi tiedonkeruuta sekä tilastojen suunnittelua ja laadintaa koskevista menettelytavoista ja periaatteista, joita sovelletaan valtion viranomaisten tilastojen laatimisessa.

Tietojen keräämiseen, luovuttamiseen, suojaamiseen ja muuhun käsittelyyn tilastoja laadittaessa sovelletaan valtion viranomaisen toiminnassakin pääsääntöisesti julkisuuslain ja henkilötietolain sää-
döksiä.

gifter eller register som staten samlat in i kraft av lag och som insamlats i huvudsak för annat bruk än statistik eller forskning, såsom till exempel Befolkningsregistret. Inte heller i dessa fall är tanken att uppgifter om privatpersoner eller företag skulle publiceras.

Inom en kommunal myndighets statistik- och forskningsverksamhet kan följande frågor uppstå: Skall statistik och forskning utlämnas på begäran eller läggas ut på webben? Skall rönen ges ut som öppen data? Hur hanterar man personuppgifter som ingår i utgångsdata för undersökningar och statistik? Hur kan en privatperson synas i en undersökning eller statistik? Skall man ur utgångsmaterialet ge ut personuppgifter på begäran?

Tillämplig lagstiftning

På hanterandet, behandlingen, av personuppgifter inom myndigheters forskning och statistikföring tillämpas både lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och personuppgiftslagen. Dessa stadgar om hur två sinsemellan delvis motsatta grundrättigheter i grundlagen, nämligen offentlighetsprincipen och integritetsskyddet skall skötas i praktiken.

Personuppgiftslagen stadgar om de allmänna principerna för behandling av personuppgifter, om registrerades rättigheter samt om övervakning av behandlingen av personuppgifter och om påföljder. De allmänna principer för behandlingen av personuppgifter som lagen avser inbegriper aktsamhetsplikt, planering av behandlingen, uppgörande av registerbeskrivning om personregistret och skydd av uppgifterna.

Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (nedan kallad offentlighetslagen) stadgar om när myndigheters handlingar (dokument) blir offentliga, om sekretessbelagda handlingar och om utlämnande av dessa, samt om utlämnande av data ur myndighets personregister.

Statistiklagen stadgar ytterligare om de förfaringssätt och principer vid insamling av data och planering och uppgörande av statistik som tillämpas vid statliga myndigheters statistikföring.

För insamling, utlämnande, skyddande och övrig behandling av data vid uppgörande av statistik

Tutkimuksen ja tilaston julkisuus

Yksityinen tutkimuslaitos ja tutkija voivat itse päättää, milloin ja mitä he julkaisevat tutkimuksestaan ja sen tuloksista vai julkaisevatko mitään. Kenelläkään ei ole oikeutta vaatia yksityisen laitoksen tai tutkijan hallussa olevia tietoja käyttöönsä.

Viranomaisen eli valtion ja kunnan toiminnassa julkisuudesta ja salassapidosta säädetään lailla. Viranomainen ei siis voi itse määrätä tutkimustulosten julkiseksi tulemisesta eikä salassa pitämisestä. Viranomaistoiminnassa pääsääntö on julkisuus.

Vain lailla voidaan säätää poikkeuksia julkisuudesta eli salassapidosta. Jo perustuslain mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen, eli siis myös tutkimuksesta tai tilastosta, joka on viranomaisen hallussa.

Viranomaisen laatima tutkimus ja tilasto sekä niihin verrattavissa oleva yleisesti merkittävän ratkaisun tai suunnitelman esillä olevia vaihtoehtoja, niiden perusteita ja vaikutuksia kuvaava itsenäisen kokonaisuuden muodostava selvitys tulee julkiseksi, kun se on valmis käyttötarkoitukseensa, myös silloin kun se liittyy muuten keskeneräiseen asiaan.

Tutkimuksen tai tilaston julkiseksi tulemista ei voi siis lykätä siihen asti, kun asia, johon se liittyy tai jota varten se on laadittu, on lopullisesti päätetty ja tullut kokonaisuudessaan julkiseksi.

Viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa toimitettu asiakirja – siis myös tutkimus tai tilasto – tulee julkiseksi, kun viranomainen on sen saanut, jollei asiakirjan julkisuudesta taikka salassapidosta tai muusta tietojen saantia koskevasta rajoituksesta laissa säädetä.

Viranomaisella on velvollisuus huolehtia siitä, että sen julkiset asiakirjat – mukaan lukien tutkimukset ja tilastot – ovat vaivattomasti löydettävissä. Pyyntö saada tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä on yksilöitävä riittävästi siten, että viranomainen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee.

Tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon. Tiedon pyytäjän ei tarvitse selvittää henkilöllisyyttään eikä perustella pyyntöään, kun kysymys on julkisesta asiakirjasta. Siten kuka

tillämpas i statliga myndigheters verksamhet i huvudsak bestämmelserna i offentlighetslagen och personuppgiftslagen.

Forsknings och statistiks offentlighet

Privata forskningsinstitut och forskare får själva avgöra när och vad de offentliggör av sin forskning och dess rön eller om de låter bli. Ingen har rätt att kräva att få använda uppgifter som innehas av en privat inrättning eller forskare.

Om offentlighet och sekretess inom myndigheters, alias statens och kommuners, verksamhet stadgas det i lag. En myndighet kan alltså inte själv bestämma huruvida forskningsrön ges ut i offentligheten eller hålls hemliga. Huvudregeln inom myndighetsverksamhet är offentlighet.

Om undantag till offentlighet, dvs. om sekretess, kan endast stadgas genom lag. Enligt grundlagen har var och en rätt att ta del av myndigheters offentliga handlingar, alltså även forskning eller statistik som är i myndighetens besittning.

Offentlig blir en av myndighet uppgjord forskning eller statistik samt därmed jämförbar självständig utredningshelhet av framlagda alternativ till, motiveringar för och verkningar av en allmänt betydelsefull lösning eller plan då den är färdig för sitt bruksändamål, även då den hänför sig till ett ärende som i övrigt inte är färdigbehandlat.

Man kan alltså inte uppskjuta offentliggörandet av forskning eller statistik tills det ärende som den hänför sig till eller uppgjorts för är färdigbehandlat och i sin helhet givits offentlighet.

En handling som givits åt en myndighet för behandling av ärende eller i ett ärende som eljest hör till dess gebit eller åligganden – alltså även en undersökning eller statistik – blir offentlig när myndigheten erhållit den, såvida lagen inte stadgar annat om handlings offentlighet eller sekretess eller övrig begränsning av information.

Myndigheter är skyldiga att sörja för att deras offentliga handlingar – även undersökningar och statistik – kan hittas på ett smidigt sätt. En begäran om att få ta del av innehållet i en myndighetshandling skall preciseras tillräckligt noggrant för att myndigheten skall kunna utreda vilken handling den avser.

tahansa voi pyytää nähtäväkseen tai kopion myös viranomaisen tutkimuksista ja tilastoista, kun ne ovat tulleet julkisiksi eli ovat käyttötarkoitukseen valmiita.

Lain tarkoittama julkisuus on edelleen ns. passiivista julkisuutta. Riittää siis, että joku tulee pyytämään viranomaisen tilastoa tai tutkimusta, jolloin se annetaan hänelle. Laki ei velvoita viranomaista saattamaan tutkimuksensa tai tilastonsa julkiseen tietoverkkoon tai avaamaan ne avoimeksi dataksi. Tällainen menettely on viranomaisen omassa harjoituksessa.

Tutkimuksen tai tilaston perusaineistot

Yksityisyyden suoja toteutuu yksityisten tutkimuslaitosten toiminnassa toisaalta henkilötietolain ja toisaalta tutkimuslaitoksen sitoumuksen perusteella. Henkilötietolaki säätelee henkilötietojen käsittelyä myös yksityisessä toiminnassa.

Kerätessään tietoja yksityisiltä henkilöiltä yksityinen tutkimuslaitos yleensä myös sitoutuu pitämään saamansa tiedot luottamuksellisina eli olemaan julkaisematta niitä muodossa, josta voi tunnistaa yksittäisen henkilön.

Viranomaisen tutkimus- ja tilastotoiminnassa yksityisyyden suoja perustuu julkisuuslain ja henkilötietolain sääköksiin. Toki myös kunnalliset viranomaiset yleensä kyselytutkimuksia suorittaessaan sitoutuvat pitämään vapaaehtoisesti annetut yksittäiset vastaukset salassa.

Julkisuuslaissa säädetään tiedoista, jotka ovat salassa pidettäviä. Niistä viranomainen ei saa antaa tietoa muuta kuin laissa säädettyissä poikkeustapauksissa. Henkilötietolaissa säädetään yleensä henkilötietojen käsittelyn edellytyksistä, arkaluonteisista henkilötiedoista ja henkilötietojen käyttämisestä historiallisiin ja tieteellisiin tutkimuksiin sekä tilastointiin. Julkisuuslaissa salassa pidettäväksi säädetty yksittäisiä henkilöitä koskevat tiedot ja henkilötietolain arkaluonteiset tiedot ovat samansisältöisiä.

Ehdottomasti salassa pidettäviä ovat tilastoviranomaiselle tilastojen laatimista varten annetut asiakirjat, samoin asiakirjat, jotka on vapaaehtoisesti annettu viranomaiselle tutkimusta tai tilastointia varten. Salassa pidettäviä ovat myös henkilön talou-

De som begär en handling skall med diariet och andra register bistås vid preciseringen av de handlingar som de önskar ta del av. Den som begär en handling behöver inte utreda sin identitet eller motivera sin begäran, då det är fråga om en offentlig handling. Sålunda kan vem som helst begära att få se eller få en kopia av även myndigheters undersökningar och statistik då dessa blivit offentliga alias är färdiga för sitt bruksändamål.

Den offentlighet som lagen avser är fortfarande så kallad passiv offentlighet. Det räcker att någon kommer och ber om en myndighets statistik eller forskning. Man får den. Lagen ålägger inte myndigheterna att ge ut sin undersökning eller statistik i ett datanätverk eller offentliggöra dem som öppen data. Det får myndigheterna besluta om själva.

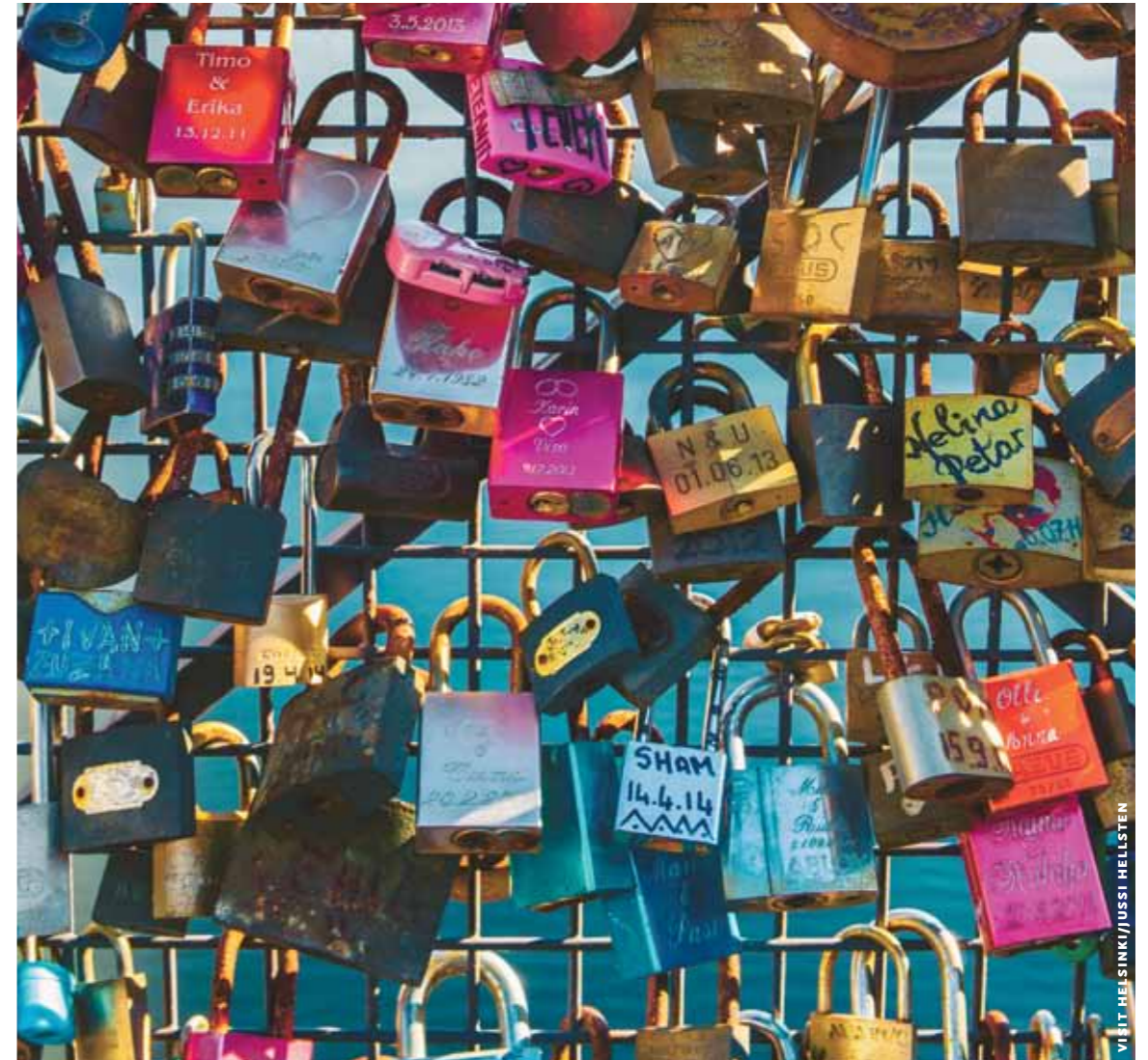
Utgångsdata för forskning och statistik

Integritetsskyddet sköts inom privata forskningsinstitutets verksamhet i kraft av dels personuppgiftslagen, dels forskningsinstitutets utfästelser. Personuppgiftslagen reglerar hanteringen, behandlingen, av personuppgifter även inom privat verksamhet.

Privata forskningsinstitut utfäster sig i regel vid insamling av utgångsdata från privata personer att konfidentiellt hålla uppgifterna hemliga, alltså att inte ge ut dem i sådan form att enskilda individer kan identifieras.

I myndigheters forsknings- och statistikverksamhet bygger integritetsskyddet på stadgandena i offentlighetslagen och personuppgiftslagen. Men visst brukar även kommunala myndigheter förbinda sig att hemlighålla enskilda svar som givits frivilligt vid enkäter.

Offentlighetslagen stadgar om sekretessbelagda uppgifter. Om sådana får myndighet inte utlämna information annat än i de undantagsfall lagen nämner. Personuppgiftslagen stadgar allmänt om förutsättningarna för behandlingen av personuppgifter, om känsliga personuppgifter och användning av personuppgifter för historiska och vetenskapliga undersökningar samt statistik. De uppgifter om enskilda personer som enligt offentlighetslagen skall hållas hemliga har samma innehåll som de känsliga personuppgifterna i personuppgiftslagen.

dellista asemaa, sosiaalihuollon asiakkuutta, terveydentilaa, vammaisuutta, terveydenhuollon palvelujen käyttämistä ja seksuaalista suuntautumista kuvaavat tiedot.

Myös rikosrekisteritiedot, poliittinen vakaumus, yksityiset mielipiteet, yhdistystoiminta, vapaa-ajan harrastukset, perhe-elämä ja muut henkilökohtaiset olot ovat salassa pidettäviä. Tällaisia tietoja voi sisältyä tutkimuksen tai tilaston perusaineistoon, mutta niitä ei saa luovuttaa.

Henkilötunnusta ei ole määrätty salassa pidettäväksi eikä se ole henkilötietolain arkaluonteinen tie-

Ovillkorligen hemlighållna är sådana handlingar som givits åt statistikmyndigheterna för uppgörande av statistik, likaså handlingar som frivilligt givits åt myndigheter för forskning eller statistikföring. Sekretessbelagda är även uppgifter som beskriver personers ekonomiska ställning, klientkap hos socialvården, handikapp, anlitande av hälsovårdsservice och sexuell inriktning.

Även brottsregisterdata och uppgifter om politisk uppfattning, privat åsikt, föreningsverksamhet, fritidssysslor, familjeliv och övriga personliga förhållanden är sekretessbelagda. Sådana data kan ingå

to, koska henkilötunnus ei ole käytössä kaikissa Euroopan unionin maissa ja henkilötietolaki perustuu unionin direktiiviin.

Henkilötunnuksella on oma merkityksensä henkilön identifioimisessa Suomessa. Sen huolimattomaan käyttöön tai laajaan levitykseen liittyy väärinkäytösten vaaroja, minkä vuoksi sen käsittelystä onkin säädetty henkilötietolaissa erikseen.

Henkilötunnusta saa käsitellä historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi tutkimus, jossa seurataan pitemmän aikaa jotakin seikkaa tai jonkin asian kehitystä ja kyseinen seikka liittyy tutkimukseen osallistuviin henkilöihin henkilökohtaisesti. Usein tietyt terveydentilaan tai muuhun hyvinvointiin liittyvät tutkimukset ovat tällaisia.

Henkilötietolaissa on säädetty yleiset perusteet henkilötietojen käsittelylle. Ne eivät yleensä soveltu tutkimus- tai tilastointitoimintaan. Tämän vuoksi on säädetty erikseen edellytykset, joilla henkilötietoja saa käsitellä historiallista tai tieteellistä tutkimusta varten. Edellytykset ovat:

- Tutkimusta ei voi suorittaa ilman henkilön yksilöintiä koskevia tietoja eikä rekisteröityjen suostumusta tietojen suuren määrän, tietojen iän tai muun sellaisen syyn vuoksi ole mahdollista hankkia.
- Henkilörekisterin käyttö perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja tutkimuksella on vastuullinen johtaja tai siitä vastaava ryhmä.
- Henkilörekisteriä käytetään ja siitä luovutetaan henkilötietoja vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta varten sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.
- Henkilörekisteri hävitetään tai siirretään arkistoitavaksi tai sen tiedot muutetaan sellaiseen muotoon, ettei tiedon kohde ole niistä tunnistettavissa, kun henkilötiedot eivät enää ole tarpeen tutkimuksen suorittamiseksi tai sen tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi.

i en undersökning eller statistiks utgångsdata, men de får inte utlämnas.

Personbeteckningen har inte sekretessbelagts, och den är inte i personuppgiftslagen klassad som känslig uppgift, eftersom personbeteckningen inte är i bruk i alla Europeiska unionens länder och personuppgiftslagen bygger på unionens direktiv.

Personbeteckningen har i Finland sin egen betydelse för identifiering av personer. Ovarsam användning eller stor spridning av beteckningen innebär risk för missbruk, och därför innehåller personuppgiftslagen särskilda stadganden om dess användning.

Personbeteckningen får behandlas för historisk eller vetenskaplig forskning eller för statistikföring om en entydig precisering av den registrerade är viktig. Det kan till exempel gälla en undersökning där man en längre tid följer en omständighet eller en utveckling och ifrågavarande omständighet anknyter till de personer som deltar i undersökningen personligen. Vissa undersökningar om hälsotillstånd eller övrig välfärd är ofta sådana.

Personuppgiftslagen ger de allmänna grunderna för behandling av personuppgifter. De lämpar sig i regel inte för forskning och statistikföring. Därför har man skilt stadgat om villkoren för hur personuppgifter får behandlas för historisk och vetenskaplig forskning. Villkoren är att:

- forskningen inte kan bedrivas utan uppgifter med hjälp av vilka personer kan individualiseras och det på grund av det stora antalet uppgifter, uppgifternas ålder eller av någon annan sådan orsak inte är möjligt att inhämta samtycke av de registrerade,
- användningen av personregistret grundas på en tillbörlig forskningsplan och det finns en ansvarig ledare eller en grupp som ansvarar för forskningen,
- personregistret används och ur registret lämnas ut uppgifter enbart för historisk eller vetenskaplig forskning och verksamheten även i övrigt bedrivs så att uppgifter om bestämda personer inte röjs för utomstående, och
- personregistret förstörs eller överförs till arkivering eller uppgifterna i registret ges en

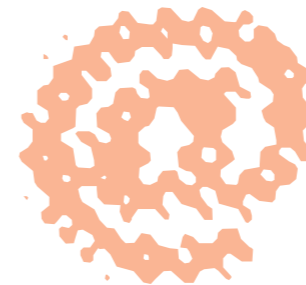
Myös henkilötietojen käsittelylle tilastotarkoituksia varten on säädetty omat edellytyksensä, jotka ovat:

- Tilastoa ei voida tuottaa tai sen tarkoituksena olevaa tiedontarvetta toteuttaa ilman henkilötietojen käsittelyä.
- Tilaston tuottaminen kuuluu rekisterinpitäjän toimialaan.
- Tilastorekisteriä käytetään vain tilastollisiin tarkoituksiin eikä siitä luovuteta tietoja siten, että tietty henkilö on niistä tunnistettavissa, ellei tietoja luovuteta julkista tilastoa varten.

Yksittäinen henkilö ei siis saa olla tunnistettavissa tieteellisestä tutkimuksesta tai tilastosta. Kysymys riittävästä henkilömäärästä nousee usein esille, kun halutaan selvittää asukastietoja mm. korttelitasolla tai omakotialueella tontti- tai rakennuskohtaisesti. Laissa ei ole säädetty siitä, kuinka monta henkilöä tutkimuksen tai tilaston perusaineistossa täytyy olla, jotteivät yksittäiset henkilöt olisi tunnistettavissa.

Voisi kuitenkin todeta yleisenä periaatteena, että mitä arkaluonteisempi tieto tai poikkeavampi ominaisuus on kysymyksessä, sitä suurempi alueen tai henkilölukumäärän on syytä olla. Esimerkiksi Helsingin kaupungin työhyvinvointia koskevissa kyselytutkimuksissa katsottiin aiemmin, että viiden vastaajan joukko riittää turvaamaan sen, ettei yksittäinen vastaaja ole tunnistettavissa. Nykyisin koko kuntakentän yleisessä vastaavassa kyselytutkimuksessa yleinen minimimäärä vastaajia on 10 ja tietyissä kysymyskohdissa jopa 50. *

***EILA RATA SVUORI**, OTL, VT, toimii Helsingin kaupungin tietokeskuksessa johdon erityisasiantuntijana. Hän on kansallisen tietosuojalautakunnan jäsen.*

sådan ändrad form att den som uppgifterna hänför sig till inte kan identifieras efter det att personuppgifterna inte längre behövs för att bedriva forskningen eller för att säkerställa riktigheten av dess resultat.

Även för behandling av personuppgifter för statistiska syften har grunderna stadgats, nämligen att:

- statistiken inte kan uppgöras eller det informationsbehov som ligger till grund för den inte kan tillgodoses utan att personuppgifter används,
- uppgörandet av statistik hör till den registeransvariges verksamhetsområde, och
- registret används enbart för statistiska syften och uppgifter inte lämnas ut ur registret på ett sådant sätt att de kan hänföras till någon bestämd person, om inte uppgifterna lämnas ut för officiell statistik.

Med andra ord får det inte gå att identifiera enskilda individer i en vetenskaplig undersökning eller statistik. Vad som är ett tillräckligt antal svarare blir ofta aktuellt då man vill göra undersökningar på bl.a. kvartersnivå eller tomt- eller byggnadsvis i ett villaområde. Lagen stadgar inte hur många personer det måste ingå i en undersökning eller statistiks utgångsdata för att enskilda individer inte skall kunna kännas igen.

Men som allmän princip kunde man konstatera att ju känsligare uppgifter och ju mera avvikande egenskaper det gäller, desto större borde det undersökta området eller antalet svarare vara. Till exempel i enkäter om välfärd på jobbet inom Helsingfors stad ansåg man förr att en gruppstorlek à fem svarare räckte till för att trygga att enskilda svarare inte kunde urskiljas. Numera är ett vanligt minimiantal svarare vid en motsvarande allmän enkät inom hela kommunsektorn 10, och på vissa frågepunkter rentav 50. *

***EILA RATA SVUORI**, Jur.lic. och vicehäradshövding, verkar som specialsakkunnig för ledningen vid Helsingfors stads faktacentral. Hon är medlem av den nationella Datasekretessnämnden.*

Yksin kaupungissa -sivustolla tutkitaan yksinelämisen erityispiirteitä kaupunkiympäristössä

JOKA TOISESSA ASUNNOSSA Helsingissä asuu vain yksi henkilö. Yksin asuvia on pääkaupungissa kaikkiaan 153 000. Keväällä avatulla **Yksin kaupungissa – tutkimus yksinasumisesta** -verkkosivustolla käsitellään yksinasumiseen liittyviä ilmiöitä. Viime aikoina on käyty vilkasta keskustelua yksin elävien asemasta ja siitä, miten se poikkeaa perheellisten tilanteesta. Aihe on ollut paljon esillä niin mediassa kuin tutkimuksessa. **Yksin kaupungissa** -tutkimussivut pyrkivät vastaamaan kysymykseen, mitä erityistä liittyy yksin elämiseen kaupunkiympäristössä.

Osallistu kirjoittamalla yksin elämisen kokemuksistasi Sivustolle toivotaan kirjoituksia aiheesta ja erityisesti kaupunkilaisten omista yksin elämisen kokemuksista. Oletko tutkinut aihetta? Arvokkaita ovat myös kuvaukset niin yksin elämisen myönteisistä puolista kuin ongelmistakin. Tutkijat toivovat myös palautetta ja kommentteja teksteihin. Tervetuloa tutustumaan ja kirjoittamaan! ■

Lisätietoja:

- tutkija Pekka Borg, p. 09 310 43728, etunimi.sukunimi(at)hel.fi
- tutkija Vesa Keskinen, p. 09 310 36296, etunimi.sukunimi(at)hel.fi

Tutkimussivustolle:

<http://www.yksinkaupungissa.fi>

På webbplatsen *Ensam i stan* utreds särdrag i ensamboendet i stadsmiljö

I VARANNAN BOSTAD i Helsingfors bor det bara en person. Sammanlagt finns det 153 000 ensamboende i huvudstaden. Webbplatsen för undersökningen **Yksin kaupungissa ('Ensam i stan')** behandlar olika fenomen kring ensamboendet. På sistone har det pågått en livlig debatt om de ensamboendes ställning och hur den avviker från familjernas. Ämnet har varit på tapeten både i media och inom forskningen. **Ensam i stan** försöker besvara frågan vad det är för speciellt med att bo ensam i stadsmiljö.

Delta och skriv om dina erfarenheter av ensamhet

På vår webbplats hoppas vi få in skrivelser om temat och i synnerhet om stadsbornas egna erfarenheter av att bo ensam. Känns frågan bekant? Vi tar också gärna emot beskrivande åsikter om vad som är bra, vad problematiskt, med att bo ensam. Vi hoppas också på respons och kommentarer om texterna. Nu är alla som bött ensamma, "själv", välkomna till undersökningens webbplats. Fatta mod och skriv! På ditt eget modersmål. ■

Upplysningar:

- forskare Pekka Borg, tel. 09 310 43728, fornamn.efternamn(at)hel.fi
- forskare Vesa Keskinen, tel. 09 310 36296, fornamn.efternamn(at)hel.fi

Summary in English

VISIT HELSINKI/JUSSI HELLSTEN

VISIT HELSINKI/JUSSI HELLSTEN

THERE ARE A GREAT DEAL of untapped opportunities for cities as digitalisation continues to reshape our society, argues **TIMO CANTELL**, director of City of Helsinki Urban Facts and the new editor-in-chief of *Kvartti*. In a digitally networked city, an unprecedented amount of data is accumulated daily from citizens' use of mobile devices and electronic services, among other things. 'We may not yet fully grasp all the ways in which cities can make use of this data for the benefit of the residents', Cantell notes. 'To be able to produce relevant insights and knowledge in the future, we will need to be skilled in combining various types of data from different sources. Cooperation between public sector experts and private enterprises, universities and research institutes will be increasingly important.'

The skills and capabilities that children and youth learn at school are a relatively little researched topic, **VESA KESKINEN** states in his article. The lack of relevant indicator data on these issues was discovered when Helsinki compiled its recent online report on youth welfare (see <http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/briefly-english>). To glean more information on the topic, an additional question was included in this year's Youth Barometer survey for Helsinki. What emerged was a surprisingly positive result: according to young people, the school system equips them with good skills in the areas of problem solving, 'learning-to-learn' and interaction.

SINI ASKELO presents in her article a few observations about the 2015 parliamentary election results from Helsinki. The voter turnout at city level was 75.7 percent but ranged between 60.6 percent in the city district with the lowest turnout, Jakomäki, and 86.6 percent in Tuomarinkylä. The three parties with the highest vote percentages in Helsinki were the National Coalition Party, Greens and Social Democrats. At national level, the three most popular parties were the Centre Party, the Finns Party and the National Coalition. An interesting finding was that votes were divided in some city districts more equally between several parties, whilst there were also districts where only two parties won a considerable share of the vote.

In 2013 the City of Helsinki, together with civic groups, designed and implemented ten pilot projects to test new kinds of citizen participation and interaction. **JONAS SJÖBLOM** has interviewed some of the key actors in these ‘democracy pilots’ to gauge their impressions of the impact of these ten projects and the current landscape of civic participation in the city. A concern expressed by all stakeholders, and supported by research, is that different actors have rather dissimilar ideas and expectations about how community democracy should be developed. If no specific measures are taken to ensure the implementation of the results of municipal inclusion projects, the risk is that their impact will remain superficial.

Life expectancy in Helsinki has increased between 1996 and 2014. In her article examining the development of life expectancy during this period, **NETTA MÄKI** points out that this

growth has, however, slowed down in the last four years, among women in particular. In some city districts the life expectancy is even slightly lower than in the preceding five-year period. A surprising finding is that there were two districts – Vironniemi and Tuomarinkylä – with no statistically significant difference between men’s and women’s life expectancy.

From the perspective of data protection, public authorities producing statistics and research differ from private research institutes and statistics providers, writes **EILA RATASVUORI**. Her article charts the legal framework in which Finnish municipal research bodies operate. Their activities are regulated by the Personal Data Act and the Act on the Openness of Government Activities, two legal acts governing the implementation of two partially opposed civil rights: the protection of data privacy and the openness of government. The article also discusses the implications of the current push for open data in public administrations, defining the precautions that need to be made in order to ensure that open statistical and research data is not at odds with the protection of citizens’ information privacy. ✨

KVARTTI on Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisema Helsinkiä ja Helsingin seutua koskevaa ajankohtaista tutkimus- ja tilastotietoa esittelevä lehti. Kvartti on suunnattu paitsi päätöksenteon tueksi Helsingin päättäjille ja suunnittelijoille, myös kaikille muille, jotka haluavat tarkemmin perehtyä kaupunki-ilmiöitä koskevaan tietoon. Lehti on alusta saakka ollut kokonaan kaksikielinen (suomi/ruotsi). Nykyisin yksi numero vuodessa on englanninkielinen. **QUARTERLY** pyrkii palvelemaan lukijoita ja yhteistyökumppaneita kansainvälisesti.

Ohjeita kirjoittajille

Aineisto lähetetään mieluiten sähköpostin liitetiedostona ja tekstit voivat olla suomen-, ruotsin- tai englanninkielisiä. Artikkelin alkuun tulee lyhyt sisältöä kuvaava ingressi. Artikkelin toivotaan painottuvan tulosten/tulkintojen esittelyyn. Otsikkojen tulee olla kertovia eivätkä johdanto, lopuksi, keskustelua -tyyppisiä. Tekstin maksimipituus on 4–5 sivua eli n. 1 700 sanaa / 15 000 merkkiä. Tekstejä kirjoitettaessa on otettava huomioon, että

- Teksti aloitetaan vasemmasta reunasta ilman sisennyksiä, tasaus ainoastaan vasempaan reunaan.
- Pakollista rivinvaihtoa käytetään vain kappaleiden lopussa. Kappaleiden väliin jätetään yksi tyhjä rivi. Tavutusta ei käytetä.
- Lähdeviitteet sijoitetaan tekstissä sulkeisiin siten, että ensiksi tulee kirjoittajan nimi, sitten lähteen julkaisuvuosi ja lopuksi mahdollinen viittauksen sivunumero (esim. Karisto & Monten 1996, 25). Alaviitteitä tulee välttää.
- Kuvien, taulukkojen ja karttojen numeroaineisto toimitetaan mieluiten Excel-tiedostona. Niiden otsikot kirjoitetaan tekstiin ja niitä tehtäessä tulee huomioida, että otsikot ja selitteet tulevat lopulliseen tekstiin kahdella kielellä (poikkeuksena **QUARTERLY**).
- Valokuvat ovat suotavia, niiden minimiresoluutio on 300 dpi. Tiedostomuoto on jpg tai tiff.
- Lähdeluettelo liitetään kirjoituksen loppuun otsikolla *Kirjallisuus*.

Julkaistusta artikkelista maksetaan 300 euron kirjoittajapalkkio.
Kvartin aineisto- ja ilmestymispäivät ovat vuonna 2015 seuraavat:

Kvartti	Aineisto toimitukseen	Lehti ilmestyy
3/15	8.9.2015	lokakuu 2015
4/15	13.11.2015	joulukuu 2015

kvartti -lehden toimitus

Päätoimittaja Timo Cantell
puh. (09) 310 73362
etunimi.sukunimi@hel.fi

Toimittaja Teemu Vass
puh. (09) 310 64806
etunimi.sukunimi@hel.fi

Osoite: Tietokeskus, PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
Käyntiosoite: Ympyrätalo, Siltasaarekatu 18–20 A, 5 krs.
Internet: www.hel.fi/tietokeskus

Uusi verkkolehti tarjoilee tuoretta kaupunkitietoa ja tutkijoiden blogeja

Kvartti on avautunut uudella verkkosivustolla, josta lehden tutkimusartikkelit löytyvät entistä helpommin ja ovat luettavissa kätevästi myös mobiililaitteilla. Sisältö on selailtavissa artikkelien aihepiiriin, kirjoittajan ja julkaisuajan mukaan.

Verkkolehdestä löytyy myös Helsingin kaupungin tietokeskuksen blogi, joka raottaa ovea tutkijoiden työhuoneisiin ja tarjoaa monenlaisia näkökulmia Helsinkiä koskevaan tietoon ja sen tuottamiseen.

ASUINALUEET

NUORET

KAUPUNKIHISTORIA

HYVINVOINTI

VÄESTÖ

KUNTATALOUS

KOULUTUS

MAAHANMUUTTO

OSALISTUMINEN

KAUPUNKIKULTTUURI

ALUETALOUS

IKÄÄNTYNEET

RAKENTAMINEN

ASUMINEN

DEMOKRATIA

TYÖMARKKINAT

YMPÄRISTÖ

kvartti verkkolehti
webbtidskrift
www.kvartti.fi

 Helsingin kaupunki
Tietokeskus

SISÄLLYS / INNEHÅLL

Haastattelussa | Intervju med **TIMO CANTELL**
Helsingillä on hyvä ”kaupunkiobservatorio”
[Helsingfors har ett bra ”stadsobservatorium”](#)

VESA KESKINEN

Koulu opettaa myös elämää varten
[Skolan lär också för livet](#)

SINI ASKELO

Mitä Helsingin vaalitulokset kertovat alueittain tarkasteluina?
[Vad säger valresultatet ur lokalperspektiv i Helsingfors?](#)

JONAS SJÖBLOM

Lähidemokratia Helsingissä – mitä tapahtui demokratiapilottien jälkeen?
[Närdemokrati i Helsingfors – vad hände efter demokrati-pilotprojekten](#)

NETTA MÄKI

Elinajanodotteen kehitys Helsingissä alueittain 1996–2014
[Förväntad livslängd i olika delar av Helsingfors 1996–2014](#)

EILA RATAVUORI

Miten yksilön tietosuoja toteutuu kunnan tilastoissa ja tutkimuksissa?
[Hur uppfylls datasekretessen för enskilda i kommunens statistik och forskning?](#)

UTISIA

Yksin kaupungissa -sivustolla tutkitaan yksinelämisen erityispiirteitä kaupunkiympäristössä
[På webbplatsen *Ensam i stan* utreds särdrag i ensamboendet i stadsmiljö](#)

SUMMARY IN ENGLISH

